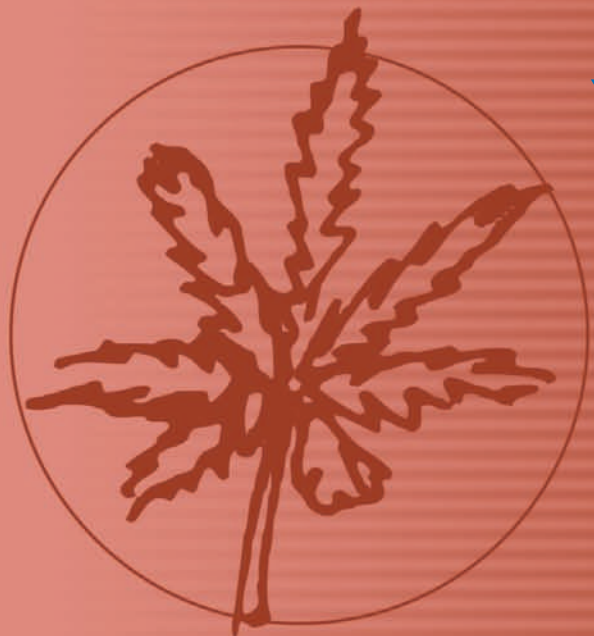

Rusmidler i Norge

Alcohol and Drugs in Norway

SIRUS

Norwegian Institute for Alcohol
and Drug Research

Standardtegn i tabellene
Standard symbols in the tables

		Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Data mangler	Data not available	..
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5	Less than 0.5	0
Mindre enn 0,05	Less than 0.05	0,0
Foreløpige tall	Provisional figures	*

Please note that commas are used as decimal points in the tables,
in accordance with the Norwegian system.

Rusmidler i Norge

Alcohol and Drugs in Norway

2007

Redaktør (editor):

Anders Bryhni

Redaksjonsutvalg (Editorial group): :

Anne Line Bretteville-Jensen, Elin K. Bye, Ragnar Hauge, Sturla Nordlund og Astrid Skretting

Utgitt av:

Statens institutt for rusmiddelforskning

Produced by:

Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Omslag (cover):

www.kursiv.no

ISBN 978-82-7171-311-9

Forord

Med dette heftet presenterer Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) statistiske oppgaver om alkohol og andre rusmidler. Tallmaterialet er hentet fra offentlig statistikk og spesialundersøkelser.

Rusmidler i Norge 2007 er det 19. hefte i en serie av årlige utgivelser. Inntil 2000 ble heftet utgitt i samarbeid mellom Rusmiddeldirektoratet og Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning (SIFA). Som følge av reorganiseringen av det statlige arbeidet på rusmiddelfeltet, ble SIFA og dokumentasjonsseksjonen i direktoratet fra 1. januar 2001 slått sammen til et nytt institutt, SIRUS, som med dette har fått eneansvaret for utgivelsen.

Årets utgave inneholder oppdaterte tabeller om forbruk, tilgjengelighet, økonomi, skadevirkninger og kriminalitet knyttet til både alkoholbruk og narkotikabruk.

Rusmidler i Norge presenterer annet hvert år et spesialtema. Følgende tema har vært presentert tidligere: i 1990 var temaet Alkoholforbruket i etterkrigstiden, i 1992 Narkotika og narkotikabruk, i 1994 Alkohol i de nordiske land, i 1996 Alkohol: omsetning, bevillinger og økonomi, i

1998 Narkotika og narkotikabruk, i 2000 Rusmiddelsituasjonen i Norden, i 2002 Norsk og nordisk alkoholpolitikk i et EU-perspektiv, i 2004 Narkotika og behandling, og i 2006 Det norske drikkemønsteret – under endring?.

De talloppgavene som presenteres her er en del av de opplysninger som finnes i instituttets statistiske databaser. På en del områder finnes lange tidsserier og mer detaljer, som er for utførlige til å tas med i nåværende publikasjon. Disse er til dels publisert tidligere, og de som måtte ønske slike opplysninger henvises til tidligere utgaver av Rusmidler i Norge, særlig til utgaven i 1991. Alle tabeller er også lagt ut i vår nettbaserte statistikkdatabase - RusStat: <http://statistikk.sirus.no>.

Dette heftet er ment som et hjelpemiddel for alle som ønsker statistisk dokumentasjon når det gjelder rusmidler i Norge. Det er vårt håp at det vil kunne være til hjelp både i forbindelse med opplysningsvirksomhet, ved planlegging og gjennomføring av forebyggende tiltak, for forskningsformål og ikke minst for dem som har generell interesse for rusmiddelfeltet. For å gjøre heftet mer tilgjengelig for en utenlandsk leserkrets, presenteres all tekst også på engelsk.

Oslo, november 2007

Jostein Rise
Direktør

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1

OMSETNING AV ALKOHOL

TABELL 1.1	24	TABELL 1.3	30
Årlig omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1992-2003		Årlig omsetning av vin i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1992-2003	
FIGUR 1.1a.	25	FIGUR 1.3a.	31
Omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land 2003		Omsetning av vin i utvalgte europeiske land 2003	
FIGUR 1.1b.	26	FIGUR 1.3b.	32
Årlig omsetning av alkohol i fem europeiske land 1992-2003		Årlig omsetning av vin i fem europeiske land 1992-2003	
TABELL 1.2	27	TABELL 1.4.	33
Årlig omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1992-2003		Årlig omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1992-2003	
FIGUR 1.2a.	28	FIGUR 1.4a.	34
Omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land 2003		Omsetning av øl i utvalgte europeiske land 2003	
FIGUR 1.2b.	29	FIGUR 1.4b.	35
Årlig omsetning av brennevin i fem europeiske land 1992-2003		Årlig omsetning av øl i fem europeiske land 1992-2003	
		TABELL 1.5	36
		Årlig omsetning av alkohol i de nordiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og over. 1967-2005	

FIGUR 1.5	37	TABELL 2.2	51
Årlig omsetning av alkohol i de nordiske land 1980-2005		Antall vinmonopolutsalg fordelt på fylke 1992-2006	
TABELL 1.6	38	TABELL 2.3	52
Årlig omsetning av alkohol i Norge totalt i 1000 vareliter og i 1000 liter ren alkohol 1980-2006		Antall salgssteder for middels sterkt øl fordelt på fylke 1993-2006	
TABELL 1.7	39	TABELL 2.4	53
Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og over i vareliter og i liter ren alkohol 1980-2006		Antall salgssteder for middels sterkt øl fordelt på type salgssted og fylke 2006	
FIGUR 1.7a.	40	TABELL 2.5	54
Årlig omsetning av alkohol i Norge 1980-2006		Prosentvis andel av kommunene med forskjellige typer ordninger for salg av middels sterkt øl 1991-2006	
FIGUR 1.7b.	41	TABELL 2.6	55
Prosent av omsetning for de forskjellige drikkesortene i Norge 1980 og 2006		Antall skjenkesteder med kommunal bevilling fordelt på bevillingskombinasjon 1980-2006	
TABELL 1.8	42	FIGUR 2.6	56
Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge i 1000 vareliter og i 1000 liter ren alkohol 1975-2006		Antall skjenkesteder for alkohol 1980-2006	
TABELL 1.9	43	TABELL 2.7	57
Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge per innbygger 15 år og over i liter ren alkohol 1975-2006		Antall skjenkesteder for alkohol med kommunal bevilling fordelt på bevillingskombinasjon og fylke 2006	
KAPITTEL 2		TABELL 2.8	58
BEVILLINGER FOR ALKOHOL-OMSETNING		Antall salgs - og skjenkesteder for alkohol per 10 000 innbyggere 18 år og over fordelt på fylke 2006	
TABELL 2.1	50	TABELL 2.9	59
Antall salgssteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980-2006		Antall kommuner uten salgs- eller skjenkesteder for alkohol 1980-2006	

FIGUR 2.9 Antall kommuner uten salgs- eller skjenkesteder for alkohol 1980-2006	60	TABELL 3.5 Avgift på vin og brennevin. Grunnavgift i øre per volumprosent alkohol per vareliter 1982-2007	72
TABELL 2.10 Prosentvis andel av befolkningen som bor i kommuner uten bevilling for salg eller skjenking av alkohol 1980-2006	61	FIGURE 3.5 Grunnavgift på brennevin og vin 1995-2007	73
TABELL 2.11 Antall befalsmesser og passasjerskip med statlig skjenkebevilling fordelt på fylke 2006	62	TABELL 3.6 Avgift på øl i kroner per liter og klasseinndeling for øl før og etter 1.1 1995 1975-2007	74
KAPITTEL 3		TABELL 3.7 Statens inntekter på omsetningen av alkohol i millioner kroner 1980-2006	75
ØKONOMI OG ALKOHOL			
TABELL 3.1 Realprisindekser for brennevin, sterkvin, svakvin og øl 1979-2006	68	KAPITTEL 4	
TABELL 3.2 Indeks for forholdet mellom nominelle pris- indeks for ulike drikkesorter og indeks for lønn pr normalårsverk fra Nasjonalregnskapet 1979-2006	69	DØDSFALL SOM SKYLDES BRUK AV ALKOHOL	
TABELL 3.3 Forbrukernes utgifter til brennevin, vin og øl. Totale utgifter i millioner kroner og alkohol- utgiftens andel av konsum i husholdninger (prosent) 1988-2006	70	TABELL 4.1 Antall dødsfall som skyldes alkohol fordelt på diagnose og kjønn (underliggende årsak) 1998-2005	78
TABELL 3.4 Forbrukernes nominelle utgifter til brennevin, vin og øl per innbygger 18 år og over i kroner 1988-2006	71	TABELL 4.2 Antall dødsfall som skyldes alkohol fordelt på alder og kjønn (underliggende årsak) 2001-2005	79
		TABELL 4.3 Antall dødsfall som skyldes alkohol fordelt på alder og kjønn (totalt antall dødsfall over en 18- års periode), 1988-2005	80
		TABELL 4.4 Antall dødsfall som skyldes levercirrhose totalt og per 100 000 innbyggere fordelt på kjønn 1971-2005	81

FIGUR 4.4	82
Antall dødsfall som skyldes levercirrhose fordelt på kjønn 1980-2005	

TABELL 4.5	83
Antall innleggelser i somatiske sykehus med alkoholrelaterte hoveddiagnoser 1999-2005	

FIGUR 4.5	84
Antall innleggelser i somatiske sykehus med alkoholrelaterte hoveddiagnoser 1999-2005	

KAPITTEL 5

KRIMINALITET KNYTTET TIL BRUK AV ALKOHOL

TABELL 5.1	88
Antall reaksjoner for overtredelse av løsgjengerloven fordelt på fylke 1995-2005	

FIGUR 5.1	89
Antall reaksjoner for overtredelse av løsgjengerloven fordelt på fylke 1995 og 2005	

TABELL 5.2	90
Antall reaksjoner som følge av forseelser mot alkoholloven eller tolloven fordelt på lovbruddets art 1975-2006	

TABELL 5.3	90
Antall reaksjoner på hjemmebrenning fordelt på fylke 1993-2006	

KAPITTEL 6

KJØRING UNDER PÅVIRKNING

TABELL 6.1	96
Antall prøver fra bilførere fordelt på mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989-2006	

FIGUR 6.1	97
Antall prøver fra bilførere fordelt på mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989-2006	

TABELL 6.2	98
Antall prøver fra bilførere fordelt på type mistanke og kjønn (alkohol og/eller andre rusmidler) 1989-2006	

TABELL 6.3	99
Antall prøver fra bilførere som er testet positive for narkotiske stoffer 1989-2006	

TABELL 6.4	100
Antall reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som prosent av alle reaksjoner på veitrafikkforseelser 1977-2006	

TABELL 6.5	101
Antall reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler fordelt på fylke 1986-2006	

TABELL 6.6	102
Antall reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler per 10 000 innbyggere 18 år og over fordelt på fylke 1986-2006	

FIGUR 6.6	103	TABELL 7.5	115
Antall reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler fordelt på fylke 2006		Narkotikadødsfall i Oslo og resten av landet, antall og prosent 1986-2006	
KAPITTEL 7		TABELL 7.6	116
DØDSFALL OG SYKDOM KNYTTET TIL BRUK AV NARKOTIKA SAMT ENKELTE TYPER AV BEHANDLING		Hepatitt A-smittede etter antatt smitteåre og diagnoseår 1995-2006	
TABELL 7.1	110	FIGUR 7.6	117
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn ifølge Kriminalpolitisen (Kripos) og Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1977-2006		Prosent av hepatitt A-smittede som er sprøytemisbrukere 1995-2006	
FIGUR 7.1	111	TABELL 7.7	118
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika ifølge Kripos, prosentandel menn og kvinner 1991-2006		Akutt hepatitt B-smittede etter antatt smitteåre og diagnoseår 1992-2006	
TABELL 7.2	112	FIGUR 7.7	119
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn og alder ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 2003-2005		Prosent av hepatitt B-smittede som er sprøytemisbrukere 1992-2006	
TABELL 7.3	113	TABELL 7.8	120
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på alder ifølge Kripos 1995-2006		Antall registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på risikofaktor og diagnoseår 1984-2006	
TABELL 7.4	114	FIGUR 7.8	121
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på fylke ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1997-2005		Prosent registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på risikofaktor 1984-2006	
		TABELL 7.9	122
		Antall nye AIDS diagnostiserte tilfeller fordelt på risikofaktor, meldeår og antall døde av AIDS 1983-2006	
		TABELL 7.10	123
		Antall opiatmisbrukere i legemiddelassistert rehabilitering fordelt på helseregioner 2002-2006	

TABELL 7.11	124	TABELL 8.5	134
Antall opiatmisbrukere i legemiddelassistert rehabilitering fordelt på fylke 2006		Antall narkotikabeslag fordelt på stofftype og politidistrikt 2006	
TABELL 7.12	125	TABELL 8.6	135
Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i sosialtjenesteloven § 6-2 og 6-2a 1996-2006		Antall politidistrikt som har hatt beslag av ulike narkotiske stoffer 1991-2006	
KAPITTEL 8		FIGUR 8.6	136
NARKOTIKABESLAG		Antall politidistrikt (totalt 27) hvor det er beslaglagt ulike stoffer 2006	
TABELL 8.1	128	KAPITTEL 9	
Antall beslag av heroin, cannabis, amfetamin og kokain 1974-2006		NARKOTIKAKRIMINALITET	
FIGUR 8.1	129	TABELL 9.1	142
Antall beslag av cannabis, heroin, kokain og amfetamin 1974-2006		Antall anmeldte narkotikalovbrudd 1993-2006	
TABELL 8.2	130	FIGUR 9.1	143
Antall beslag av ecstasy, LSD, khat, spiss fleinsopp, GHB og medikamenter 1989-2006		Antall anmeldte narkotikalovbrudd 1993-2006	
FIGUR 8.2	131	TABELL 9.2	144
Antall beslag av ecstasy, LSD og khat 1989-2006		Antall etterforskede lovbrudd og personer siktet for narkotikaforbrytelser 1976-2005	
TABELL 8.3	132	FIGUR 9.2	145
Beslaglagt mengde heroin, kokain, cannabis og amfetamin i kilogram 1974-2006		Antall etterforskede lovbrudd og personer siktet for narkotikaforbrytelser 1990-2005	
TABELL 8.4	133	TABELL 9.3	146
Beslaglagt mengde ecstasy, LSD, khat, spiss fleinsopp og medikamenter 1989-2006		Antall personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn og alder 2005	

FIGUR 9.3	147	FIGUR 10.2	159
Antall personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn 2005		Salg av anxiolytika fordelt på fylke 2006	
TABELL 9.4	148	TABELL 10.3	160
Antall reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1969-2006		Salg av hypnotika og sedativa (benzodiazepin-derivater og øvrige preparater) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1987-2006	
FIGUR 9.4	149	FIGUR 10.3	161
Antall reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1975-2006		Salg av hypnotika og sedativa fordelt på fylke 2006	
TABELL 9.5	150		
Narkotika i norske fengsler 1990-2006			
FIGUR 9.5	151		
Antall kroppsundersøkelser i fengsler og antall funn under kroppsundersøkelser 1990-2006			
KAPITTEL 10			
SALG AV AVHENGIGHETS- SKAPENDE LEGEMIDLER			
TABELL 10.1	156	TABELL 11.1	166
Salg av avhengighetsskapende legemidler angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1975-2006		Prosent av ungdom i Norge som har drukket alkohol noen gang fordelt på kjønn og alder 1971-2007	
FIGUR 10.1	157	TABELL 11.2	167
Salg av benzodiazepiner og benzodiazepinderivater 1975-2006		Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som har drukket alkohol noen gang fordelt på kjønn og alder 1972-2007	
TABELL 10.2	158	TABELL 11.3	168
Salg av anxiolytika (benzodiazepiner og øvrige preparater) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1987-2006		Beregnet gjennomsnittlig årlig alkoholforbruk målt i liter ren alkohol for ungdom i Norge i alderen 15-20 år, fordelt på ulike drikkesorter 1986-2007	
		TABELL 11.4	169
		Beregnet gjennomsnittlig årlig alkoholforbruk målt i liter ren alkohol for ungdom i Norge i alderen 15-20 år, fordelt på kjønn og alder 1971-2007	

<p>TABELL 11.5 170 Gjennomsnittsalder for første gangs bruk av så mye som en flaske øl, en desiliter vin eller kvart desiliter brennevin i Oslo og landet som helhet 1986-2007</p> <p>TABELL 11.6 171 Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1990-2007</p> <p>FIGUR 11.6 172 Prosent av ungdom i Norge som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1992-2007</p> <p>TABELL 11.7 173 Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1975-2007</p> <p>FIGUR 11.7a 174 Prosent av ungdom i Oslo som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1992-2007</p> <p>FIGUR 11.7b 175 Prosent av ungdom i Oslo og hele landet som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 2007</p> <p>TABELL 11.8 176 Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert 1990-2007</p>	<p>TABELL 11.9 177 Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert 1968-2007</p> <p>FIGUR 11.9 178 Prosent som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert 1990-2007</p>
--	--

KAPITTEL 1

Omsetning av alkohol

BEREGNING AV ALKOHOLOMSETNINGEN

De fleste land utarbeider statistikk over registrert årlig forbruk - eller årlig omsetning som det mer korrekt er betegnet som i tabellene - av øl, vin og brennevin basert på omsetningstall og/eller alkoholavgifter. I Norge ble omsetningsstatistikken vedrørende brennevin og vin, og fra 1993 også sterkøl (over 4,75 volumprosent alkohol), basert på opplysninger om salget fra AS Vinmonopolets utsalg, samt oppgaver over registrert privatimport. Etter at engrosmonopolet ble opphevet fra og med 1996, bygger statistikken på import- og produksjonsstatistikk fra toll- og avgiftsdirektoratet, på samme måte som for øl tidligere.

Den registrerte omsetningen av øl er beregnet ut fra ølavgifter på samme måte som tidligere. Også lettøl, dvs. øl med et alkoholinnhold mellom 0,7 og 2,75 (2,5 før 1. januar 1995) volumprosent, er medregnet i den norske statistikken, selv om alkoholloven ikke definerer drikkevarer med mindre enn 2,5 volumprosent alkoholinnhold som alkoholholdig drikk.

UREGISTRERT ALKOHOLFORBRUK

I tillegg til de alkoholholdige drikkene som inngår i statistikken over registrert omsetning av alkohol drikkes det også betydelige mengder uregistrert alkohol i form av legalt tilvirket hjem-

melaget øl eller vin eller illegalt hjemmebrent brennevin, foruten smuglervarer og alkohol importert av reisende som reisegods i forbindelse med utenlandsreiser. I Norge antas det uregistrerte forbruket å være relativt stort, anslagsvis 25-30 % av totalforbruket. Smugling av brennevin og sprit, hjemmebrenning, hjemmeproduksjon av vin, samt etter hvert en ganske stor turistimport, er de viktigste kildene for uregistrert alkohol. Alkohol som drikkes av nordmenn mens de er på reiser i utlandet blir heller ikke registrert i den norske alkoholstatistikken.

ALKOHOLOMSETNING I DE EUROPEISKE LAND

Selv om både den norske og den internasjonale alkoholstatistikken har svakheter og må tolkes med en viss varsomhet, er det likevel grunn til å tro at den gir et relativt godt uttrykk for de store reelle forskjellene i forbruksnivå som eksisterer både mellom landene og innen det enkelte land over tid. Imidlertid har innsamlingen av slike data opphørt, slik at tallene bare kan føres frem til 2003, bortsett fra for de nordiske land. Som det fremgår av tabellene 1.1-1.4 ligger omsetningen per innbygger både av brennevin, vin og øl vesentlig lavere i Norge enn i de fleste andre europeiske land. Den samlede alkoholomsetningen i Norge er siden 2001 lavest i Europa. Den totale omsetningen i en del søreuropeiske land som Frankrike, Italia og Portugal som tradisjonelt har hatt et høyt alkoholforbruk, viser en

synkende tendens siden begynnelsen av 1990-tallet og helt frem til i dag. Utviklingen i de nordiske landene, som tradisjonelt har hatt et lavt alkoholforbruk, har derimot vært økende, med den følge at forskjellene i alkoholomsetningen mellom landene er mindre enn tidligere.

Tabell 1.5 viser utviklingen i omsetning per innbygger 15 år og over i de nordiske land fra 1967. Både i Danmark, Finland, Norge og Sverige var det en til dels sterk økning i alkoholomsetningen frem til slutten av 1970-årene eller begynnelsen av 1980-årene. I 1980- og 1990-årene har omsetningen derimot holdt seg på et relativt stabilt nivå. Færøyene hadde ingen innenlandsk alkoholomsetning frem til 1980, og også Grønland og Island har hatt særregler for omsetningen. Utviklingen i de nordiske land frem til begynnelsen av 1990-årene er beskrevet i *Rusmidler i Norge 1994*.

ALKOHOLOMSETNING I NORGE

I Norge har vi årlige data for alkoholomsetningen tilbake til 1851. Disse er gjengitt i *Rusmidler i Norge 1991*. Spesifiserte opplysninger om alkoholomsetningen i Norge 1980 - 2004 fordelt på brennevin, vin og øl er gitt i tabellene 1.6-1.9. For 1998 mangler det opplysninger om omsetningen.

Av tabell 1.6 fremgår det at brennevinsomsetningen har vist en nedgang siden 1980, mens derimot vinomsetningen har steget. I 1990-årene var omsetningen av brennevin per voksen innbygger lavere enn noen gang siden alkoholstatistikken begynte i 1851, bortsett fra under for-

budstiden og enkelte år under siste verdenskrig. På 2000-tallet viser den imidlertid på ny en økning. Vinomsetningen var i 1995 for første gang siden forbudstiden høyere enn brennevinsomsetningen, regnet i ren alkohol per voksen innbygger, og har fortsatt å øke. Ølomsetningen har vist en gradvis, men forholdsvis liten økning fra rundt midten av 1980-årene. Alkoholholdige frukt-drikker (rusbrus) har økt noe fra de ble introdusert på det norske marked i 1996, med et toppunkt i 2003 da det ble tillatt solgt i dagligvareforetninger, men det utgjør en meget liten del av det samlede alkoholforbruket.

Totalomsetningen av alkohol lå relativt stabilt i frem mot slutten av 1990-årene, men har fra da av vist en økning, som i hovedsak kan tilbakeføres til økningen i omsetningen av vin.

Etter at sterkøl (over 4,75 volumprosent alkohol) bare ble tillatt solgt over betjent disk fra 1. juli 1990, og deretter bare ble tillatt solgt i AS Vinmonopolets utsalg fra 1. mars 1993, har salget av slikt øl gått kraftig tilbake, slik det fremgår av tabell 1.8. Omsetningen av sterkøl var i 1997 en syttendel av hva det var i 1989. Også omsetningen av lettøl har gått en del tilbake siden 1990. Dette gjør at middels sterkt øl har dominert markedet mer og mer.

I tidligere utgaver av *Rusmidler i Norge* har det vært presentert data om omsetningen av alkohol i ulike fylker, og den andel som har blitt omsatt gjennom skjenkesteder. Etter at bryggerikartellet på øl ble avvirket i 1987 og AS Vinmonopolets enerett på engrosomsetning av brennevin og vin ble opphevet fra 1.1.1996, er det imidlertid ikke lenger mulig å gi slike data.

Tabell 1.1

Årlig omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1992-2003

Annual sales of alcohol in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1992-2003

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Belgia (Belgium)	9,6	9,6	9,2	9,1	9,1	9,1	8,2	8,4	8,5	8,5	8,8	8,8
Bulgaria	8,4	8,2	8,1	8,0	7,8	7,0	6,8	6,6	6,3	6,0	5,4	5,0
Danmark (Denmark)	9,8	9,7	9,9	10,0	10,0	9,9	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5
Finland	7,2	6,8	6,8	6,9	6,8	7,1	7,1	7,2	7,1	7,4	7,7	7,9
Frankrike (France)	11,8	11,5	11,4	11,4	11,2	10,9	10,8	10,7	10,4	10,5	10,3	9,3
Hellas (Greece)	8,5	9,1	9,0	8,7	8,4	8,3	7,9	8,4	8,0	7,9	7,8	7,7
Irland (Ireland)	8,2	8,5	8,7	9,0	9,4	9,7	9,7	9,6	10,7	10,8	10,8	10,8
Island (Iceland)	3,6	3,3	3,5	3,6	3,7	3,9	4,3	4,5	4,7	4,9	5,0	5,4
Italia (Italy)	8,9	8,7	8,6	8,2	7,8	7,8	7,7	7,6	7,7	7,4	7,4	6,9
Kypros (Cyprus)	7,6	6,9	7,2	7,1	6,6	6,6	7,0	7,1	7,4	7,9	9,1	9,0
Nederland (The Netherlands)	8,2	7,9	7,9	8,0	8,1	8,2	8,1	8,2	8,2	8,1	8,0	7,9
Norge (Norway)	3,8	3,8	3,9	3,9	4,1	4,3	4,2	4,8	5,0	4,4	4,4	4,4
Polen (Poland)	6,3	6,4	6,4	6,3	6,3	6,7	6,7	6,7	6,7	6,3	6,6	6,7
Portugal	12,4	12,2	12,1	12,0	11,6	11,3	11,3	10,6	10,3	10,3	9,7	9,6
Romania	8,8	10,1	8,7	9,0	8,9	9,4	8,1	7,3	7,4	9,9	8,5	8,1
Den russiske føderasjon (RF)	5,1	6,1	6,7	8,8	7,3	7,3	7,9	8,6	8,6	8,6	8,6	8,7
Spania (Spain)	10,2	9,9	9,7	9,5	9,3	10,1	10,1	9,9	9,8	9,8	9,6	10,0
Storbritannia (UK)	7,4	7,5	7,7	7,6	8,0	8,2	8,0	8,4	8,4	9,1	9,6	9,6
Sveits (Switzerland)	10,1	10,0	9,7	9,4	9,3	9,2	9,1	9,2	9,2	9,2	9,0	9,0
Sverige (Sweden)	5,4	5,3	5,4	5,2	4,9	5,1	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9
Ungarn (Hungary)	10,5	10,6	10,5	10,0	10,3	10,1	10,5	10,6	10,9	11,1	11,1	11,4
Tyskland (Germany)	10,8	11,3	11,3	10,9	10,7	10,8	10,6	10,6	10,5	10,4	10,4	10,2
Østerrike (Austria)	10,0	10,1	9,8	9,8	9,7	9,5	9,3	9,3	9,2	9,0	9,2	9,3

Note: Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land.

Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Estimater for tidligere år blir justert/rettet fortløpende når de enkelte land sender inn korrigeringer.

Dette betyr at det i denne publikasjonen kan være endringer i tallene i perioden 1992-2003 sammenlignet med tall publisert i tidligere publikasjoner.

Note: The figures are based on registered sales in the respective countries.

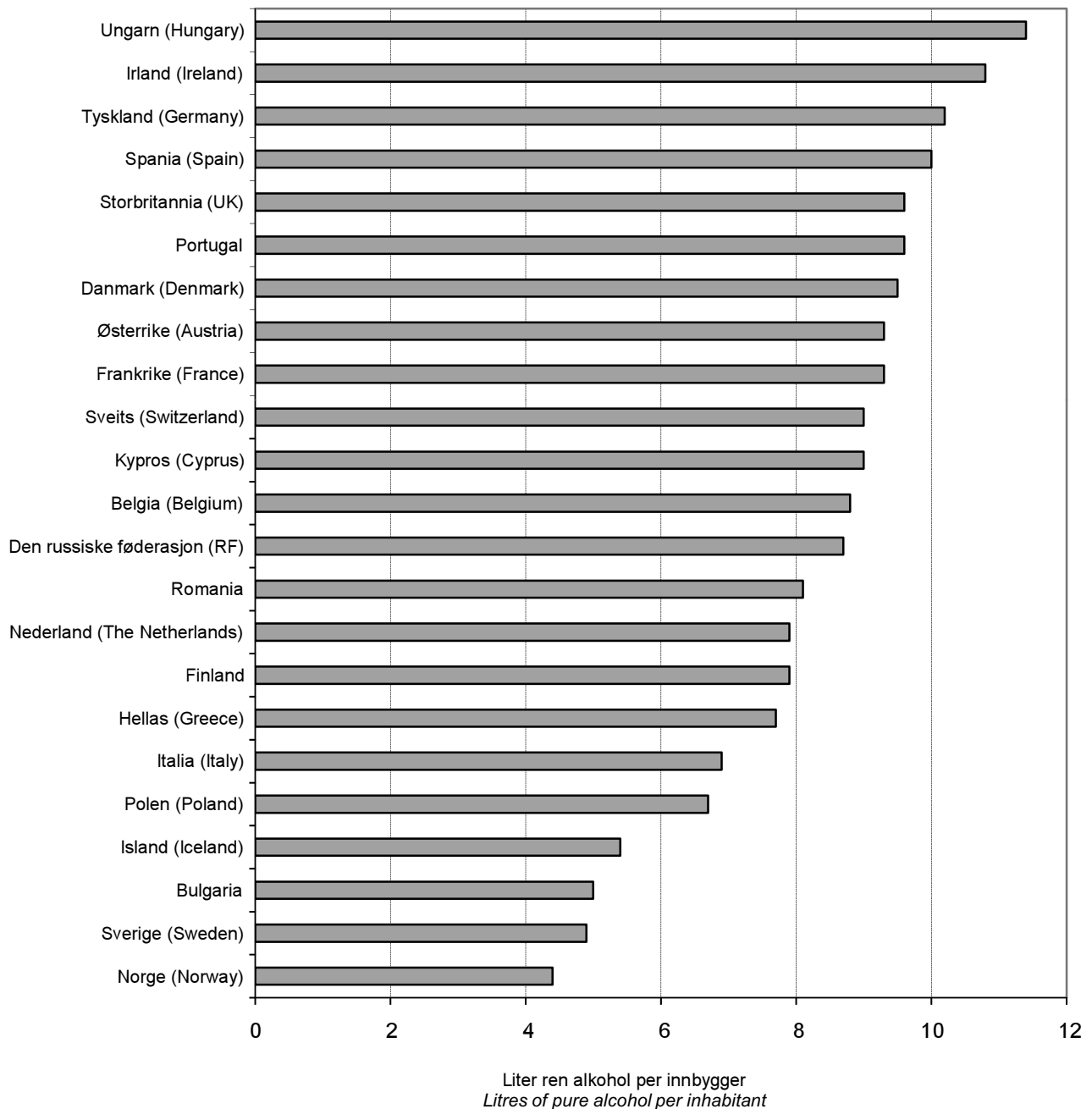
Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Estimates for past years are adjusted as countries provide new, amended figures. That means that in this publication, figures for the years 1992-2003 may differ from those presented in earlier publications.

Kilde (Source): World Drink Trends 2005

Produktschap voor gedistilleerde dranken in association with NTC Publications Ltd

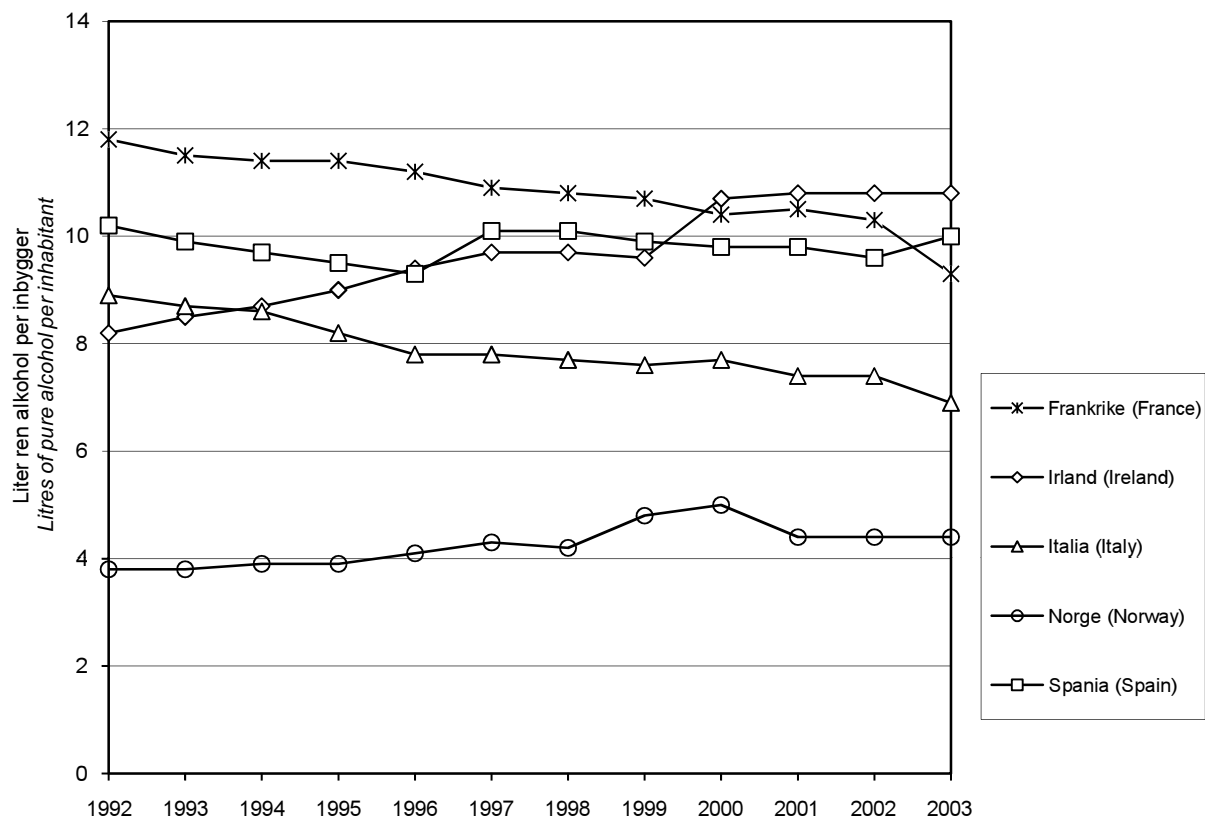
Figur 1.1a
Omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land 2003
Sales of alcohol in some European countries 2003

Kilde (Source): World Drink Trends 2005

Figur 1.1b
Årlig omsetning av alkohol i fem europeiske land 1992-2003
Annual sales of alcohol in five European countries 1992-2003

Kilde (Source) : World Drink Trends 2005

Tabell 1.2

Årlig omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1992-2003

Annual sales of spirits in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1992-2003

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Belgia (Belgium)	1,2	1,3	1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,4
Bulgaria	e 2,8	e 2,75	e 2,8	e 2,8	e 2,5	e 2,5	e 2,5	e 2,4	e 2,4	e 2,2	e 2,1	e 2,1
Danmark (Denmark)	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,1	e 1,1	e 1,1
Finland	2,3	2,0	1,9	2,0	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1
Frankrike (France)	2,6	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	e 2,4	e 2,4	e 2,4	e 2,4	e 2,4
Hellas (Greece)	e 2,7	e 2,8	e 2,8	e 2,6	e 2,4	e 2,2	e 2,0	e 2,0	e 1,9	e 1,9	e 1,8	e 1,6
Irland (Ireland)	1,6	1,7	1,6	1,6	1,8	1,8	1,9	2,1	2,4	2,4	2,5	2,0
Island (Iceland)	1,9	1,7	1,5	1,5	1,4	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3	1,2	e 1,2
Italia (Italy)	1,0	0,9	0,9	0,8	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
Kypros (Cyprus)	3,0	2,7	2,6	2,7	2,3	2,3	2,5	2,4	2,6	3,1	4,3	e 3,9
Nederland (The Netherlands)	1,9	1,9	1,8	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,5
Norge (Norway)	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8	e 0,8	e 0,8	e 0,8
Polen (Poland)	3,5	3,8	3,8	3,5	2,9	2,8	2,4	2,1	2,0	1,7	1,7	e 1,3
Portugal	1,7	1,7	1,8	1,6	1,5	1,5	e 1,5	e 1,5	e 1,5	e 1,4	e 1,4	e 1,4
Romania	ca 3,5	4,2	3,8	4,0	4,0	3,8	2,3	2,1	1,8	4,1	e 2,5	e 2,0
Den russiske føderasjon (RF)	3,8	4,9	5,5	7,0	5,5	e 5,5	e 6,0	e 6,5	e 6,5	e 6,3	e 6,2	e 6,2
Spania (Spain)	2,7	2,5	2,5	2,5	e 2,4	2,6	e 2,5	e 2,4	e 2,4	e 2,4	e 2,4	e 2,4
Storbritannia (UK)	1,5	1,5	1,6	1,4	1,4	1,4	1,3	1,5	1,6	1,6	1,7	1,8
Sveits (Switzerland)	1,6	1,7	1,6	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6
Sverige (Sweden)	1,6	1,5	1,4	1,3	1,2	1,1	1,1	e 1,0	e 1,0	e 1,0	e 1,0	e 0,9
Ungarn (Hungary)	3,7	3,6	3,5	3,4	3,2	3,3	e 3,2	e 3,3	e 3,4	3,5	e 3,4	e 3,5
Tyskland (Germany)	2,7	2,5	2,4	2,2	2,1	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	2,0	2,0
Østerrike (Austria)	1,3	1,5	1,4	1,5	1,5	e 1,5	e 1,4	e 1,4	e 1,4	e 1,4	e 1,4	e 1,4

Note: ca = cirka eller midlertidige tall, r = reviderte tall, e = estimerte tall.

Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land.

Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer omfattes ikke.

Estimater for tidligere år blir justert/rettet fortløpende når de enkelte land sender inn korrigeringer.

Dette betyr at det i denne publikasjonen kan være endringer i tallene i perioden 1992-2003 sammenlignet med tall publisert i tidligere publikasjoner.

Note: ca = "Circa" or "Provisional Data", r = Revised data, e = Estimated data.

The figures are based on registered sales in the respective countries.

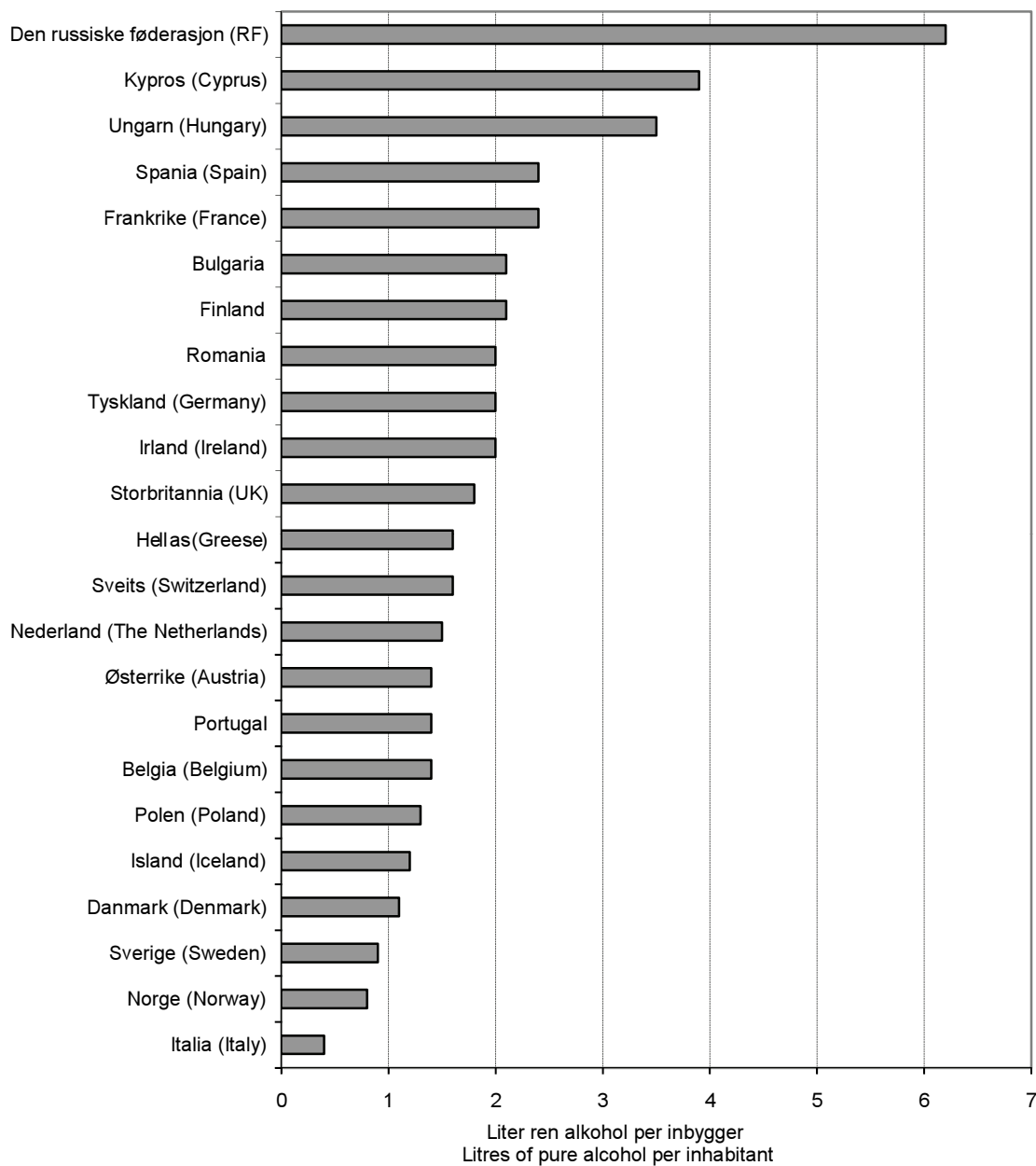
Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Estimates for past years are adjusted as countries provide new, amended figures. That means that in this publication, figures for the years 1992-2003 may differ from those presented in earlier publications.

Kilde (Source): World Drink Trends 2005

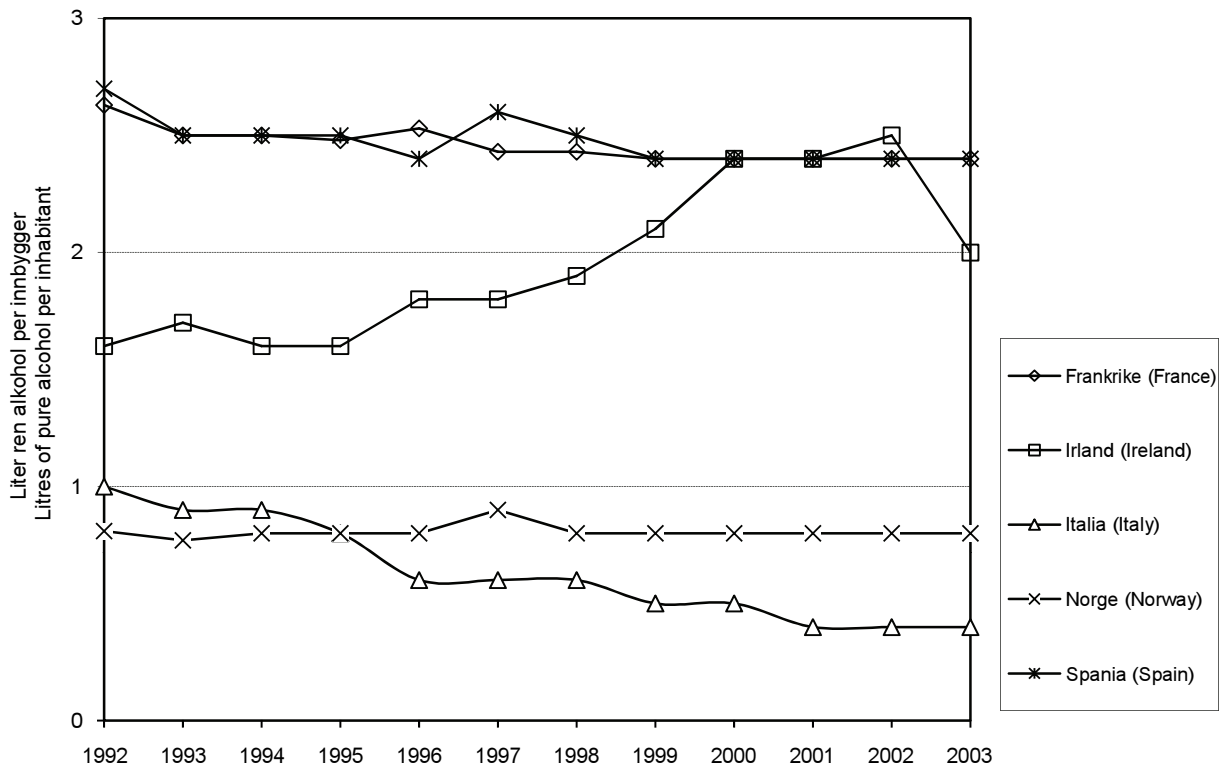
Produktschap voor gedistilleerde dranken in association with NTC Publications Ltd

Figur 1.2a
Omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land 2003
Sales of spirits in some European countries 2003

Kilde (Source) : World Drink Trends 2005

Figur 1.2b
Årlig omsetning av brennevin i fem europeiske land 1992-2003
Annual sales of spirits in five European countries 1992-2003

Kilde (Source) : World Drink Trends 2005

Tabell 1.3

Årlig omsetning av vin i de europeiske land målt i vareliter per innbygger 1992-2003

Annual sales of wine in some European countries measured in litres per inhabitant 1992-2003

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Belgia (Belgium)	24,8	25,6	ca 24,0	ca 25,0	ca 25,0	ca 25,0	19,4	ca 20,0	r 21,0	r 22,0	r 24,0	r 23,0
Bulgaria	e 22,8	e 22,1	e 22,0	e 21,8	e 21,7	e 21,6	e 22,1	e 21,4	e 21,4	e 21,4	e 21,3	e 21,3
Danmark (Denmark)	24,3	25,2	26,2	27,6	28,3	29,3	29,1	29,8	30,9	31,2	e 32,0	e 32,6
Finland	8,0	8,3	8,8	11,5	13,1	15,6	17,5	19,5	20,6	21,9	23,5	26,3
Frankrike (France)	64,5	ca 63,5	62,5	63,0	60,0	r 59,0	58,1	57,5	r 57,0	56,9	e 56,0	48,5
Hellas (Greece)	31,5	e 35,2	33,8	34,5	e 34,0	e 34,9	e 32,0	e 35,2	e 34,0	e 34,0	e 33,9	e 33,8
Irland (Ireland)	4,9	5,3	5,6	6,1	6,9	7,7	8,7	10,0	10,7	11,8	14,2	15,2
Island (Iceland)	4,9	4,7	4,9	5,1	5,7	6,4	7,2	8,1	9,0	9,9	11,0	e 12,0
Italia (Italy)	60,4	58,8	58,5	55,7	54,2	53,5	52,0	51,5	51,0	50,0	51,0	47,5
Kypros (Cyprus)	13,8	12,7	13,6	14,2	13,5	13,1	13,2	15,3	16,3	16,1	e 16,9	e 17,8
Nederland (The Netherlands)	15,9	15,2	15,7	16,6	17,1	17,5	18,4	18,6	18,8	18,9	19,0	19,6
Norge (Norway)	6,4	6,3	6,8	7,1	7,6	8,6	9,0	10,1	10,9	e 11,0	e 11,0	e 12,4
Polen (Poland)	7,6	7,5	6,9	6,8	10,3	12,8	13,7	13,6	11,9	10,5	11,2	e 11,9
Portugal	61,4	60,0	58,9	58,1	56,6	r 52,5	50,6	50,5	50,2	47,0	43,0	e 42,0
Romania	24,8	30	23,2	25,3	26,0	32,2	30,0	22,7	23,2	25,5	e 25,3	e 23,0
Den russiske føderasjon (RF)	3,5	3,5	4,7	5,8	5,7	e 5,9	e 6,0	e 7,2	e 7,2	e 7,7	e 8,0	e 8,6
Spania (Spain)	33,3	34,1	32,2	30,6	30,3	35,1	35,6	e 34,0	e 32,0	e 30,0	29,6	e 30,6
Storbritannia (UK)	11,7	12,2	12,6	12,3	13,1	14,2	14,7	15,6	16,9	18,2	19,6	20,1
Sveits (Switzerland)	46,0	46,0	44,3	43,6	43,3	43,5	43,1	43,5	43,5	43,1	41,8	40,9
Sverige (Sweden)	12,6	12,70	13,1	12,6	13,3	14,5	14,6	e 14,8	e 15,3	e 15,5	e 16,0	e 16,6
Ungarn (Hungary)	29,8	31,5	29,2	26,6	30,3	29,0	e 31,0	e 32,0	e 34,0	35,1	e 36,0	e 37,4
Tyskland (Germany)	24,0	22,6	22,6	22,2	23,1	23,0	22,8	23,0	23,1	24,0	24,2	23,6
Østerrike (Austria)	33,1	34,3	32,8	32,0	31,5	30,0	30,9	30,6	30,5	e 28,5	e 29,8	e 29,8

Note: ca = cirka eller midlertidige tall, r = reviderte tall, e = estimerte tall.

Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land.

Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Estimater for tidligere år blir justert/rettet fortløpende når de enkelte land sender inn korrigeringer.

Dette betyr at det i denne publikasjonen kan være endringer i tallene i perioden 1992-2003 sammenlignet med tall publisert i tidligere publikasjoner.

Note: ca = "Circa" or "Provisional Data", r = Revised data, e = Estimated data.

The figures are based on registered sales in the respective countries.

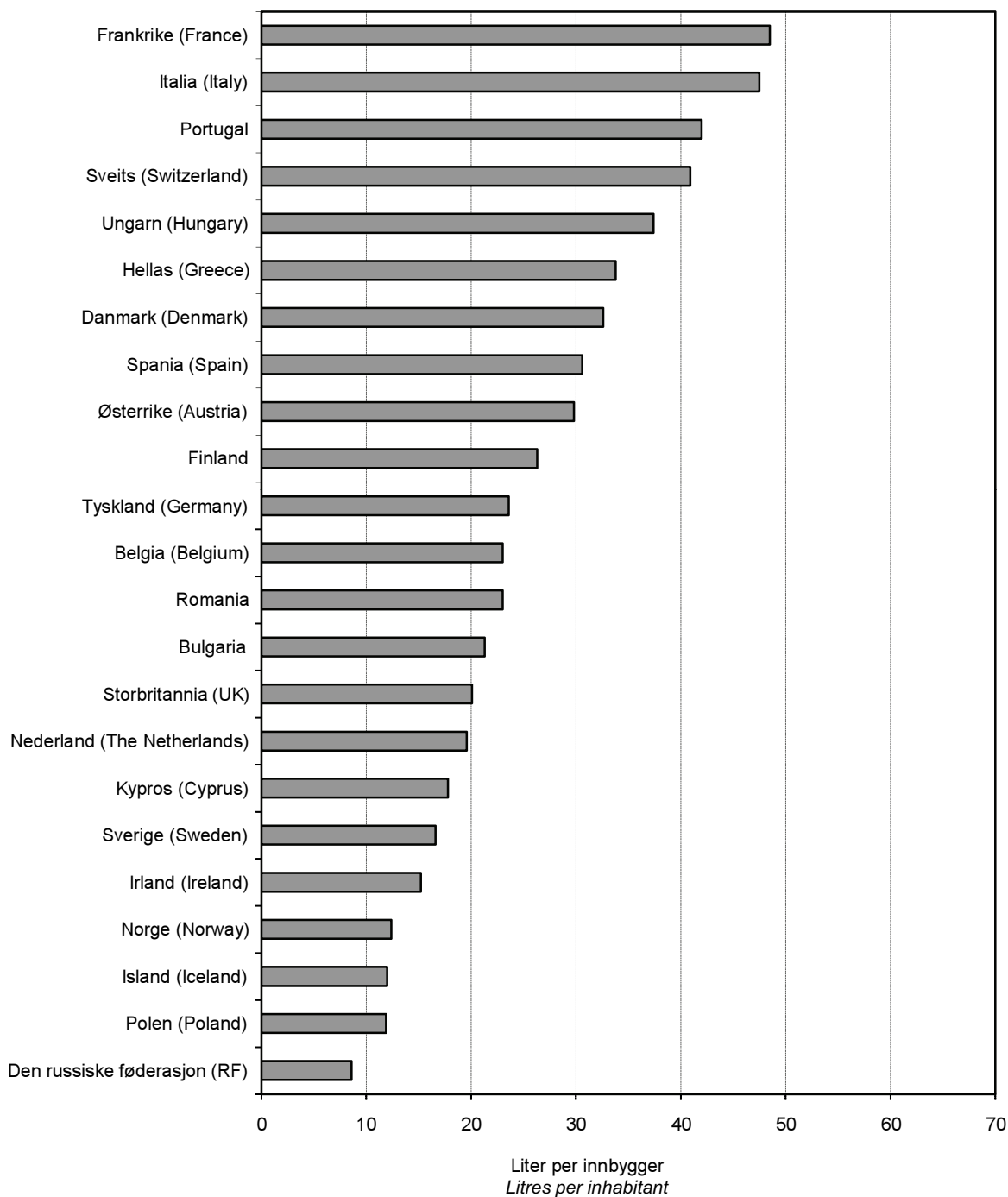
Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Estimates for past years are adjusted as countries provide new, amended figures. That means that in this publication, figures for the years 1992-2003 may differ from those presented in earlier publications.

Kilde (Source): World Drink Trends 2005

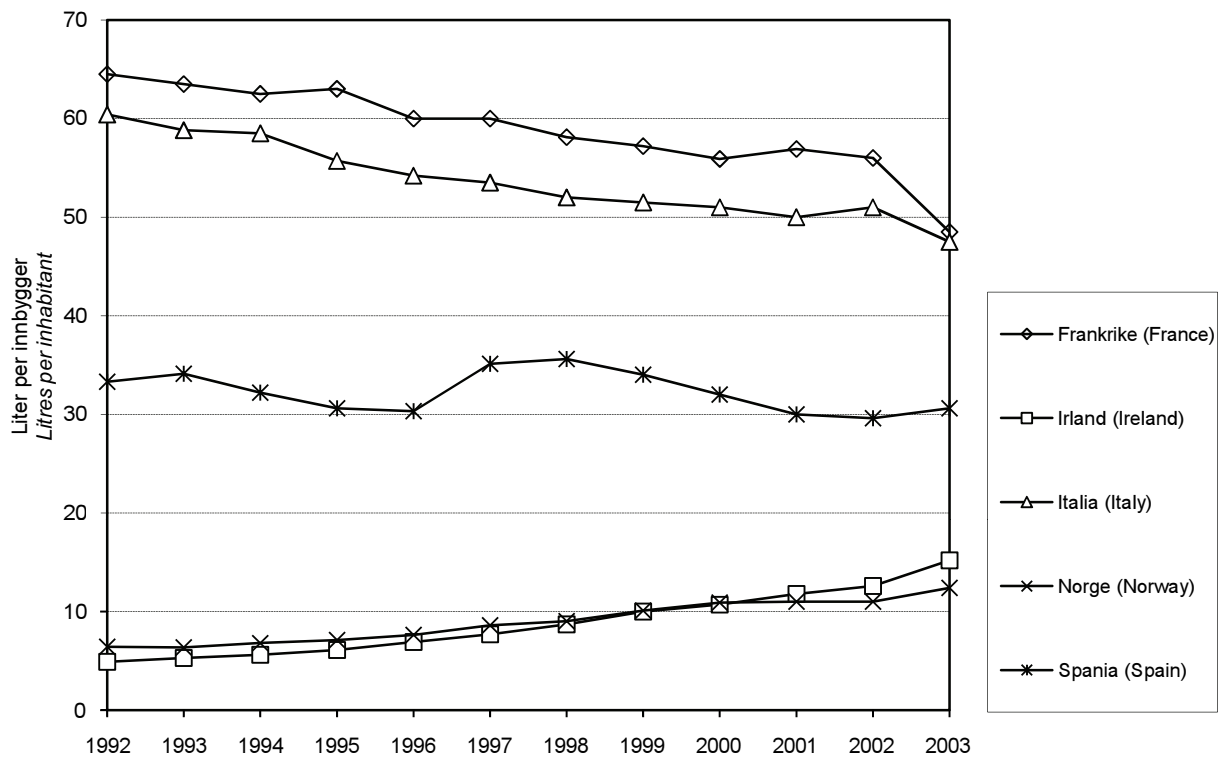
Produktschap voor gedistilleerde dranken in association with NTC Publications Ltd

Figur 1.3a
Omsetning av vin i utvalgte europeiske land 2003
Sales of wine in some European countries 2003

Kilde (Source) : World Drink Trends 2005

Figur 1.3b
Årlig omsetning av vin i fem europeiske land 1992-2003
Annual sales of wine in five European countries 1992-2003

Kilde (Source) : World Drink Trends 2005

Tabell 1.4

Årlig omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1992-2003

Annual sales of beer in some European countries measured in litres per inhabitant 1992-2003

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Belgia (Belgium)	112,0	109,5	106,0	104,0	102,0	101,0	98,0	99,8	98,2	97,1	96,0	96,2
Bulgaria	56,2	56,8	53,2	53,2	53,3	38,3	33,2	e 33,4	e 27,4	e 25,0	e 14,5	e 7,9
Danmark (Denmark)	121,0	120,2	121,5	120,1	117,6	113,6	105,0	101,9	99,7	98,6	96,7	96,2
Finland	88,8	86,9	84,4	82,7	82,2	84,0	80,0	80,1	78,4	80,2	81,2	80,2
Frankrike (France)	40,9	39,2	39,3	39,1	39,6	37,0	38,6	38,7	36,2	r 36,1	34,8	35,5
Hellas (Greece)	40,0	42,0	42,0	40,0	39,0	39,0	42,0	40,3	40,0	39,0	39,0	e 40,4
Irland (Ireland)	130,6	126,2	134,9	138,6	145,6	153,4	153,9	155,0	152,9	150,8	147,1	141,2
Island (Iceland)	21,5	22,2	27,3	30,6	33,3	36,3	40,1	44,0	46,4	48,0	50,7	e 55,8
Italia (Italy)	25,9	25,1	26,2	25,4	24,0	25,4	26,9	27,1	28,1	28,9	28,2	30,1
Kypros (Cyprus)	59,2	53,6	56,1	53,3	49,9	50,3	53,5	56,4	57,3	58,0	55,0	e 60,0
Nederland (The Netherlands)	90,2	85,2	86,0	85,8	85,5	86,3	84,2	84,2	82,5	80,5	79,2	78,7
Norge (Norway)	50,8	49,7	51,4	51,0	52,5	53,8	50,9	51,7	51,8	50,8	51,6	e 50,4
Polen (Poland)	38,6	33,0	36,4	39,0	42,8	49,8	54,1	60,1	66,2	65,8	70,7	e 79,0
Portugal	66,1	64,3	64,1	67,0	65,2	64,7	65,3	64,3	62,3	61,3	58,6	e 58,7
Romania	46,4	46,4	41,7	39,2	35,8	34,0	44,2	49,6	55,5	54,4	e 59,0	e 67,0
Den russiske føderasjon (RF)	18,3	17,3	15,2	24,2	24,0	e 25,0	e 26,0	e 28,4	e 28,4	e 30,0	e 31,1	e 32,8
Spania (Spain)	70,5	r 65,9	66,2	66,6	66,0	66,7	66,9	69,1	71,6	75,7	73,4	78,3
Storbritannia (UK)	105,1	101,7	103,7	100,9	101,8	103,6	99,3	99,0	95,4	99,0	100,6	101,5
Sveits (Switzerland)	68,6	65,0	64,3	62,2	60,3	59,2	59,6	58,6	57,8	r 57,4	55,5	58,1
Sverige (Sweden)	62,4	63,8	67,3	64,5	59,1	61,7	57,3	59,3	56,4	55,3	55,9	54,2
Ungarn (Hungary)	94,0	82,9	84,7	75,3	71,3	70,0	e 74,8	e 72,5	e 72,5	71,0	e 70,9	e 72,2
Tyskland (Germany)	142,0	135,9	138,0	135,9	131,9	131,2	127,5	127,6	125,3	122,4	121,5	117,5
Østerrike (Austria)	122,2	116,7	116,6	115,6	114,0	113,3	108,1	108,9	107,7	107,4	r 108,5	110,6

Note: ca = cirka eller midlertidige tall, r = reviderte tall, e = estimerte tall.

Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land.

Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Estimater for tidligere år blir justert/rettet fortløpende når de enkelte land sender inn korrigeringer.

Dette betyr at det i denne publikasjonen kan være endringer i alle tall i perioden 1992-2002 sammenlignet med tall publisert i tidligere publikasjoner.

Note: ca = "Circa" or "Provisional Data", r = Revised data, e = Estimated data.

The figures are based on registered sales in the respective countries.

Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

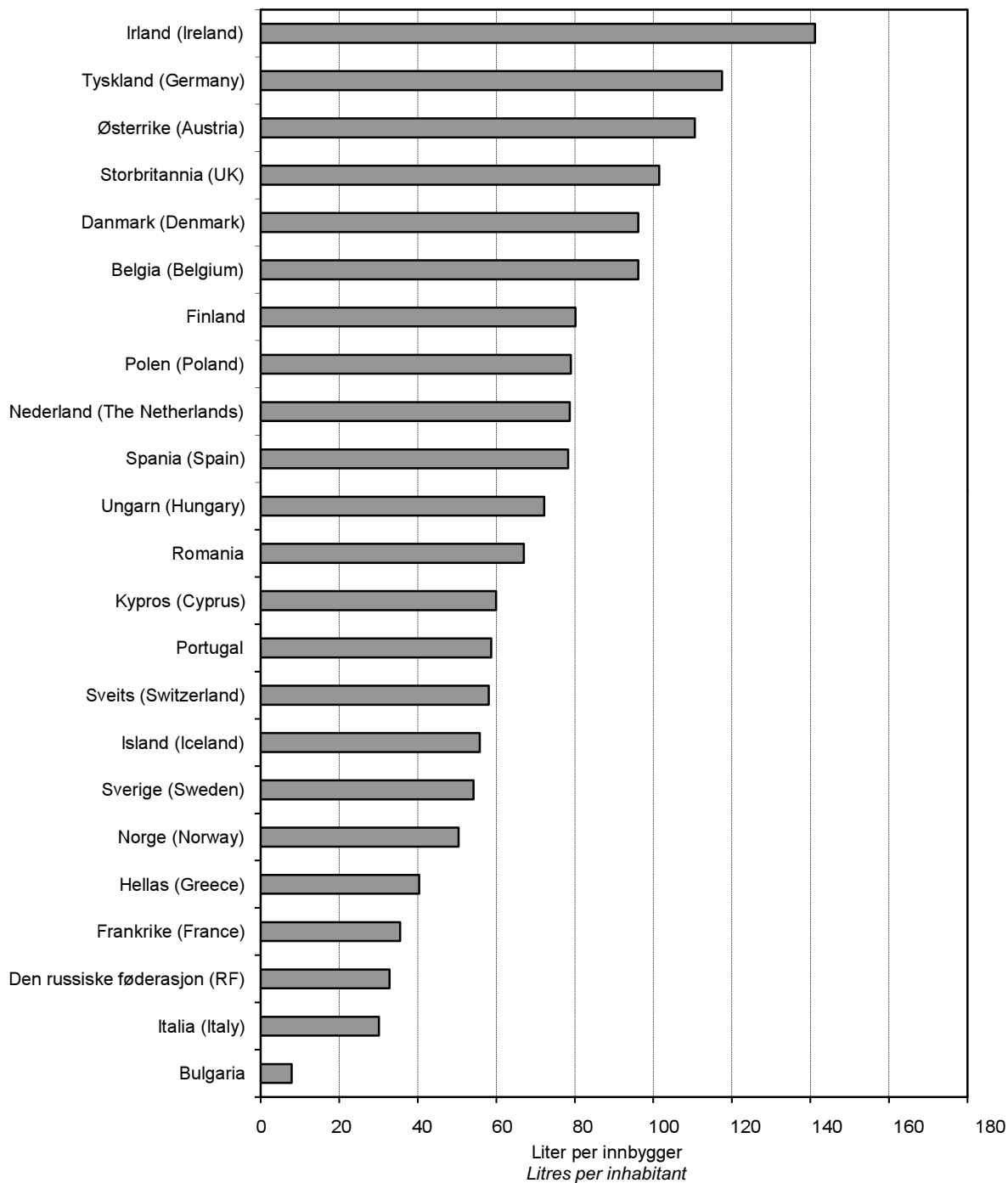
Estimates for past years are adjusted as countries provide new, amended figures. That means that in this publication, figures for the years 1992-2002 may differ from those presented in earlier publications.

Kilde (Source): World Drink Trends 2005

Produktschap voor gedistilleerde dranken in association with NTC Publications Ltd

Figur 1.4a
Omsetning av øl i utvalgte europeiske land 2003
Sales of beer in some European countries 2003

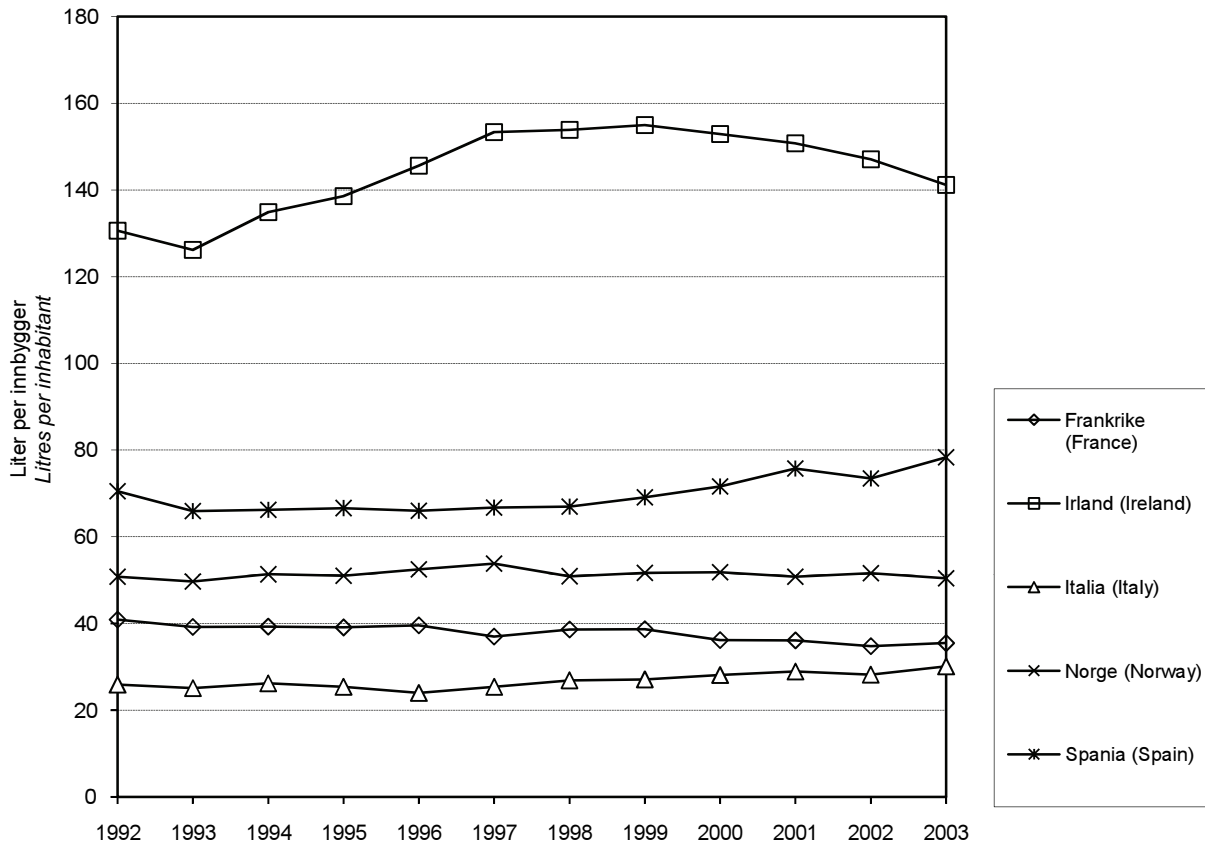

Kilde (Source) : World Drink Trends 2005

Figur 1.4b

Årlig omsetning av øl i fem europeiske land 1992-2003

Annual sales of beer in five European countries 1992-2003

Kilde (Source) : World Drink Trends 2005

Tabell 1.5

Årlig omsetning av alkohol i de nordiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og over 1967-2005

Annual sales of alcohol in the Nordic countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and over 1967-2005

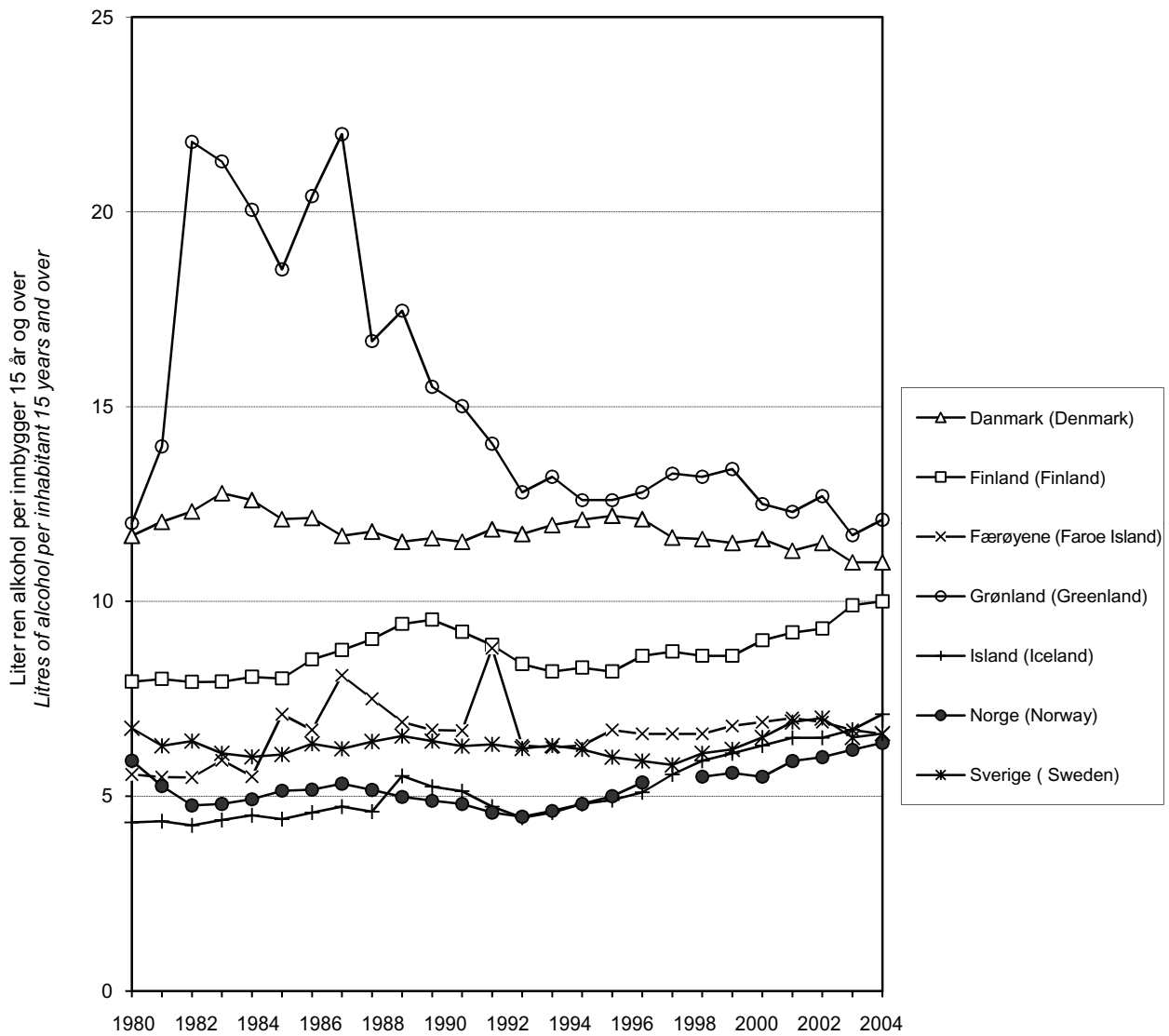
	Danmark <i>Denmark</i>	Finland <i>Finland</i>	Færøyene <i>Faroe Islands</i>	Grønland <i>Greenland</i>	Island <i>Iceland</i>	Norge <i>Norway</i>	Sverige <i>Sweden</i>
1967	7,21	3,56	..	13,92	3,55	4,00	6,36
1968	7,34	3,90	..	13,22	3,13	4,27	6,58
1969	7,94	5,69	..	14,59	3,34	4,44	7,03
1970	8,65	5,84	..	13,86	3,82	4,69	7,16
1971	9,32	6,39	..	15,08	4,08	4,88	7,01
1972	10,06	6,80	..	17,28	4,15	5,01	7,26
1973	10,90	7,38	..	18,33	4,13	5,12	7,00
1974	10,67	8,41	..	19,70	4,30	5,48	7,43
1975	11,74	8,00	..	19,15	4,04	5,54	7,61
1976	11,92	8,09	..	18,91	4,06	5,60	7,70
1977	11,48	8,15	..	19,18	4,32	5,67	7,32
1978	10,97	7,89	..	19,10	4,11	5,10	7,01
1979	11,51	7,84	..	14,14	4,46	5,63	7,10
1980	11,68	7,94	5,56	12,01	4,33	5,91	6,74
1981	12,04	8,01	5,49	13,98	4,36	5,26	6,29
1982	12,31	7,93	5,48	21,79	4,25	4,76	6,41
1983	12,78	7,94	5,92	21,29	4,39	4,80	6,10
1984	12,60	8,06	5,50	20,05	4,51	4,92	6,01
1985	12,11	8,02	7,10	18,52	4,41	5,14	6,07
1986	12,14	8,51	6,70	20,40	4,58	5,17	6,34
1987	11,68	8,75	8,10	21,99	4,73	5,32	6,21
1988	11,79	9,03	7,50	16,68	4,60	5,16	6,40
1989	11,53	9,42	6,90	17,46	5,52	4,98	6,54
1990	11,62	9,53	6,70	15,51	5,24	4,88	6,41
1991	11,53	9,22	6,68	15,01	5,13	4,80	6,28
1992	11,85	8,88	8,80	14,05	4,73	4,58	6,33
1993	11,73	8,39	6,30	12,80	4,45	4,47	6,22
1994	11,96	8,20	6,25	13,20	4,58	4,62	6,30
1995	12,10	8,30	6,30	12,60	4,80	4,80	6,20
1996	12,20	8,20	6,70	12,60	4,90	5,00	6,00
1997	12,11	8,60	6,60	12,80	5,10	5,35	5,90
1998	11,64	8,71	6,60	13,28	5,56	..	5,80
1999	11,60	8,60	6,60	13,20	5,91	5,50	6,10
2000	11,50	8,60	6,80	13,40	6,10	5,60	6,20
2001	11,60	9,00	6,90	12,50	6,30	5,50	6,50
2002	11,30	9,20	7,00	12,30	6,50	5,90	6,90
2003	11,50	9,30	6,90	12,70	6,50	6,00	7,00
2004	11,00	9,90	6,70	11,70	6,70	6,19	6,50
2005	11,00	10,00	6,60	12,10	7,10	6,37	6,60

Note: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol i de respektive land. Tallene inkluderer ikke lettøl, bortsett fra i Sverige. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke. Inntil 1980 var det ingen alkoholomsetning på Færøyene. Dersom man ønsket å kjøpe alkohol måtte varene bestilles og bli tilsendt fra Danmark, og det var satt kvoter for hvor mye man kunne kjøpe. Statistisk Sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Notes: The figures are based on registered sales in the respective countries. Except from Sweden, the figures does not include light beer. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included. Until 1980 alcohol was not sold on the Faroe Islands. Those wishing to purchase alcoholic beverages had to order them from Denmark; in addition, quotas had been fixed for personal orders. The Figures from 1998 are not available from Statistics Norway

Kilde (Source): Nomesco- Yearbook of Nordic Statistics

Figur 1.5
Årlig omsetning av alkohol i de nordiske land 1980-2005
Annual sales of alcohol in the Nordic countries 1980-2005

Kilde: Nomesco- Yearbook of Nordic Statistics

Tabell 1.6

**Årlig omsetning av alkohol i Norge totalt i 1 000 vareliter
og i 1 000 liter ren alkohol 1980-2006**

*Annual sales of alcohol in Norway in total in 1,000 litres
and in 1,000 litres of pure alcohol 1980-2006*

	1 000 vareliter				1 000 liter ren alkohol				
	1,000 litres				1,000 litres of pure alcohol				
	Brennevin	Vin	Øl	Frukt- drikk*	I alt	Brennevin	Vin	Øl	Frukt- drikk*
	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink*</i>	<i>Total</i>	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink</i>
1980	18 376	17 979	196 097	.	18 944	7 791	2 373	8 780	.
1981	15 494	17 107	183 389	.	16 994	6 570	2 221	8 203	.
1982	11 926	14 174	193 328	.	15 556	5 045	1 832	8 679	.
1983	12 574	16 529	185 819	.	15 793	5 306	2 123	8 364	.
1984	12 710	18 132	193 591	.	16 332	5 325	2 321	8 686	.
1985	14 229	21 212	197 001	.	17 278	5 848	2 714	8 716	.
1986	13 021	21 541	211 593	.	17 541	5 351	2 750	9 440	.
1987	13 462	24 739	214 718	.	18 154	5 506	3 151	9 497	.
1988	12 041	26 973	220 369	.	17 839	4 925	3 284	9 630	.
1989	11 097	27 815	218 583	.	17 353	4 539	3 310	9 504	.
1990	10 384	27 231	221 753	.	17 139	4 248	3 257	9 634	.
1991	9 450	27 484	225 307	.	16 882	3 857	3 214	9 811	.
1992	8 477	27 131	217 202	.	16 163	3 465	3 162	9 536	.
1993	8 268	27 256	213 673	.	15 813	3 330	3 200	9 283	.
1994	8 678	29 315	222 083	.	16 507	3 476	3 443	9 588	.
1995	8 761	30 759	222 463	.	16 776	3 504	3 648	9 624	.
1996	8 986	33 124	229 868	1 522	17 733	3 579	3 952	10 122	80
1997	9 578	37 927	237 125	2 851	18 885	3 803	4 515	10 416	151
1998	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1999	9 491	44 855	230 456	4 252	19 403	3 730	5 313	10 135	225
2000	9 578	48 762	232 676	5 295	20 292	3 764	5 794	10 496	238
2001	9 132	48 579	229 730	5 556	19 762	3 589	5 778	10 146	250
2002	10 234	54 953	236 391	5 884	21 298	4 034	6 547	10 452	265
2003	11 243	56 160	227 088	17 732	21 963	4 432	6 691	10 042	798
2004	11 631	57 842	249 099	8 725	22 816	4 587	6 976	10 860	393
2005	11 945	61 022	246 841	8 791	23 410	4 711	7 358	10 944	396
2006	12 291	63 286	253 426	9 063	24 151	4 848	7 638	11 257	409

*Inkluderer rusbrus (includes alcopops)

Noter: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol. Omsetningstallene inkluderer lettøl.
Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeprodusert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.
Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

*Notes: The figures are based on registered sales of alcohol. The figures includes light beer.
Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.
The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 1.7

**Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og over
i vareliter og i liter ren alkohol 1980-2006**

*Annual sales of alcohol in Norway per inhabitant aged 15 years and over
in litres and in litres of pure alcohol 1980-2006*

	Vareliter				Liter ren alkohol				
	Litres				Litres of pure alcohol				
	Brennevin	Vin	Øl	Frukt- drikk*	Totalt	Brennevin	Vin	Øl	Frukt- drikk*
	Spirits	Wine	Beer	Fruit drink	Total	Spirits	Wine	Beer	Fruit drink
1980	5,80	5,68	61,93	.	5,98	2,46	0,75	2,77	.
1981	4,85	5,36	57,43	.	5,32	2,06	0,69	2,57	.
1982	3,70	4,40	59,99	.	4,83	1,57	0,57	2,69	.
1983	3,87	5,08	57,45	.	4,85	1,63	0,65	2,57	.
1984	3,87	5,53	59,01	.	4,98	1,62	0,71	2,65	.
1985	4,30	6,41	59,54	.	5,22	1,77	0,82	2,63	.
1986	3,91	6,46	63,45	.	5,27	1,61	0,83	2,83	.
1987	4,00	7,35	63,86	.	5,38	1,63	0,93	2,82	.
1988	3,55	7,95	64,92	.	5,26	1,45	0,97	2,84	.
1989	3,25	8,13	63,93	.	5,08	1,33	0,97	2,78	.
1990	3,03	7,93	64,61	.	4,99	1,24	0,95	2,81	.
1991	2,74	7,98	65,41	.	4,90	1,12	0,93	2,85	.
1992	2,45	7,84	62,78	.	4,67	1,00	0,91	2,76	.
1993	2,38	7,84	61,50	.	4,55	0,96	0,92	2,67	.
1994	2,49	8,40	63,65	.	4,74	1,00	0,99	2,75	.
1995	2,50	8,78	63,49	.	4,79	1,00	1,04	2,75	.
1996	2,56	9,42	64,27	0,43	5,04	1,02	1,12	2,88	0,02
1997	2,71	10,75	67,19	0,81	5,28	1,01	1,28	2,95	0,04
1998	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1999	2,66	12,59	64,68	1,19	5,45	1,05	1,49	2,84	0,06
2000	2,67	13,61	64,92	1,48	5,66	1,05	1,62	2,93	0,07
2001	2,54	13,49	63,80	1,54	5,49	1,00	1,60	2,82	0,07
2002	2,83	15,19	65,34	1,63	5,89	1,12	1,81	2,89	0,07
2003	3,09	15,42	62,35	4,87	6,03	1,22	1,84	2,76	0,22
2004	3,17	15,77	67,93	2,38	6,22	1,25	1,90	2,96	0,11
2005	3,25	16,61	67,20	2,39	6,37	1,28	2,00	2,98	0,11
2006	3,29	16,95	67,88	2,42	6,46	1,30	2,05	3,01	0,11

*Inkluderer rusbrus (includes alcopops)

Noter: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol.

Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Omsetningstallene inkluderer lettøl, slik at tallene avviker fra tall i tabell 1.5

Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998

Notes: The figures are based on registered sales of alcohol.

Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

The figures includes light beer, therefore the figures will differ from figures in table 1.5.

The figures from 1998 are not available from Statistics Norway

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Source: Statistics Norway

Figur 1.7a
Årlig omsetning av alkohol i Norge 1980-2006
Annual sales of alcohol in Norway 1980-2006

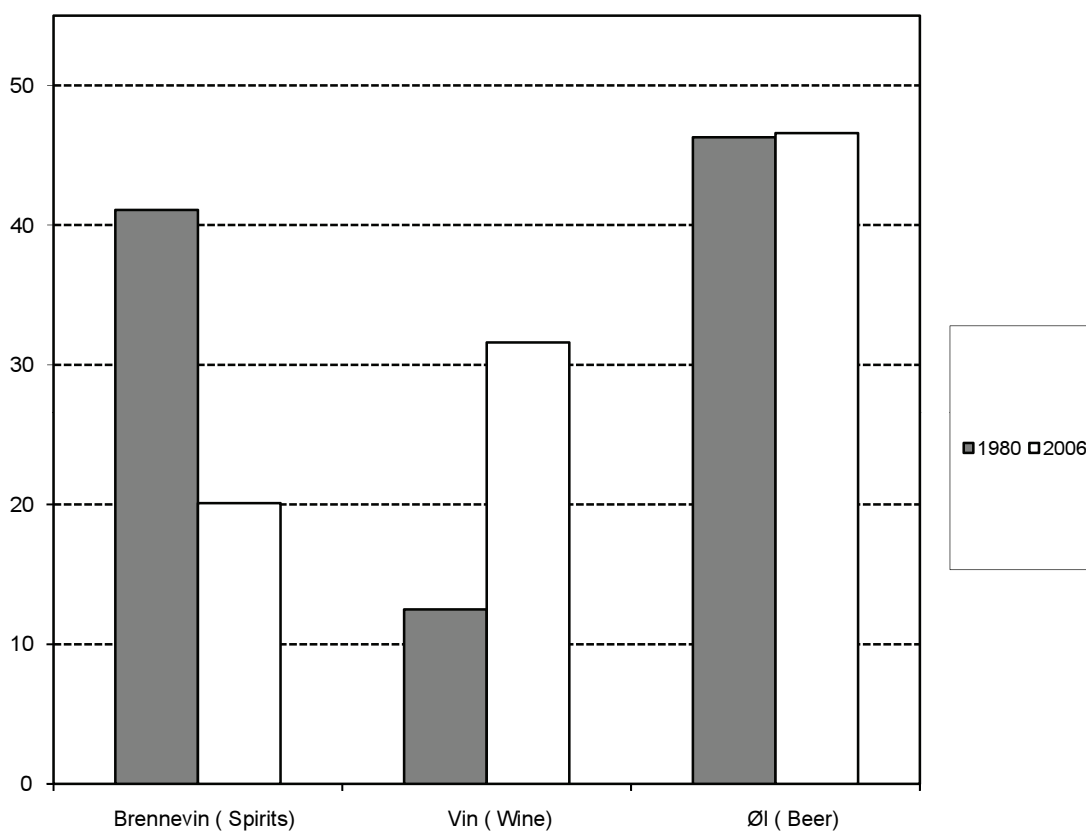

Kilde (Source): Statistisk Sentralbyrå
(Statistics Norway)

Figur 1.7b

**Prosent av omsetning for de forskjellige drikkesortene i Norge
1980 og 2006**

Percentage of sales for the different types of alcohol in Norway 1980 and 2006

Kilde (Source): Statistisk Sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 1.8

**Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge
i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1975-2006**

*Annual sales of different types of beer in Norway
in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1975-2006*

	1 000 vareliter 1,000 litres				1 000 liter ren alkohol 1,000 litres of pure alcohol			
	I alt	Sterkøl	Middels sterkt øl	Lettøl	I alt	Sterkøl	Middels sterkt øl	Lettøl
	Total	Strong beer	Medium beer	Light beer	Total	Strong beer	Medium beer	Light beer
1975	181 670	26 837	142 064	12 769	7 977	1 514	6 194	269
1976	179 657	25 105	143 816	10 736	8 121	1 411	6 472	238
1977	183 484	25 837	147 185	10 462	8 247	1 475	6 535	237
1978	186 529	28 304	148 573	9 652	8 189	1 678	6 300	211
1979	186 548	28 037	149 005	9 506	8 359	1 579	6 556	224
1980	196 097	27 425	158 629	10 043	8 780	1 544	6 996	240
1981	183 389	25 391	148 573	9 425	8 203	1 425	6 552	226
1982	193 328	27 793	156 042	9 493	8 679	1 556	6 897	226
1983	186 819	25 139	153 043	8 637	8 364	1 410	6 749	205
1984	193 591	22 967	162 402	8 222	8 686	1 298	7 194	194
1985	197 001	21 347	163 468	12 186	8 716	1 219	7 209	288
1986	211 593	26 064	173 513	12 016	9 440	1 486	7 669	285
1987	214 718	23 876	178 732	12 110	9 497	1 363	7 846	288
1988	220 369	21 527	185 391	13 451	9 630	1 227	8 083	320
1989	218 583	20 311	184 232	14 040	9 503	1 176	7 994	333
1990	221 753	13 988	192 237	15 528	9 634	825	8 439	370
1991	225 307	12 482	198 731	14 094	9 811	749	8 724	338
1992	217 202	9 935	194 810	12 457	9 536	604	8 630	302
1993	213 673	2 499	200 038	11 136	9 283	152	8 862	269
1994	222 083	2 211	209 306	10 566	9 588	123	9 209	256
1995	222 463	1 599	211 199	9 665	9 624	97	9 293	234
1996	229 868	1 674	218 802	9 391	10 122	99	9 802	222
1997	237 125	1 527	225 683	9 915	10 416	90	10 087	239
1998	..	..	..	..	..	..	..	..
1999	230 456	1 146	220 370	8 940	10 135	69	9 850	215
2000	232 676	1 302	223 267	8 107	10 496	82	10 218	195
2001	229 730	1 166	221 456	7 108	10 146	76	9 899	171
2002	236 391	1 373	228 305	6 713	10 452	85	10 205	162
2003	227 088	1 223	219 330	6 535	10 042	81	9 804	157
2004	249 099	1 245	241 786	6 068	10 860	80	10 634	146
2005	246 841	1 404	240 383	5 054	10 944	84	10 738	122
2006	253 426	2 128	246 727	4 571	11 255	122	11 023	110

Note: Fra 1. juli 1990 ble sterkøl bare tillatt solgt over betjent disk og fra 1. mars 1993 bare fra AS Vinmonopolet. Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998

Note: From 1 July 1990, strong beer was only available from a shop assistant over the counter and from 1 March 1993 only from the Norwegian Wine and Spirit Monopoly. The figures from 1998 are not available from Statistics Norway

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 1.9

Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og over 1975-2006

Annual sales of different types of beer in Norway measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and over 1975-2006

	I alt	Sterkøl	Middels sterkt øl	Lettøl
	Total	Strong beer	Medium beer	Light beer
1975	2,62	0,50	2,04	0,09
1976	2,65	0,46	2,11	0,08
1977	2,67	0,48	2,11	0,08
1978	2,63	0,54	2,02	0,07
1979	2,66	0,50	2,09	0,07
1980	2,77	0,49	2,21	0,08
1981	2,57	0,45	2,05	0,07
1982	2,69	0,48	2,14	0,07
1983	2,57	0,43	2,08	0,06
1984	2,65	0,40	2,19	0,06
1985	2,63	0,37	2,18	0,09
1986	2,83	0,45	2,30	0,09
1987	2,82	0,41	2,33	0,09
1988	2,84	0,36	2,38	0,09
1989	2,78	0,34	2,34	0,10
1990	2,81	0,24	2,46	0,11
1991	2,85	0,22	2,53	0,10
1992	2,76	0,17	2,49	0,09
1993	2,67	0,04	2,55	0,08
1994	2,75	0,04	2,64	0,07
1995	2,75	0,03	2,65	0,07
1996	2,88	0,03	2,79	0,06
1997	2,95	0,03	2,86	0,07
1998	..	..	..	..
1999	2,84	0,02	2,76	0,06
2000	2,93	0,02	2,85	0,05
2001	2,82	0,02	2,75	0,05
2002	2,89	0,02	2,82	0,05
2003	2,76	0,02	2,69	0,04
2004	2,96	0,02	2,90	0,04
2005	2,98	0,02	2,93	0,03
2006	3,01	0,03	2,95	0,03

Note: Fra 1. juli 1990 ble sterkøl bare tillatt solgt over betjent disk og fra 1. mars 1993 bare fra AS Vinmonopolet.

Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998

Note: From 1 July 1990, strong beer was only available from a shop assistant over the counter and from 1 March 1993 only from the Norwegian Wine and Spirit Monopoly.

The figures from 1998 are not available from Statistics Norway

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Source: Statistics Norway

KAPITTEL 2

Bevillinger for alkoholomsetning

Omsetningen av alkohol er regulert i alkoholloven av 2. juni 1989, som avløste den tidligere alkohollov av 5. april 1927. Ifølge den nye lov - som den tidligere - kan alkohol bare selges eller skjenkes av dem som har fått bevilling til dette av myndighetene. Unntak gjelder for drikker under 2,5 volumprosent alkohol, som i lovens forstand ikke regnes som alkoholholdig drikk.

BEVILLING FOR DETALJSALG

Det er kommunestyret som gir bevilling til detaljsalg av alkohol. Når det gjelder brennevin og vin kan bevilling bare gis til AS Vinmonopolet, som må selge dette fra spesielle vinmonopolbutikker. Mens sterkøl tidligere kunne selges av private som hadde bevilling til slikt salg, ble salget fra og med 1. mars 1993 lagt inn under AS Vinmonopolet, slik at alle alkoholdrikker med et alkoholinnhold over 4,7 volumprosent alkohol nå bare kan selges i vinmonopolets butikker. En vinmonopolbutikk kunne tidligere gis bevilling til bare å selge vin og sterkøl eller bare sterkøl, men slike begrensede bevillinger er ikke gitt siden 1985. Dette er nå uaktuelt fordi det fra 2007 er åpnet adgang til å opprette såkalte "minipol" på mindre steder, med et mer begrenset vareutvalg av både brennevin, vin og øl enn i de øvrige butikker.

Antallet vinmonopolbutikker har vist en gradvis økning fra 1980 (tabell 2.1 og 2.2). Dette skyl-

des delvis at det er blitt åpnet flere butikker i kommuner som også tidligere hadde gitt bevilling til slikt salg. Men en vesentlig del av økningen skyldes at det er gitt bevilling til salg i stadig flere kommuner. Tidligere satte Sosial- og helsedepartementet en øvre grense for hvor mange vinmonopolbutikker det kunne være i landet, men denne ordningen ble opphevet fra og med 2005, fordi det ikke lenger ble sett på som nødvendig med statlig regulering på dette området. Nå er det AS Vinmonopolet som fritt avgjør hvorvidt det skal søke om bevilling til opprettelse av vinmonopolbutikk i en kommune.

I motsetning til det som gjelder for brennevin, vin og sterkøl gis bevilling til salg av middels sterkt øl vanligvis til private handlende - oftest til dem som driver dagligvarehandel. Alkoholholdige fruktdrikker (rusbrus) ble inntil utgangen av 2002 bare omsatt gjennom vinmonopolutsalgene, men fra 2003 kan slike alkoholdrikker med et alkoholinnhold inntil 4,75 volumprosent alkohol (tilsvarende middels sterkt øl) selges av butikker med bevilling til salg av øl. Bevilling til salg av øl kan også gis til et såkalt ølmonopol, enten drevet av kommunen eller av en privat handlende. Ølmonopol innebærer at den som har bevilling bare kan selge øl fra salgsstedet, og ikke kombinert med salg av andre varer (tabell 2.5).

BEVILLING FOR SKJENKING

Det er i alminnelighet kommunestyret som også gir bevilling til skjenking av alkohol, og storparten av alle skjenkebevillinger er kommunale (tabell 2.6). Men det kan også gis statlige skjenkebevillinger til passasjerskip og befalsmesser foruten til flyselskap og Norges Statsbaner (tabell 2.11).

I en skjenkebevilling skulle det inntil 2005 spesifiseres hvilke alkoholsorter bevillingen omfattet, brennevin, vin, sterkøl eller middelsterkt øl, og det fantes flere ulike kombinasjoner. Som en følge av endringene i alkoholoven hvor alkoholstyrken, og ikke hvorvidt vedkommende alkoholdrikk betegnes som øl, vin eller brennevin, er avgjørende for klassifiseringen, ble ved en lovendring i 2005 bevillingsordningen for skjenking endret. Bevillingene omfatter nå enten skjenking av all alkoholholdig drikk, av drikk med lavere alkoholinnhold enn 22 volumprosent eller drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol. Denne nye inndelingen følger de samme prinsipper som tidligere, men representerer en forenkling med færre bevillingsalternativer. For å lette sammenlikningen i tabell 2,6 og 2,7 er tallene også for tidligere år gruppert på grunnlag av den nye inndelingen.

Antallet skjenkesteder har steget sterkt i de senere år (tabell 2.6) Samtidig har det skjedd en forskyvning i retning av at en stadig større andel av skjenkestedene har fått bevilling til også å skjenke sterkere alkoholtyper. Bevillinger til skjenking av bare de svakeste alkoholdrikker, som tidligere var vanlige, gis nå bare helt unntaksvis. I 2006 var det imidlertid en økning i antall bevillinger til skjenking bare av middels sterkt øl. Dette har sammenheng med endringen i

bevillingsordningen, ved at en del av de skjenkesteder som tidligere hadde bevilling til skjenking også av sterkøl, ikke ble gitt bevilling til salg av vin og sterkøl, men bare fikk bevilling til skjenking av drikker med høyst 4,7 volumprosent alkohol

LOKAL TILGJENGELIGHET AV ALKOHOL

Den fylkesvise fordeling av salgs- og skjenkesteder viser at antallet bevillinger varierer sterkt fra ett fylke til et annet. Oslo har flest vinmonopolutsalg og skjenkesteder, mens Hordaland har flest salgssteder for middels sterkt øl (tabell 2.2, 2.3, 2.4 og 2.7). Sett i forhold til antall innbyggere 18 år og over er det imidlertid Finnmark som ligger på topp både når det gjelder antall vinmonopolutsalg og skjenkesteder, mens Sogn og Fjordane har flest salgssteder for middels sterkt øl (tabell 2.8). Men skal man bedømme hvor lett eller vanskelig tilgjengelig alkohol er i et fylke, må geografiske forhold trekkes inn. I de fylkene som har mange salgs- eller skjenkesteder i forhold til befolkningen, er det ofte store avstander som gjør at alkohol likevel kan være vanskeligere tilgjengelig enn i mindre og tett befolkede fylker med relativt sett færre salgs- og skjenkesteder.

Økningen i antallet kommuner som har gitt bevilling til salg og/eller skjenking av alkoholholdige drikker, har ført til at alkohol i dag er blitt tilgjengelig i så og si alle kommuner. I 2006 var det ikke i noen av landets 431 kommuner forbudt å selge, mens det i 5 kommuner var forbudt å skjenke alkohol. Ingen kommuner i landet er "tørrlagte", i den forstand at det ikke er gitt bevilling hverken til salg eller skjenking (tabell 2.9).

BEVILLING FOR ENGROSSALG OG TILVIRKNING.

Inntil utgangen av 1995 hadde AS Vinmonopolet enerett på engrossalg - dvs import, eksport og partisalg - av alkoholholdige drikker i Norge. Som følge av inngåelsen av EØS-avtalen måtte imidlertid denne monopolordningen oppgis. I stedet ble det ved en endring i alkoholloven innført en bevillingsordning fra 1. januar 1996, som innebar at private på visse betingelser kunne gis bevilling til engrossalg og importere og eksportere alkoholholdige drikker, og også drive partisalg innenlands. Den som har bevilling til engrossalg kan også i bevillingen gis tillatelse til å tappe vedkommende alkoholholdig drikk. Fra 2002 ble det også åpnet adgang til å gi tilvirkningsbevilling for brennevin også til andre. Bevillingene gis av Sosial- og helsedirektoratet,.

I tidligere utgaver av Rusmidler i Norge er det gitt oppgaver over slike bevillinger, men dette er det ikke lenger mulig å skaffe.

Bevillinger for alkoholomsetning

Licences to Sell and Serve Alcohol

Tabell 2.1

Antall salgssteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980-2006

Number of establishments licenced to sell alcohol by type of licence 1980-2006

	Brennevin og vin (og sterkøl fra 1993) <i>Spirits and wine (and strong beer from 1993)</i>	Vin <i>Wine</i>	Alt slags øl <i>All kinds of beer</i>	Middels sterkt øl <i>Medium beer</i>	Totalt <i>Total</i>
1980	87	5	1 768	2 869	4 729
1981	88	5	1 721	2 768	4 582
1982	88	4	1 684	2 800	4 576
1983	88	4	1 685	2 744	4 521
1984	90	2	1 795	2 828	4 715
1985	92	1	1 877	3 128	5 098
1986	94	0	1 940	3 236	5 270
1987	98	0	1 993	3 183	5 274
1988	104	0	1 869	3 202	5 175
1989	106	0	..	..	..
1990	106	0	1 722	3 239	5 067
1991	110	0	1 837	3 123	5 070
1992	109	0	1 865	3 027	5 001
1993	110	0	.	4 775	4 885
1994	110	0	.	4 665	4 775
1995	112	0	.	4 524	4 636
1996	112	0	.	4 676	4 788
1997	114	0	.	4 565	4 679
1998	120	0	.	4 448	4 568
1999	130	0	.	4 411	4 541
2000	140	0	.	4 413	4 554
2001	156	0	.	4 430	4 586
2002	176	0	.	4 336	4 512
2003	188	0	.	4 299	4 487
2004	195	0	.	4 361	4 556
2005	198	0	.	4 314	4 512
2006	211	0	.	4 281	4 492

Note: Salgssteder for kun lettøl er ikke tatt med.

Fra 1. mars 1993 ble sterkøl bare tillatt solgt fra AS Vinmonopolet.

Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgssteder for øl i 1989.

Note: Sales outlets for light beer only are not included.

Since 1 March 1993 strong beer can only be bought from the Norwegian Wine and Spirit Monopoly.

In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licenced to sell beer.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, AS Vinmonopolet og Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Statistics Norway, Vinmonopolet and

Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.2

Antall vinmonopolutsalg fordelt på fylke 1995-2006

Number of Vinmonopolet sales outlets by county 1995-2006

Fylke <i>County</i>	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Østfold	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	9
Akershus	11	11	11	11	13	14	16	18	18	19	19	19
Oslo	17	17	17	18	19	19	20	20	21	21	22	23
Hedmark	4	4	5	5	6	6	6	7	8	9	9	9
Oppland	5	5	5	5	5	5	7	7	8	8	9	10
Buskerud	5	5	5	5	5	6	7	8	8	9	9	9
Vestfold	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6
Telemark	5	5	5	5	5	6	6	8	8	8	8	9
Aust-Agder	1	1	1	2	2	3	4	5	6	6	6	6
Vest-Agder	3	3	3	3	3	4	4	5	5	5	5	6
Rogaland	6	6	6	6	7	8	9	10	11	11	11	11
Hordaland	9	9	9	9	11	11	15	17	18	18	19	19
Sogn og Fjordane	3	3	3	4	4	4	5	7	7	7	7	8
Møre og Romsdal	3	3	3	4	6	7	8	9	10	10	10	13
Sør-Trøndelag	8	8	8	8	8	8	9	10	12	13	13	15
Nord-Trøndelag	4	4	4	5	5	5	5	5	6	7	7	7
Nordland	9	9	9	9	9	9	10	12	13	14	14	15
Troms	4	4	4	5	5	7	7	8	9	9	9	9
Finnmark	4	4	5	5	6	6	6	7	7	8	8	8
Totalt (total)	112	112	114	120	130	140	156	176	188	195	198	211

Kilde: AS Vinmonopolet
Source: *Vinmonopolet*

Tabell 2.3

Antall salgssteder for middels sterkt øl fordelt på fylke 1996-2006

Number of establishments licensed to sell medium beer by county 1996-2006

Fylke County	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Østfold	265	256	244	233	224	214	220	205	205	190	193
Akershus	317	310	309	304	285	286	285	283	277	280	298
Oslo	467	472	448	408	395	424	402	402	396	367	357
Hedmark	263	263	242	242	228	206	214	203	207	204	201
Oppland	298	288	267	260	255	246	237	229	244	238	231
Buskerud	255	248	234	212	223	220	213	216	209	211	206
Vestfold	181	172	167	164	150	150	145	148	151	150	145
Telemark	200	190	182	179	190	185	181	181	180	168	175
Aust-Agder	141	136	126	130	128	128	128	124	125	132	123
Vest-Agder	154	149	151	156	152	156	163	165	162	165	165
Rogaland	291	285	285	282	302	316	308	316	306	302	315
Hordaland	465	463	449	439	450	436	407	404	423	423	413
Sogn og Fjordane	175	169	176	156	160	171	170	160	177	175	171
Møre og Romsdal	227	217	221	249	274	275	265	276	297	311	300
Sør-Trøndelag	294	282	270	277	262	258	253	249	245	261	252
Nord-Trøndelag	184	168	168	160	156	144	147	148	148	153	150
Nordland	283	283	275	287	279	303	304	292	306	297	295
Troms	114	108	122	162	190	192	179	186	187	180	179
Finnmark	102	106	112	111	110	120	115	112	116	107	112
Totalt (total)	4 676	4 565	4 448	4 411	4 413	4 430	4 336	4 299	4 361	4 314	4 281

Note: Enkelte kommuner har unnlatt å gi opplysninger om antall salgssteder for øl. Antall kommuner som ikke er inkludert i statistikken varierer noe fra år til år. Det vil derfor være en liten og varierende underrapportering i talloppgavene.

Note: Some municipalities have not provided information regarding the number of licenced retails for beer, and this varies from one year to another. Consequently, this will result in a minor variance regarding underrepresentation in the figures provided.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning
Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.4

Antall salgssteder for middels sterkt øl fordelt på type salgssted og fylke 2006

Number of establishments licensed to sell medium beer by type of establishment and county 2006

Fylke	Daglig- varebutikk	Kommunalt ølmonopol	Privat ølmonopol	Privat ølutsalg	Andre ordninger	Totalt
<i>County</i>	<i>Grocery shop</i>	<i>Municipal beer monopoly</i>	<i>Private beer monopoly</i>	<i>Private beer outlet</i>	<i>Other types of outlet</i>	<i>Total</i>
Østfold	188	0	0	2	3	193
Akershus	284	0	0	7	7	298
Oslo	353	0	0	3	1	357
Hedmark	196	0	0	3	2	201
Oppland	225	0	1	3	2	231
Buskerud	200	0	1	1	4	206
Vestfold	145	0	0	0	0	145
Telemark	167	0	0	4	4	175
Aust-Agder	121	0	0	2	0	123
Vest-Agder	162	1	0	1	1	165
Rogaland	311	0	0	4	0	315
Hordaland	411	0	0	0	2	413
Sogn og Fjordane	166	2	1	1	1	171
Møre og Romsdal	292	2	0	3	3	300
Sør-Trøndelag	249	0	0	1	2	252
Nord-Trøndelag	146	0	0	0	4	150
Nordland	282	0	6	7	0	295
Troms	177	0	0	2	0	179
Finnmark	109	0	1	0	2	112
Totalt (total)	4 184	5	10	44	38	4 281

Note: Enkelte kommuner har unnlatt å gi opplysninger om antall salgssteder for øl. Antall kommuner som ikke er inkludert i statistikken varierer noe fra år til år. Det vil derfor være en liten og varierende underrapportering i tallopgavene.

Note: Some municipalities have not provided information regarding the number of licenced retails for beer, and this varies from one year to another. Consequently, this will result in a minor variance regarding underrepresentation in the figures provided.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.5**Prosentvis andel av kommuner med forskjellige typer ordninger for salg av middels sterkt øl 1991-2006***Percentage of municipalities with different arrangements for sale of medium beer 1991-2006*

	Daglig- varebutikk <i>Grocery shop</i>	Kommunalt ølmonopol <i>Municipal beer monopoly</i>	Privat ølmonopol <i>Private beer monopoly</i>	Privat ølutsalg <i>Private beer outlet</i>	Andre ordninger <i>Other types of outlet</i>
1991	71	1	13	..	8
1992	73	1	15	..	8
1993	76	2	15	..	8
1994	78	2	7	13	4
1995	78	2	7	12	2
1996	89	2	6	16	3
1997	89	2	6	15	4
1998	90	3	7	10	8
1999	88	3	7	10	8
2000	94	2	4	8	7
2001	95	2	3	9	10
2002	95	1	5	7	9
2003	96	1	4	7	12
2004	98	1	2	8	7
2005	98	1	2	6	7
2006	99	1	2	8	8

Note: Enkelte kommuner har unnlatt å gi opplysninger om antall salgssteder for øl. Antall kommuner som ikke er inkludert i statistikken varierer noe fra år til år. Det vil derfor være en liten og varierende underrapportering i talloppgavene.

Note: Some municipalities have not provided information regarding the number of licenced retails for beer, and this varies from one year to another. Consequently, this will result in a minor variance regarding underrepresentation in the figures provided

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.6

**Antall skjenkesteder for alkohol med kommunal bevilling
fordelt på bevillingskombinasjon 1980-2006**

*Number of establishments with a municipal licence to serve alcohol
by type of licence 1980-2006*

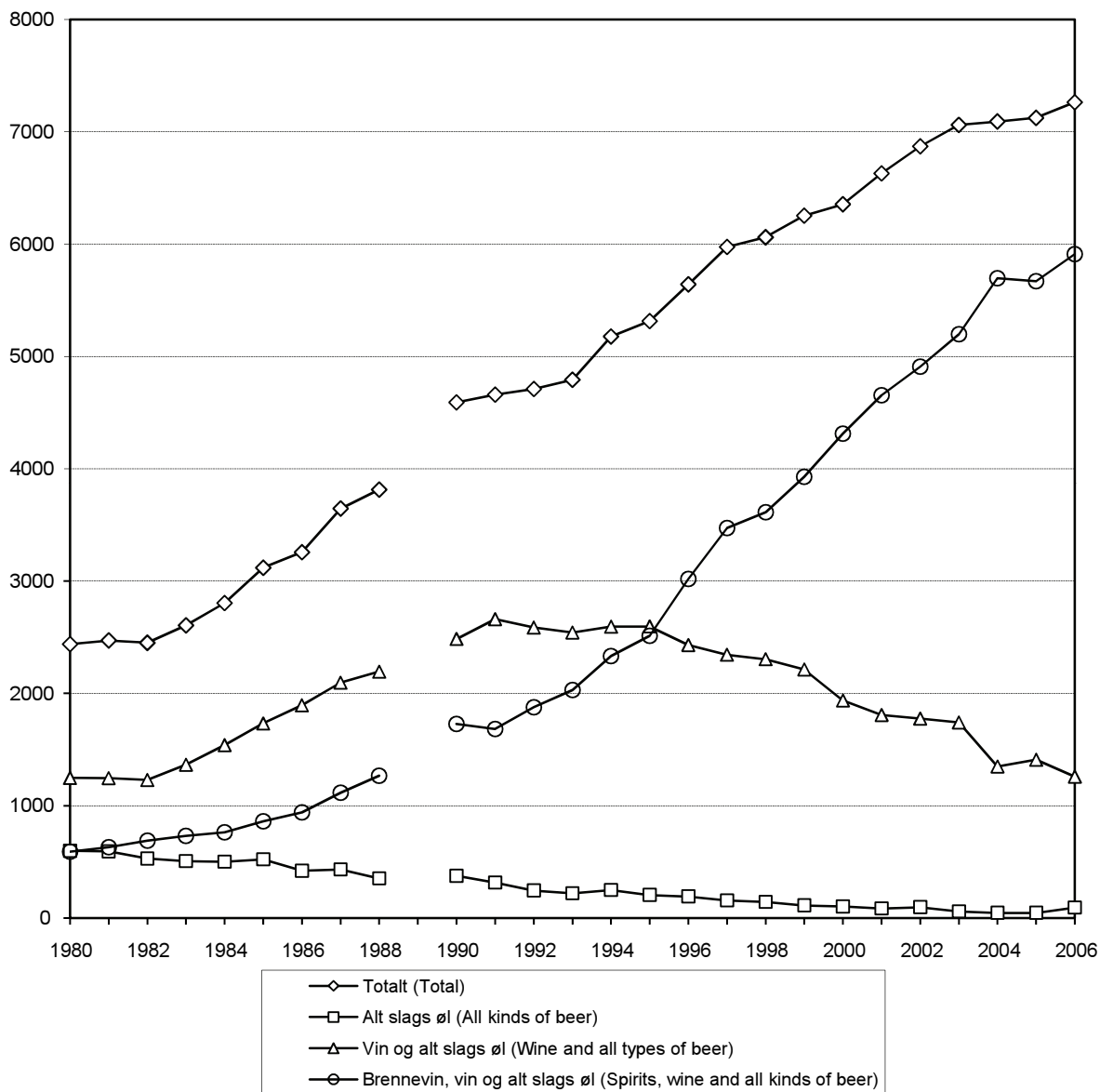
	Gruppe 3 høyst 60 vol% <i>Group 3</i> max 60 vol%	Gruppe 2 høyst 22 vol% <i>Group 2</i> max 22 vol%	Gruppe 1 høyst 4,7 vol% <i>Group 1</i> max 4,7 vol%	Totalt <i>Total</i>
1980	592	1 247	600	2 439
1981	632	1 246	594	2 472
1982	691	1 229	531	2 451
1983	733	1 365	508	2 606
1984	763	1 539	503	2 805
1985	863	1 732	524	3 119
1986	941	1 894	422	3 257
1987	1 117	2 095	434	3 646
1988	1 267	2 193	354	3 814
1989	..	..	..	..
1990	1 730	2 467	377	4 574
1991	1 683	2 644	317	4 644
1992	1 878	2 569	246	4 693
1993	2 030	2 524	221	4 775
1994	2 333	2 577	251	5 161
1995	2 512	2 589	207	5 308
1996	3 019	2 424	193	5 636
1997	3 473	2 339	158	5 970
1998	3 613	2 304	144	6 061
1999	3 925	2 213	114	6 252
2000	4 312	1 939	104	6 355
2001	4 653	1 808	86	6 547
2002	4 889	1 771	98	6 758
2003	5 198	1 741	59	6 998
2004	5 695	1 349	48	7 092
2005	5 668	1 409	47	7 124
2006	5 910	1 259	94	7 263

Note: Skjenkesteder for kun lettøl, korttids og ambulerende bevillinger (skjenking ved spesielle anledninger) er ikke tatt med. Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall skjenkesteder for brennevin, vin og øl i 1989. Statistikken omfatter også skjenkesteder på turist-og høyfjellshoteller, som inntil 1997 hadde statlig bevilling

Note: Places where only light beer is served and licences for serving alcohol on special occasions are not included. In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments with licence to serve alcohol. The figures include numbers of licences to serve alcohol in tourist-mountain hotels, which had state licence until 1997

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Statens institutt for rusmiddelforskning
Sources: Statistics Norway and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 2.6
Antall skjenkesteder for alkohol 1980-2006
Number of premises licensed to serve alcohol 1980-2006

Kilde (Source) : Statens institutt for rusmiddelforskning
(The Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research)

Tabell 2.7

**Antall skjenkesteder for alkohol med kommunal bevilning
fordelt på bevillingskombinasjon og fylke 2006**

*Number of establishments licensed to serve alcohol
by type of licence and county 2006*

Fylke	Gruppe 3 høyst 60 vol%	Gruppe 2 høyst 22 vol%	Gruppe 1 høyst 4,7 vol%	Totalt
<i>County</i>	<i>Group 3 max 60 vol%</i>	<i>Group 2 max 22 vol%</i>	<i>Group 1 max 4,7 vol%</i>	<i>Total</i>
Østfold	286	70	4	360
Akershus	374	61	1	436
Oslo	1 013	58	0	1 071
Hedmark	240	42	6	288
Oppland	337	101	7	445
Buskerud	341	51	13	405
Vestfold	268	53	1	322
Telemark	236	33	8	277
Aust-Agder	148	40	0	188
Vest-Agder	134	58	5	197
Rogaland	308	112	15	435
Hordaland	452	106	1	559
Sogn og Fjordane	151	81	1	233
Møre og Romsdal	257	110	3	370
Sør-Trøndelag	371	105	2	478
Nord-Trøndelag	167	30	13	210
Nordland	396	50	10	456
Troms	289	77	0	366
Finnmark	142	21	4	167
Total	5 910	1 259	94	7 263

Note: Statistikken omfatter skjenkesteder med kommunal skjenkebevilning.

Note: Enkelte kommuner har unnlatt å gi opplysninger om antall skjenkesteder. Antall kommuner som ikke er inkludert i statistikken varierer noe fra år til år. Det vil derfor være en liten og varierende underrapportering i talloppgavene.

Note: The data include establishments with a municipal licence.

Some municipalities have not provided information regarding the number of licenced retailers to serve alcohol, and this varies from one year to another. Consequently, this will result in a minor variance regarding underrepresentation in the figures provided

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.8

Antall salgs- og skjenkesteder for alkohol per 10 000 innbyggere 18 år og over fordelt på fylke 2006

*Number of establishments licensed to sell and serve alcohol
per 10,000 inhabitants aged 18 years and over by county 2006*

Fylke	Vinmonopol- utsalg	Salgssteder for middels sterkt øl	Skjenke- steder
<i>County</i>	<i>Vinmonopolet sales outlets</i>	<i>Establishments licensed to sell medium beer</i>	<i>Establishments licensed to serve alcohol</i>
Østfold	0,5	10	18
Akershus	0,5	8	12
Oslo	0,5	8	25
Hedmark	0,6	14	20
Oppland	0,7	16	31
Buskerud	0,5	11	22
Vestfold	0,4	9	19
Telemark	0,7	14	21
Aust-Agder	0,8	16	24
Vest-Agder	0,5	14	16
Rogaland	0,4	11	15
Hordaland	0,6	12	17
Sogn og Fjordane	1,0	21	29
Møre og Romsdal	0,7	16	20
Sør-Trøndelag	0,7	12	23
Nord-Trøndelag	0,7	15	22
Nordland	0,8	16	25
Troms	0,8	15	31
Finnmark	1,5	20	30
Hele landet (<i>the whole country</i>)	0,6	12	22

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: *The National institute for Alcohol and Drug Research*

Tabell 2.9

Antall kommuner uten salgs- eller skjenkesteder med kommunal bevilling for alkohol 1980-2006

Number of municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol 1980-2006

	Totalt antall kommuner <i>Total number of municip.</i>	Uten salgs- steder <i>Without sale</i>	Uten skjenke- steder <i>Without serving</i>	Uten salgs- eller skjenkesteder <i>Without sale or serving</i>
1980	454	213	111	91
1981	454	210	105	86
1982	454	213	108	88
1983	454	209	99	81
1984	454	184	86	66
1985	454	142	71	43
1986	454	123	55	33
1987	454	109	53	27
1988	448	83	51	23
1989*	..	..	..	..
1990	448	53	34	13
1991	448	53	26	11
1992	439	40	26	9
1993	439	26	18	5
1994	435	24	13	3
1995	435	21	12	2
1996	435	6	9	1
1997	435	6	8	1
1998	435	4	11	1
1999	435	4	8	1
2000	435	4	9	1
2001	435	2	8	1
2002	434	2	9	0
2003	434	0	7	0
2004	434	0	6	0
2005	434	0	6	0
2006	431	0	5	0

*Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgs- og skjenkesteder i 1989

*In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licence to sell or serve alcohol.

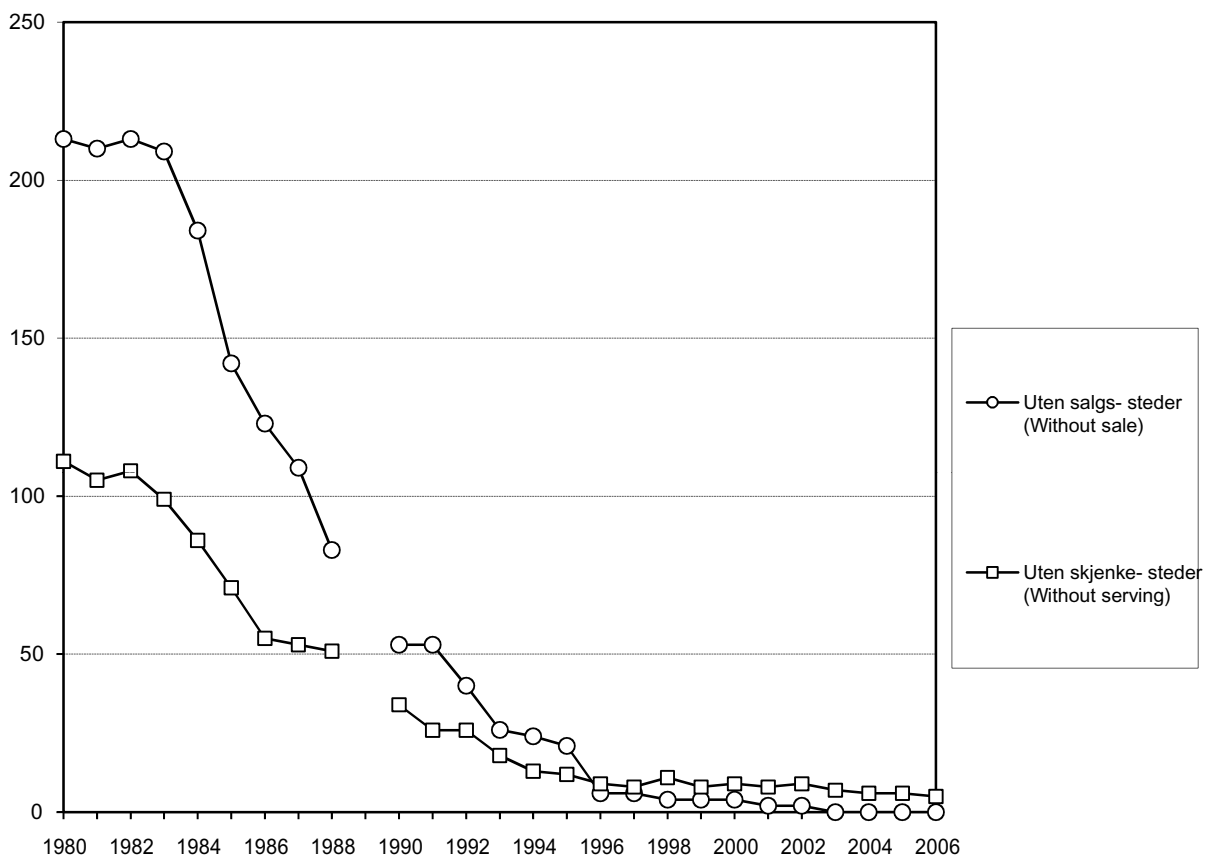
Kilder: Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 2.9

Antall kommuner uten salgs - eller skjenkesteder med kommunal bevilling for alkohol 1980-2006

Number of municipalities without establishment licensed to sell or serve alcohol 1980-2006

Kilde (Source): Statens institutt for rusmiddelforskning
(The National Institute for Alcohol and Drug Research)

Tabell 2.10

Prosentvis andel av befolkningen som bor i kommuner uten bevilling for salg eller skjenking av alkohol 1980-2006
Percentage of the population who live in municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol 1980-2006

	Uten salgs-bevilling <i>Without sale</i>	Uten skjenke-bevilling <i>Without serving</i>	Uten bevilling <i>Without sale or serving</i>
1980	20,7	10,0	8,00
1981	20,5	9,9	7,70
1982	20,7	9,5	7,60
1983	20,1	9,3	7,10
1984	18,4	8,0	5,90
1985	13,2	5,9	2,70
1986	11,0	3,9	2,00
1987	9,7	3,9	1,70
1988	7,5	3,8	0,90
1989	..	..	..
1990	5,4	2,7	0,90
1991	5,1	2,3	0,80
1992	4,6	1,7	0,50
1993	3,1	1,5	0,30
1994	3,0	1,1	0,20
1995	1,9	0,8	0,10
1996	0,6	0,7	0,04
1997	0,6	0,8	0,04
1998	0,3	1,0	0,03
1999	0,3	0,8	0,03
2000	0,2	0,8	0,03
2001	0,1	1,4	0,03
2002	0,2	1,2	0
2003	0	0,4	0
2004	0	0,3	0
2005	0	0,2	0
2006	0	0,2	0

Note: Tabellen omfatter kommuner som hverken har salgs eller skjenkesteder med kommunal bevilling. Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgs og skjenkesteder i 1989.

Note: This Table shows municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol. In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licenced to sell or serve alcohol.

Kilder: Statens institutt for rusmiddelforskning
Sources: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.10**Prosentvis andel av befolkningen som bor i kommuner uten bevilling for salg eller skjenking av alkohol 1980-2006***Percentage of the population who live in municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol 1980-2006*

	Uten salgs-bevilling <i>Without sale</i>	Uten skjenke-bevilling <i>Without serving</i>	Uten bevilling <i>Without sale or serving</i>
1980	20,7	10,0	8,00
1981	20,5	9,9	7,70
1982	20,7	9,5	7,60
1983	20,1	9,3	7,10
1984	18,4	8,0	5,90
1985	13,2	5,9	2,70
1986	11,0	3,9	2,00
1987	9,7	3,9	1,70
1988	7,5	3,8	0,90
1989	..	..	..
1990	5,4	2,7	0,90
1991	5,1	2,3	0,80
1992	4,6	1,7	0,50
1993	3,1	1,5	0,30
1994	3,0	1,1	0,20
1995	1,9	0,8	0,10
1996	0,6	0,7	0,04
1997	0,6	0,8	0,04
1998	0,3	1,0	0,03
1999	0,3	0,8	0,03
2000	0,2	0,8	0,03
2001	0,1	1,4	0,03
2002	0,2	1,2	0
2003	0	0,4	0
2004	0	0,3	0
2005	0	0,2	0
2006	0	0,2	0

Note: Tabellen omfatter kommuner som hverken har salgs eller skjenkesteder med kommunal bevilling. Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgs og skjenkesteder i 1989.

Note: This Table shows municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol. In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licensed to sell or serve alcohol.

Kilder: Statens institutt for rusmiddelforskning
Sources: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

KAPITTEL 3

Økonomi og alkohol

PRISINDEKSER

For å måle hvordan prisene for alkoholholdige drikker utvikler seg over tid, har Statistisk sentralbyrå og AS Vinmonopolet beregnet indekser som er basert på utsalgsprisene på alkohol. Indeksseriene som er presentert i tabell 3.1, er basert på disse indeksene, men de er deflatert med konsumprisindeksen. Derved framkommer realprisindekser som viser hvordan prisene på de forskjellige alkoholholdige drikkene har variert i forhold til prisene på varer og tjenester generelt.

I tillegg til realprisindeksene er det beregnet indekser for forholdet mellom prisene på de forskjellige alkoholtypene og gjennomsnittlig lønn per normalårsverk for lønnstagere. Disse er gjengitt i tabell 3.2, og de er ment å skulle gi et uttrykk for hvordan alkoholprisene har utviklet seg i forhold til folks kjøpekraft. Fordi lønningene har økt noe sterkere enn prisene, er alkohol blitt "billigere" målt i arbeidstid. Dette er mest utpreget for sterkvin på grunn av en avgiftsnedsettelse i 2000, og for brennevin på grunn av avgiftsnedsettelser i 2002 og 2003, jfr. tabell 3.5.

FORBRUKERNES UTGIFTER TIL ALKOHOL

Statistikk om forbrukernes utgifter til alkohol er presentert i tabellene 3.3 og 3.4. Fra 1988 til 2006 er utgiftene steget fra 14 til 24 milliarder kroner, noe som tilsvarer i underkant av 7000

kroner per innbygger 18 år og over. I *Rusmidler i Norge 1996* er det gitt en nærmere beskrivelse av hvordan tallene er beregnet.

AVGIFTER TIL STATSKASSEN

Høye priser på alkoholholdige drikker er et sentralt virkemiddel når det gjelder å begrense konsumet av alkohol. Alkohol er derfor pålagt betydelige avgifter til statskassen.

Brennevin og vin (over 7 volumprosent alkohol) ble inntil 1994 ilagt både en grunnavgift fastsatt som et bestemt beløp per volumprosent alkohol per vareliter, og en verdiavgift beregnet som en viss prosent av utsalgsprisen. Fra 1995 ble verdiavgiften opphevet, og grunnavgiften i stedet forhøyet tilsvarende.

For øl hadde man inntil 1994 fire ulike avgiftsklasser på grunnlag av alkoholstyrken. Fra og med 1995 skjedde en ytterligere oppsplitting, slik at man nå har syv avgiftsklasser (se tabell 3.6). Det høyeste tillatte alkoholinnhold for øl var inntil 1. juli 1999 7 volumprosent. Nå finnes ingen øvre grense for alkoholinnhold i øl. Fra 1. januar 1991 ble vin og fra 1. juli 1993 også brennevin inntil 7 volumprosent avgiftsbelagt likt med øl, mens brennevin mellom 7-22 volumprosent ble beskattet likt med vin. Etter endringen 1. januar 2004 blir alt brennevin over 0,7 volumprosent beskattet på grunnlag av alkoholstyrken,

og med en høyere avgiftssats enn øl og vin. Etter avgiftsnedsettelsen på sterkvin i 2000 ble det lik alkoholavgift på svakvin og sterkvin.

Foruten den ordinære merverdiavgiften som også andre varer er pålagt, inngår det en miljøavgift for emballasje på alkoholdrikker. For emballasje som gjenbrukes og gjenvinnes er størrelsen på miljøavgiften avhengig av returprosenten. I tillegg til miljøavgiften som gjelder alle typer emballasje, er det en tilleggsavgift (grunnavgift) på engangsemballasje.

Tabell 3.7 viser statens inntekter av disse ulike avgiftene. I perioden 1980 til 2006 har statens inntekter av alkoholomsetningen økt fra i overkant av 3,8 milliarder til 14,1 milliarder. Tallene bygger på opplysningene over innbetalte avgifter i statsregnskapet, i motsetning til i tidligere utgaver av *Rusmidler i Norge* hvor inntekten ble beregnet på grunnlag av omsetningstallene (se *Rusmidler i Norge 1996*). Statsregnskapet gir imidlertid ikke opplysninger om inntekten fra merverdiavgiften på alkohol, og denne er beregnet på grunnlag av forbrukernes utgifter til alkohol.

YTTRELIGERE OPPLYSNINGER

I *Rusmidler i Norge 1995* finnes talloppgaver om realprisindekser, statens inntekter og forbrukernes utgifter mv tilbake til 1960- og 1970-årene.

Tabell 3.1

Realprisindekser for brennevin, sterkvin, svakvin og øl 1979-2006 (1998=100)

Real price indices for spirits, fortified wines, table wines and beer 1979-2006 (1998=100)

	Brennevin <i>Spirits</i>	Sterkvin <i>Fortified wines</i>	Svakvin <i>Table wines</i>	Øl <i>Beer</i>
1979	87,2	83,7	82,2	74,0
1980	80,8	78,8	76,8	69,3
1981	90,0	90,8	87,7	76,4
1982	91,6	91,4	90,7	79,1
1983	93,4	91,7	92,7	82,2
1984	88,1	88,0	88,0	85,7
1985	84,0	86,7	86,7	86,1
1986	85,1	84,9	87,3	86,9
1987	85,7	85,8	86,7	87,0
1988	87,1	87,4	83,2	87,8
1989	89,9	86,1	85,9	87,6
1990	92,7	86,6	90,1	89,2
1991	97,7	92,8	91,3	92,0
1992	101,6	100,2	93,3	96,2
1993	98,2	100,6	96,5	97,2
1994	90,2	96,9	92,9	98,4
1995	90,5	93,4	93,0	96,1
1996	91,7	94,5	92,7	96,3
1997	95,6	96,1	95,5	97,7
1998	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	97,1	97,9	100,5	100,1
2000	96,6	71,8	98,5	101,6
2001	96,0	71,7	97,6	100,6
2002	84,9	71,4	94,3	99,4
2003	79,2	72,5	93,0	97,9
2004	80,5	76,7	95,3	90,5
2005	80,1	76,2	95,6	91,1
2006	79,7	78,2	95,6	90,5

Note: Prisnivået i 1998 er satt lik 100. Lettvinn (under 2,5 prosent alkohol) er ikke inkludert. Realprisindeksene viser hvordan prisene for de ulike drikkesortene har utviklet seg i forhold til det generelle konsumprisnivået.

Note: The level of prices is set at 100 in 1998. Low alcohol wine (less than 2.5% alcohol) is not included. Real price indices show how prices for different types of alcoholic drink have changed in relation to the consumer price index.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og AS Vinmonopolet
Sources: Statistics Norway and Vinmonopolet

Tabell 3.2

Indeks for forholdet mellom nominell prisindeks for ulike drikkesorter og indeks for lønn per normalårsverk fra Nasjonalregnskapet 1979-2006

Index for the relationship between nominal price index for different types of alcoholic beverages and index for nominal wages and salaries from the National Account 1979-2006

	Brennevin <i>Spirits</i>	Sterkvin <i>Fortified wines</i>	Svakvin <i>Table wines</i>	Øl <i>Beer</i>
1979	104,5	100,4	98,5	88,7
1980	98,1	95,7	93,3	84,2
1981	110,7	111,6	107,8	93,9
1982	112,7	112,4	111,6	97,3
1983	114,4	112,2	113,6	100,6
1984	106,7	106,6	106,5	103,7
1985	99,8	103,0	103,0	102,3
1986	99,3	99,2	101,9	101,4
1987	100,0	100,1	101,2	101,5
1988	102,4	102,8	97,8	103,2
1989	105,8	101,4	101,2	103,1
1990	108,5	101,4	105,5	104,5
1991	112,3	106,7	105,0	105,9
1992	115,1	113,7	105,9	109,1
1993	110,2	112,8	108,2	109,0
1994	99,5	107,0	102,6	108,6
1995	99,1	102,2	101,8	107,0
1996	97,5	100,4	98,5	103,4
1997	99,4	100,0	99,3	101,4
1998	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	94,4	95,1	97,6	97,2
2000	93,4	69,0	94,6	97,6
2001	92,9	67,4	91,8	94,6
2002	76,8	64,6	85,3	89,8
2003	70,6	64,6	82,9	87,2
2004	69,4	66,2	82,2	78,0
2005	67,9	64,6	81,0	77,1
2006	66,3	65,1	79,6	75,3

Note: Indeksene viser hvordan prisene for de ulike drikkesortene har utviklet seg i forhold til det gjennomsnittlige lønnsnivået. Jo høyere indekstallene er jo større del av lønnen må man benytte - eller sagt på en annen måte, jo lengre må man arbeide - for å kunne kjøpe en bestemt mengde av de ulike drikkesortene. Det er ikke tatt hensyn til endringer i skatteregler, gjeldsbyrde, rentenivå o.l. som har betydning for folks disponible inntekter.

Note: The indices show how prices for different types of alcoholic beverages have changed in relation to the average wage level. The higher the level of the index, the more salary one must use - or to put it a different way, the longer one must work - in order to be able to buy a certain amount of an alcoholic beverage. No account is taken of changes in factors such as taxation, debt, interest levels etc. which affect disposable income.

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 3.3

Forbrukernes nominelle utgifter til brennevin, vin og øl.

Totale utgifter i millioner kroner og alkoholutgiftenes andel av konsum i husholdninger (prosent) 1988-2006

Consumers' nominal expenditure on spirits, wine and beer.

Total expenditure in millions of Norwegian kroner and expenditure on alcohol as a percentage of household consumption 1988-2006

	Totale utgifter (millioner kroner)				Prosentandel av konsum i husholdninger
	Total expenditure (millions of NOK)				
	Brennevin	Vin	Øl	I alt	Percentage of household consumption
	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Total</i>	
1988	3 684	2 858	7 590	14 132	4,6
1989	3 665	3 062	7 896	14 623	4,6
1990	3 888	3 175	8 442	15 504	4,6
1991	3 843	3 270	9 315	16 429	4,6
1992	3 619	3 305	9 457	16 380	4,4
1993	3 513	3 549	9 463	16 525	4,2
1994	3 484	3 680	10 070	17 233	4,2
1995	3 629	4 029	10 161	17 819	4,1
1996	3 771	4 390	10 521	18 682	4,0
1997	4 191	5 132	11 011	20 334	4,1
1998	4 364	5 804	11 112	21 280	4,1
1999	4 218	6 366	10 964	21 548	3,9
2000	4 234	6 935	11 237	22 407	3,9
2001	4 011	6 881	10 979	21 871	3,5
2002	3 978	7 538	12 291	23 808	3,5
2003	4 074	7 617	10 567	22 257	3,2
2004	4 284	8 061	10 711	23 056	3,2
2005	4 379	8 535	10 688	23 602	3,1
2006	4 482	8 747	10 899	24 127	2,9

Kilder: AS Vinmonopolet og Statistisk sentralbyrå
Sources: Vinmonopolet and Statistics Norway

Tabell 3.4

**Forbrukernes nominelle utgifter til brennevin, vin og øl per innbygger
18 år og over i kroner 1988-2006**

*Consumers' nominal expenditure on spirits, wine and beer per inhabitant
aged 18 years and over in Norwegian kroner 1988-2006*

	Brennevin	Vin	Øl	I alt
	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Total</i>
1988	1 152	893	2 373	4 418
1989	1 136	949	2 448	4 533
1990	1 198	979	2 602	4 779
1991	1 177	1 002	2 854	5 033
1992	1 101	1 005	2 877	4 983
1993	1 061	1 072	2 859	4 992
1994	1 047	1 105	3 025	5 177
1995	1 085	1 204	3 037	5 327
1996	1 124	1 298	3 158	5 579
1997	1 244	1 515	3 250	6 008
1998	1 295	1 722	3 322	6 339
1999	1 238	1 868	3 242	6 349
2000	1 236	2 023	3 303	6 561
2001	1 165	1 999	3 189	6 353
2002	1 151	2 181	3 229	6 560
2003	1 172	2 191	3 039	6 402
2004	1 226	2 306	3 064	6 597
2005	1 245	2 426	3 038	6 708
2006	1 263	2 466	3 072	6 801

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 3.5

Avgift på vin og brennevin.

Grunnavgift i øre per volumprosent alkohol per vareliter 1995-2007

Excise duty on wine and spirits.

Basic duty in Norwegian øre (100 øre = 1 krone) per percent alcohol by volume per litre 1995-2007

	Vin og brennevin med alkoholstyrke:		Brennevin med alkoholstyrke:
	Wine and spirits with an alcoholic strength of:		Spirits with an alcoholic strength of:
	7-15 vol%	15-22 vol%	>22 vol%
1995	313	595	603
1996	319	607	615
1997	338	644	652
1998	365	695	703
1999	358	682	690
2000	365	365	704
2001	365	365	704
2002	347	347	598
2003	355	355	544
	Vin 7-22 vol%		Brennevin >0,7 vol%
2004*	361		544
2005	361		544
2006	367		564
2007	374		574

*Fra og med 2004 ble alt brennevin beskattet som brennevin uavhengig av alkoholstyrke.

*From 2004 the duty on all kinds of spirits is the same regardless of alcoholic strength.

Note: Drikk med alkoholstyrke over 0,7 til og med 7 volumprosent alkohol, avgiftsbelegges etter satsene som gjelder for øl med tilsvarende alkoholstyrke. Sterkvin er fra 1.1.2000 avgiftsmessig likestilt ved svakvin

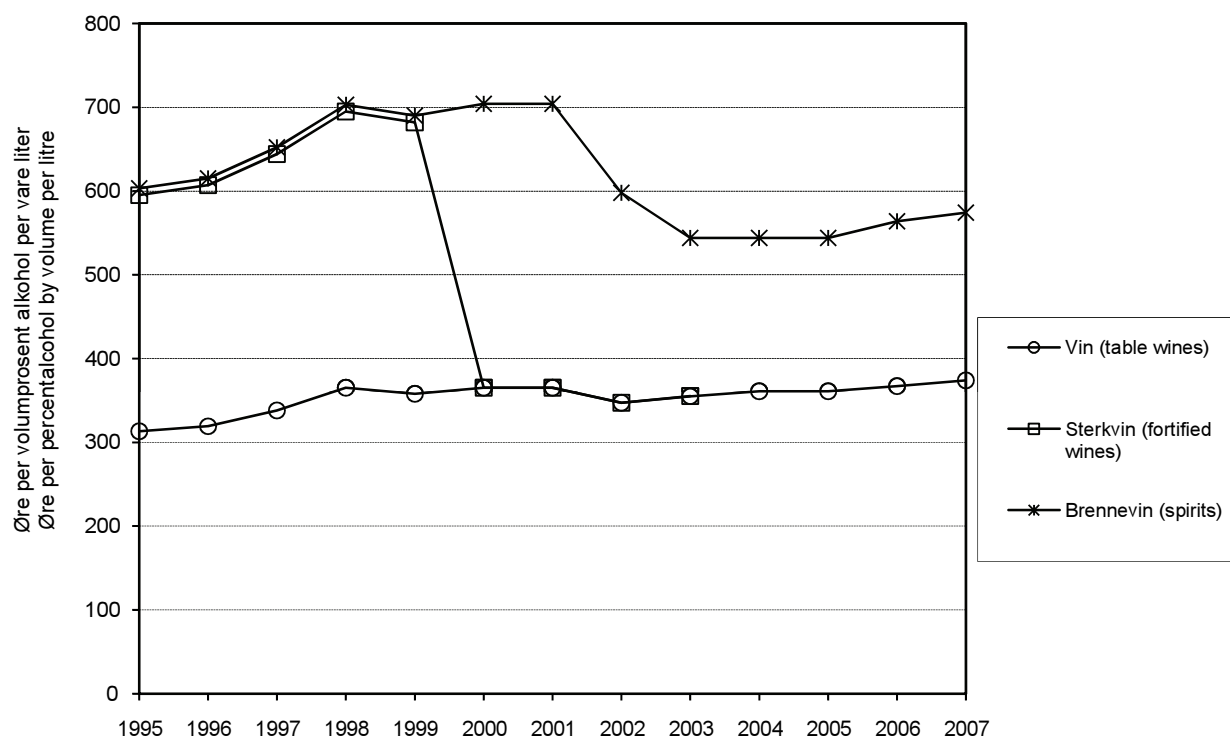
Note: Duty on drinks with an alcoholic strength of over 0.7 and up to 7 % by volume is the same as for beer of the same alcoholic strength.

From 1.1.2000 fortified wines is the same as for table wines.

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Source: Directorate of Customs and Excise

Figur 3.5
Alkoholavgiften på brennevin og vin 1995-2007
Basic duty on spirits and wine 1995-2007

Kilde (Source) : Toll -og avgiftsdirektorat
Directorate of Customs and Excise

Tabell 3.6

**Avgift på øl i kroner per liter og klasseinndeling
for øl før og etter 1.1.1995, 1975-2007**

*Excise duty on beer in Norwegian kroner per litre and classification
of beer before and after 1.1.1995, 1975-2007*

	Øl klasse: Beer class:			
	0	1	2	3
1975	0,40	0,50	1,95	2,80
1980	0,40	0,80	3,20	4,50
1981	0,50	1,00	4,25	6,05
1982	0,60	1,15	4,90	6,95
1983	0,65	1,25	5,40	8,00
1984	0,65	1,25	6,15	9,70
1985	0,65	1,25	6,55	10,35
1986	0,65	1,30	7,00	11,20
1987	0,69	1,42	7,89	12,67
1988	0,72	1,49	8,45	13,57
1989	0,72	1,52	8,79	14,38
1990	0,83	1,58	9,49	16,39
1991	0,86	1,64	10,44	18,05
1992	1,00	1,75	11,45	19,80
1993	1,02	1,85	12,10	20,90
1994	1,06	1,93	12,62	21,80

	Øl klasse: Beer class:						
	a	b	c	d	e*	f*	g*
1995	1,08	1,96	7,36	12,76	18,16	23,56	24,64
1996	1,10	2,00	7,51	13,02	18,52	24,03	25,13
1997	1,17	2,12	7,97	13,82	19,64	25,49	26,66
1998	1,50	2,38	8,96	15,54	22,09	28,67	29,99
1999	1,68	2,58	9,68	16,08	24,74	32,11	33,59
2000	1,58	2,51	9,45	16,37			
2001	1,58	2,51	9,45	16,37			
2002	1,52	2,38	8,98	15,55			
2003	1,55	2,75	9,18	15,89			
2004	1,58	2,47	9,35	16,18			
2005	1,58	2,47	9,35	16,18			
2006	1,61	2,51	9,51	16,46			
2007	1,64	2,56	9,68	16,76			

Alkoholstyrke (volumprosent) Alcoholic strength (per cent by vol)	Klasseinndeling før 1995 Classification before 1995	Klasseinndeling fra 1.1.1995 Classification from 1.1.1995	Beskrivende navn Descriptive name
≤ 0,7	0	a	Alkoholfritt øl (<i>alcohol-free beer</i>)
> 0,7 - 2,75	1	b	Lettøl (<i>light beer</i>)
> 2,75 - 3,75	2	c	Middels sterkt øl (<i>medium beer</i>)
> 3,75 - 4,75	2	d	Middels sterkt øl (<i>medium beer</i>)
> 4,75 - 5,75	3	e	Sterkøl (<i>strong beer</i>)
> 5,75 - 6,75	3	f	Sterkøl (<i>strong beer</i>)
> 6,75 - 7,0	3	g	Sterkøl (<i>strong beer</i>)

*: Fra 1.1. 2000 regnes avgiften per volumprosent og liter som for svakvin

*: From 1.1.2000 the excise duty is estimated per volume percent and per litre like table wines

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
Source: The Directorate of Customs and Excise

Tabell 3.7

Statens inntekter på omsetningen av alkohol i millioner kroner 1980-2006

Government revenue from the sale of alcohol in millions of Norwegian kroner 1980-2006

	Alkohol- avgifter	Emballasje- avgifter	Merverdi- avgift	AS Vin- monopolet	Avgifter av salgs- og skjenke- bevillinger	Totalt
	<i>Taxes on alcohol</i>	<i>Duty on disposable packing materials</i>	<i>Value added tax</i>	<i>Vin- monopolet</i>	<i>Excise from licences to sell and serve alcohol</i>	<i>Total</i>
1980	2 618	-	1 160	30	7	3 815
1981	3 193	-	1 294	30	7	4 524
1982	2 817	-	1 355	30	8	4 211
1983	3 301	-	1 545	-	9	4 855
1984	3 614	-	1 688	60	11	5 373
1985	4 016	-	1 889	30	12	5 947
1986	4 226	-	2 122	30	13	6 391
1987	5 035	-	2 397	50	14	7 497
1988	5 116	-	2 548	70	17	7 751
1989	5 224	68	2 637	70	2	8 000
1990	5 580	70	2 796	106	1	8 553
1991	5 681	54	2 963	118	2	8 818
1992	5 822	63	2 954	122	2	8 963
1993	5 590	59	3 090	126	1	8 866
1994	5 876	190	3 223	213	1	9 502
1995	6 028	165	3 332	326	0	9 851
1996	6 539	194	3 502	154	0	10 390
1997	7 106	245	3 787	53	1	11 192
1998	7 433	232	4 135	22	1	11 823
1999	8 251	356	4 045	27	1	12 680
2000	8 493	-	4 205	41	1	12 917
2001	8 491	-	4 090	19	1	12 601
2002	8 230	-	4 452	31	1	12 714
2003	8 510	-	4 596	24	1	13 131
2004	9 027	-	4 611	12	1	13 651
2005	9 317	-	4 720	19	1	14 057
2006	9 767	-	4 258	29	1	14 055

Note: Emballasjeavgift innført fra 1989. I 2000 ble avgiften lagt om slik at man ikke lenger kan skille mellom avgifter for drikker med og uten alkohol.

Note: The 1989 packaging duty was amended in 2000. One consequence was that it was no longer possible to distinguish between duties on alcoholic and non-alcoholic beverages.

Kilder: St. meld. nr. 3. Statsregnskap og Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Report to the Storting no. 3. National Accounts

KAPITTEL 4

Dødsfall og sykehusinnleggelser som skyldes bruk av alkohol

Dette kapitlet omhandler dødsfall og sykehusinnleggelser som skyldes bruk av alkohol, basert på henholdsvis Statistisk sentralbyrås statistikk over dødsårsaker og tall fra Norsk pasientregister. Felles for disse tabellene er at opplysningene er basert på legenes diagnoser, og disse kan i en del tilfeller være usikre. Tabellene gir langt fra noe fullstendig bilde av alle dødsfall og alle sykehusinnleggelser som skyldes bruk av alkohol. Blant annet ved drap, selvmord og dødsfall ved ulykker vil påvirkning av alkohol kunne være den utløsende faktor, men uten at dødsfallet rubriseres som dødsfall som skyldes bruk av alkohol (jfr. kommentarene til kapittel 7).

Tilsvarende ved sykehusinnleggelser på grunn av voldsskader, selvmordsforsøk eller ulykkeskader vil alkoholpåvirkning kunne være en utløsende faktor for skaden, uten at dette kommer fram av diagnosen. Alkoholpåvirkning eller langvarig alkoholmisbruk vil også kunne være årsak til utvikling av en rekke andre sykdommer og dødsfall som følge av disse. Dette betyr at de tallene vi har for omfang av dødsfall og sykehusinnleggelser som skyldes alkohol, bare utgjør en del av det totale omfanget.

Tabell 4.1 gir opplysninger om dødsfall hvor alkohol og alkoholskader ansees som underliggende årsak - det man også kan betegne som hovedårsak. I de første seks av de syv årene som omfattes av tabellen, har slike dødsfall, med visse variasjoner, ligget relativt stabilt. Vi vet ikke hva som kan forklare nedgangen fra 2004 til 2005. Tabell 4.2 viser at slike dødsfall er omtrent

fire ganger så utbredt blant menn som blant kvinner, og at hovedtyngden av slike dødsfall skjer etter fylte 45 år.

Tabell 4.4 viser dødelighet som følge av levercirrhose fra 1971. Tallene viser at slike dødsfall økte gradvis frem til rundt midten av 1980-årene, men har senere avtatt gradvis slik at det på ny ligger på nivået i begynnelsen av 1970-årene. Som det fremgår av tabell 4.4, er forskjellen i dødelighet pga levercirrhose mellom menn og kvinner mindre enn for dødsfall som skyldes alkohol generelt.

Tabell 4.5 viser antall sykehusinnleggelser som skyldes alkohol for perioden 1999 - 2005. Vi ser at også her er omfanget vesentlig større for menn enn for kvinner. Tabellen viser imidlertid at sykehusinnleggelser som skyldes alkohol, har hatt en økende trend gjennom denne perioden.

Dødsfall og sykehusinnleggelser som skyldes bruk av alkohol

Alcohol-related mortality and hospital admissions

Tabell 4.1

Antall dødsfall som skyldes alkohol fordelt på diagnose og kjønn

(underliggende årsak) 1999-2005

Number of deaths caused by alcohol by diagnosis and gender

(underlying cause of death) 1999-2005

ICD 10	Underliggende dødsårsak <i>Underlying cause of death</i>	Kjønn Sex	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
			m (m)	k (f)	m (m)	k (f)	m (m)	k (f)	m (m)
	Alkohol i alt	m (m)	329	303	304	328	318	351	266
	<i>Total deaths from alcohol</i>	k (f)	84	98	74	92	102	90	78
F 100	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, akutt intoksikasjon	m (m)	19	24	20	19	0	0	0
	<i>Alcohol-related psychosis</i>	k(f)	5	4	1	7	0	0	0
F 102	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, avhengighetssyndrom	m (m)	146	132	146	128	129	139	125
	<i>Alcohol-related psychosis</i>	k (f)	21	22	27	21	27	22	22
F 104	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, absintnenstilstand med delirium	m (m)	3	2	2	3	4	1	2
	<i>Alcohol-related psychosis</i>	k (f)	0	1	0	1	0	0	0
F 107	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, residual tilstand	m(m)	3	3	6	10	5	7	4
	<i>Alcohol-related psychosis</i>	k(f)	2	1	3	1	1	0	2
G 312	Degenerasjon av sentralnervesystemet som skyldes alkohol	m (m)	8	4	8	5	7	3	9
		k (f)	1	1	0	2	3	1	2
I 426	Alkoholisk kardiomyopati	m (m)	11	6	4	10	5	7	8
	<i>Alcoholic cardiomyopathy</i>	k (f)	3	2	0	0	2	3	2
K 292	Alkoholisk gastritt	m (m)	1	0	2	2	1	1	0
	<i>Alcoholic gastritis</i>	k (f)	0	0	0	0	0	1	0
K 700	Alkoholisk fettlever	m (m)	20	14	15	13	20	9	4
	<i>Alcoholic fatty liver</i>	k (f)	7	10	2	8	5	4	2
K 701	Alkoholisk hepatitt	m (m)	7	8	9	11	7	7	7
	<i>Alcoholic hepatitis</i>	k (f)	2	10	6	3	5	6	2
k 702	Alkoholisk fibrose og sklerose i lever	m (m)	2	3	0	0	0	1	2
	<i>Alcoholic fibrosis and sclerosis of the liver</i>	k (f)	1	1	1	2	3	0	0
K 703	Alkoholisk cirrhose i lever	m (m)	70	78	60	85	64	97	57
	<i>Alcoholic cirrhosis of the liver</i>	k (f)	29	40	22	33	30	24	21
K 704	Alkoholisk leversvikt	m (m)	14	14	17	12	21	21	16
	<i>Alcoholic liver failure</i>	k (f)	10	0	6	6	8	7	10
K 709	Uspesifisert alkoholisk leversykdom	m (m)	7	5	9	7	5	23	4
	<i>Alcoholic liver disease</i>	k (f)	3	2	2	1	0	9	2
K 860	Alkoholutløst kronisk pankreatitt	m (m)	4	2	0	4	2	5	1
	<i>Alcohol-related chronic pancreatitis</i>	k (f)	0	0	0	0	1	0	0
X 45	Forgiftning av alkohol	m (m)	11	8	5	18	45	28	25
	<i>Alcoholic poisoning</i>	k (f)	0	3	4	5	16	12	13
X 65	Selv mord med alkohol	m (m)	3	0	1	1	3	0	2
	<i>Suicide with alcohol</i>	k (f)	0	1	0	2	1	1	0

Note 1: Dødsårsaksstatistikken er fra 1996 klassifisert og kodet etter ICD 10. revisjon av Verdens helseorganisasjons internasjonale sykdomsklassifisering (ICD).

Note 2: Disse dødsfallene utgjør en mindre del av alle dødsfall som helt eller delvis skyldes alkohol. Dødsårsakene som omfattes av denne tabellen er i all hovedsak knyttet til et langvarig og høyt alkoholinntak.

Note 1: The causes of death statistics are from WHO' international Statistical Classification of Diseases and Related Health problems, (ICD), International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, Tenth Revision.

Note 2: These deaths constitute only a fraction of all deaths that fully or in part are caused by alcohol. The causes of death that are included in this table are mainly due to high consumption of alcohol over a long period of time.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Dødsårsaker
Source: Statistics Norway. Causes of death

Tabell 4.2

**Antall dødsfall som skyldes alkohol fordelt på alder og kjønn
(underliggende årsak) 2003-2005**

*Number of deaths caused by alcohol by age and gender
(underlying cause of death) 2003-2005*

Alder Age	2003			2004			2005		
	Menn Men	Kvinner Women	Totalt Total	Menn Men	Kvinner Women	Totalt Total	Menn Men	Kvinner Women	Totalt Total
<15	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15-19	0	0	0	1	0	1	1	0	1
20-24	1	0	1	2	1	3	1	0	1
25-29	1	0	1	3	0	3	0	1	1
30-34	2	0	2	3	1	4	1	0	1
35-39	14	1	15	4	2	6	7	1	8
40-44	16	8	24	11	7	18	6	1	7
45-49	37	15	52	30	12	42	27	9	36
50-54	52	19	71	67	10	77	41	15	56
55-59	54	24	78	68	10	78	68	12	80
60-64	42	15	57	42	12	54	37	14	51
65-69	34	10	44	39	14	53	24	11	35
70-74	33	7	40	33	11	44	27	7	34
75-79	19	4	23	25	9	34	19	4	23
80-84	10	0	10	14	1	15	7	1	8
85-89	3	0	3	7	0	7	3	2	5
90+	1	0	1	2	0	2	0	0	0
Totalt	319	103	422	351	90	441	269	78	347

Note 1: Inkluderer diagnoser kodet etter 10. revisjon av Verdens helseorganisasjons internasjonale sykdomsklassifikasjon (ICD). Jfr tab. 4.1

Note 2: Disse dødsfallene utgjør en mindre del av alle dødsfall som helt eller delvis skyldes alkohol. Dødsårsakene som omfattes av denne tabellen er i all hovedsak knyttet til et langvarig og høyt alkoholinntak.

Note 1: International Statistical Classification of Diseases and Related health Problems Tenth Revision. Cf. tab.4.1

Note 2: These deaths constitute only a fraction of all deaths that fully or in part are caused by alcohol. The causes of death that are included in this table are mainly due to high consumption of alcohol over a long period of time.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Dødsårsaker
Source: Statistics Norway. Causes of death

Dødsfall og sykehusinnleggelser som skyldes bruk av alkohol

Alcohol-related mortality and hospital admissions

Tabell 4.3

Antall dødsfall som skyldes alkohol fordelt på alder og kjønn

(totalt antall dødsfall over en 18-årsperiode, 1988-2005)

Number of deaths caused by alcohol by age and gender

(total number of deaths over a period of 18 years, 1988-2005)

Alder	Menn	Kvinner	Total
Age	Men	Women	Total
15-19	11	4	14
20-24	17	5	21
25-29	49	9	58
30-34	95	27	121
35-39	255	59	314
40-44	497	128	625
45-49	747	190	937
50-54	877	254	1131
55-59	891	230	1121
60-64	811	241	1052
65-69	760	203	963
70-74	600	146	746
75-79	382	86	468
80-84	194	42	236
85-89	85	19	104
90+	11	2	13
Totalt	6 282	1 645	7 924

Note: Inkluderer diagnoser kodet etter 10 Revisjon av Verdens helseorganisasjons internasjonale sykdomsklassifikasjon (ICD). Jfr tab. 4.1

Note: International Statistical Classification of Diseases and Related health Problems Tenth Revision

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Dødsårsaker

Source: Statistics Norway. Causes of death

Tabell 4.4

**Antall dødsfall som skyldes levercirrhose totalt
og per 100 000 innbyggere fordelt på kjønn 1971-2005**

*Number of deaths caused by cirrhosis of the liver in total
and per 100,000 inhabitants by gender 1971-2005*

	Levercirrhose, antall dødsfall			Levercirrhose, dødsfall per 100 000 innbyggere		
	<i>Total number of deaths from cirrhosis of the liver</i>			<i>Deaths per 100,000 inhabitants from cirrhosis of the liver</i>		
	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Total <i>Total</i>	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Total <i>Total</i>
1971	96	61	157	5,0	3,1	..
1972	103	78	181	5,3	3,9	..
1973	104	53	157	5,3	2,7	..
1974	108	55	163	5,5	2,7	..
1975	126	73	199	6,3	3,6	..
1976	136	83	219	6,8	4,1	..
1977	97	73	170	4,8	3,6	4,2
1978	132	73	205	6,6	3,6	5,1
1979	132	80	212	6,5	3,9	5,2
1980	162	86	248	8,0	4,2	6,1
1981	140	65	205	6,9	3,1	5,0
1982	132	59	191	6,5	2,8	4,7
1983	155	85	240	7,6	4,1	5,8
1984	153	99	252	7,5	4,7	6,1
1985	200	95	295	9,7	4,5	7,1
1986	163	74	237	7,9	3,5	5,7
1987	203	115	318	9,8	5,4	7,6
1988	184	96	280	8,8	4,5	6,7
1989	176	76	252	8,4	3,6	6,0
1990	160	80	240	7,6	3,7	5,7
1991	118	73	191	5,6	3,4	4,5
1992	127	78	205	6,0	3,6	4,8
1993	136	70	206	6,4	3,2	4,8
1994	126	91	217	5,9	4,2	5,0
1995	130	74	204	6,1	3,4	4,7
1996	150	34	184	6,9	1,5	4,2
1997	137	52	189	6,3	2,3	4,3
1998	137	52	189	6,3	2,3	4,3
1999	120	52	172	5,5	2,3	3,9
2000	122	63	185	5,5	2,8	4,1
2001	110	39	149	5,0	1,7	3,3
2002	128	53	181	5,7	2,3	4,0
2003	117	51	168	5,2	2,2	3,7
2004	158	50	208	6,9	2,2	4,5
2005	90	37	127	3,9	1,6	2,7

Note: Tallene for levercirrhose omfatter alle tilfeller av levercirrhose, både alkoholisk levercirrhose og levercirrhose uten opplysning om alkohol. En del av de sistnevnte kan ha sin årsak i alkoholmisbruk, uten at dette er kjent for den som har utstedt dødsattesten. ICD 10 koder som er inkludert: K700, K701, K702, K703, K704 og K709

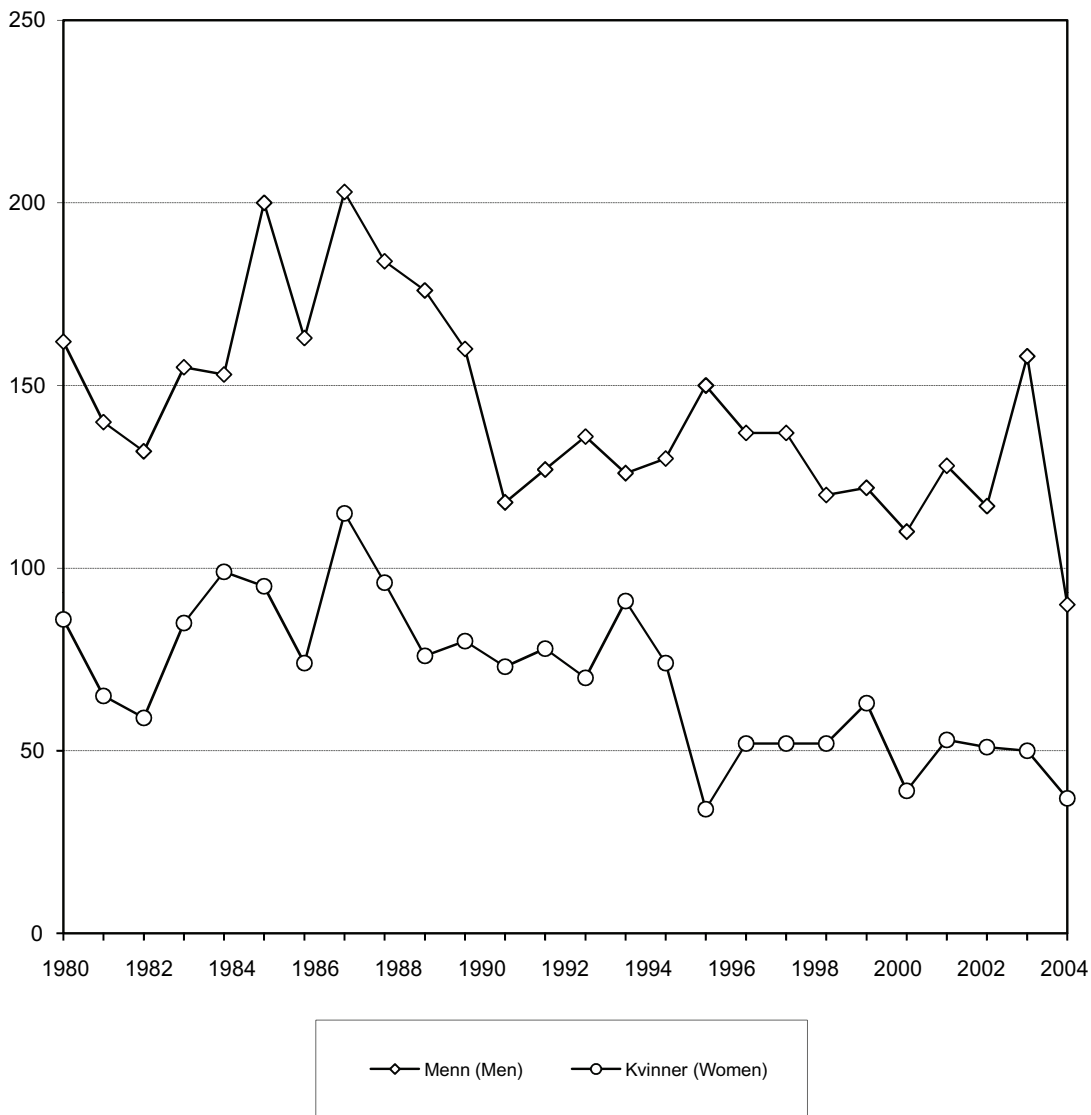
Note: The figures for cirrhosis of the liver include all cases of cirrhosis, both alcoholic cirrhosis and cirrhosis of the liver where alcohol is not mentioned. Some of the latter deaths may have been caused by misuse of alcohol, without this being known to the person who issued the death certificate. ICD 10 codes included: K700, K701, K702, K703, K704 og K709

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Dødsårsaker
Source: Statistics Norway. Causes of death

Figur 4.4

Antall dødsfall som skyldes levercirrhose fordelt på kjønn 1980-2005

Number of deaths caused by cirrhosis of the liver by gender 1980-2005

Kilde (Source): Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

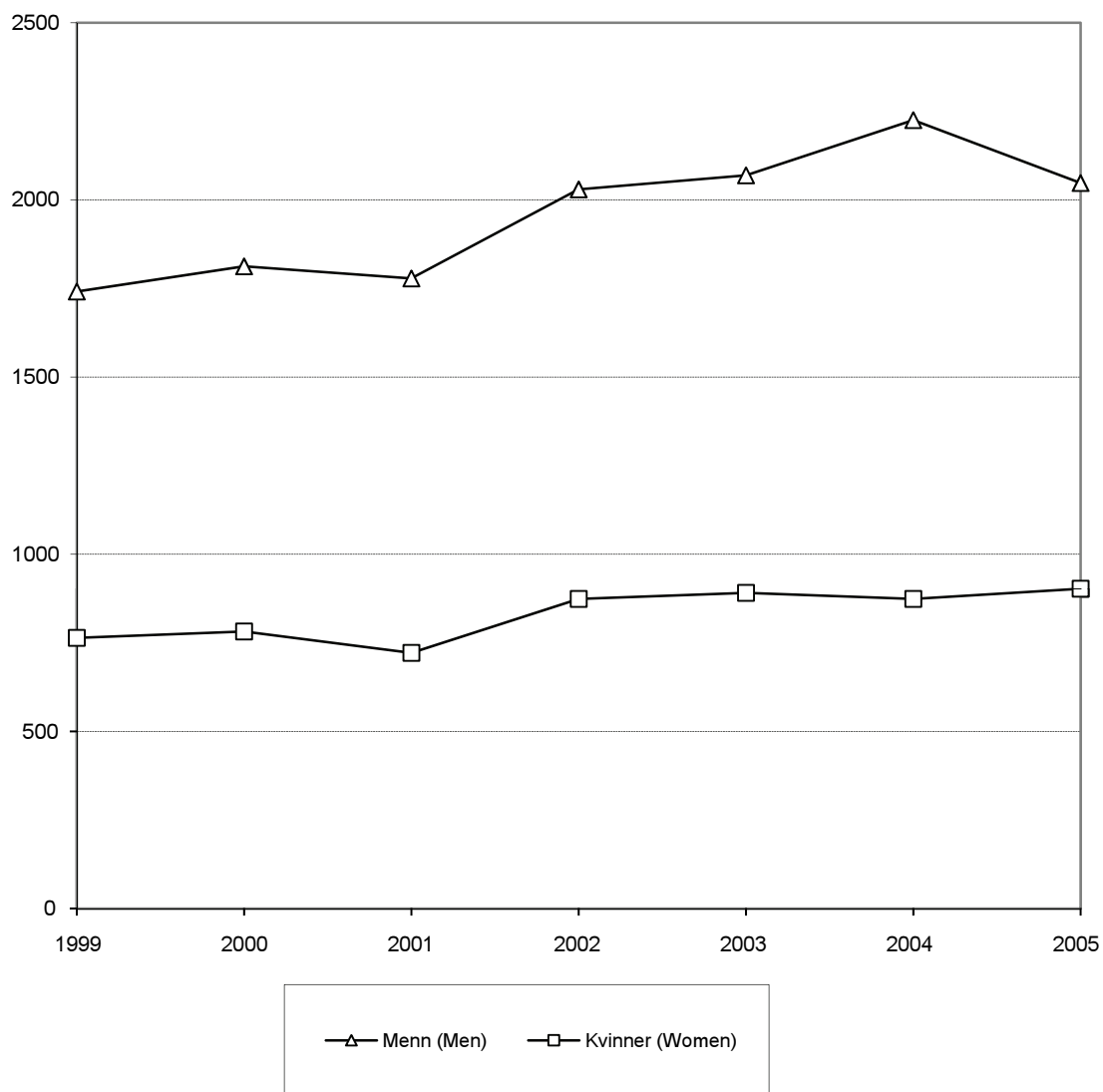
Tabell 4.5
Antall innleggelser i somatiske sykehus med alkoholrelaterte hoveddiagnoser 1999-2005
Number of admissions to somatic hospitals with alcohol related underlying diagnosis 1999-2005

ICD 10	Hoveddiagnose Underlying diagnosis	Kjønn		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
		Sex	Sex							
Totalt		m (m)	k (f)	1741	1812	1778	2029	2069	2225	2047
Total				764	782	722	874	891	874	903
F 100	Akutt intoksikasjon	m (m)		560	633	632	789	818	880	835
	Acute intoxication	k (f)		409	458	414	472	480	492	500
F 102, F 104,	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse	m (m)		813	848	752	725	706	704	651
F 107	Alkoholdepensjon, delirium, psykotiske lidelser	k (f)		183	193	144	170	144	118	131
K 700 - K 704,	Alkoholinduserte leverskader	m (m)		309	273	343	466	509	600	520
K 709	Alkoholiske leversykdommer	k (f)		160	123	155	221	256	251	259
I 426	Alkoholisk kardiomyopati	m (m)		32	17	18	16	17	13	9
	Alcoholic cardiomyopathy	k (f)		4	1	2	2	3	1	2
K 292	Alkoholisk gastritt	m (m)		27	41	33	33	19	28	32
	Alcoholic gastritis	k (f)		8	7	7	9	8	12	11

Kilde: Norsk pasientregister (NPR)
Source: The Norwegian Patient Register (NPR)

Figur 4.5

Antall innleggelser i somatiske sykehus med alkoholrelaterte hoveddiagnoser 1999-2005
Number of admissions to somatic hospitals with alcohol related underlying diagnoses 1999-2005

Kilde (Source): Norsk pasientregister (*The Norwegian Patient Register*)

KAPITTEL 5

Kriminalitet knyttet til bruk av alkohol

Tabellene i dette kapitlet gir en oversikt over strafferettslige reaksjoner for overtredelser av løsgjengerloven og forseelser mot alkoholloven og tolloven. Talloppgavene er basert på Statistisk sentralbyrås kriminalstatistikk. Det forekommer imidlertid mange andre former for kriminalitet knyttet til bruk av rusmidler - som volds- eller sedelighetsforbrytelser utført i beruset tilstand, eller vinningsforbrytelser utført for å skaffe penger til kjøp av alkohol. Men løpende statistiske opplysninger om slike forhold finnes ikke for Norges vedkommende. Strafferettslige reaksjoner for kjøring i påvirket tilstand, som både omfatter påvirkning av alkohol og/eller narkotika, er omtalt i kapittel 6.

Tabell 5.1 viser antall reaksjoner for overtredelser av løsgjengerloven. Tallrekken slutter i 2005, idet løsgjengerlovens bestemmelser ble opphevet fra og med 2006. Løsgjengerloven omfattet både reaksjoner for tigging (betling) og ordensforstyrrelser i beruset tilstand, hvor dette siste var det dominerende lovbrudd. Tabellen viser at det i hovedtrekk har vært en nedgang i antall reaksjoner frem til og med 1998, men at antallet senere har steget. Tabell 5.2 viser reaksjoner som følge av forseelser mot alkoholloven eller tolloven. Antallet reaksjoner for hjemmebrenning har i 1990-årene ligget vesentlig høyere enn i tidligere år, men har sunket sterkt fra og med 2000. Antallet reaksjoner for smugling økte meget sterkt fra 1983 til 1984 da tollvesenet fikk adgang til å ilegge forenklet forelegg i slike saker. I forbindelse med en omlegging av krimi-

nalstatistikken gis det fra og med 1992 ikke lenger opplysninger om reaksjoner for slike smuglingsforseelser, men de er slått sammen med andre forseelser mot tolloven. I og med at det er grunn til å tro at storparten av forseelser mot tolloven består av smugling av alkohol, tyder talloppgavene på at dette har vist en klar økning fra 2000.

Ved tolkningen av tabellene må man ta i betraktning at disse lovbruddene er såkalte "lovbrudd uten offer", hvor det sjelden forekommer anmeldelser fra utenforstående. Det er derfor i stor grad politiets eller tollvesenets egeninnsats som er avgjørende for hvor mange lovbrudd som avdekkes og fører til straff. Endringer i tallene fra ett år til et annet eller forskjeller mellom ulike distrikter (tabell 5.3), vil derfor helt eller delvis kunne tilbakeføres til forskjeller i kontrollintensiteten, uten at det trenger være noen forskjeller i det faktiske antall begåtte lovbrudd.

Tabell 5.1**Antall reaksjoner for overtredelse av løsgjengerloven
fordelt på fylke 1995-2005***Number of sanctions for misdemeanour according to the Act of vagrancy
conduct by county 1995-2005*

Fylke	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>County</i>											
Østfold	446	344	277	200	211	246	274	302	321	305	363
Akershus	123	76	36	65	69	106	104	126	112	154	151
Oslo	343	163	425	361	528	502	641	669	659	755	609
Hedmark	191	162	107	92	127	160	148	132	110	89	119
Oppland	71	36	33	37	38	51	51	60	61	86	84
Buskerud	75	104	162	72	85	96	97	105	100	100	144
Vestfold	261	217	95	119	122	179	191	142	228	231	273
Telemark	228	208	122	109	99	107	163	107	141	174	180
Aust-Agder	123	40	86	61	44	45	81	69	76	89	101
Vest-Agder	121	94	100	84	66	89	82	119	92	128	148
Rogaland	288	202	168	181	257	271	269	298	375	299	330
Hordaland	249	282	200	153	183	173	176	179	211	250	371
Sogn og Fjordane	90	79	59	54	58	87	64	64	87	89	65
Møre og Romsdal	263	192	134	164	115	156	177	144	145	104	192
Sør-Trøndelag	211	114	97	128	94	97	91	96	113	96	107
Nord-Trøndelag	97	103	85	89	79	87	79	61	59	57	59
Nordland	172	145	129	139	134	173	173	158	158	157	105
Troms	100	66	47	108	158	177	170	138	117	123	136
Finnmark	110	55	54	54	47	62	63	32	67	83	62
Totalt (total)	3 562	2 682	2 416	2 270	2 514	2 864	3 094	3 001	3 232	3 369	3 599

Note: De fleste reaksjoner gjelder ordensforstyrrelse i beruset tilstand, men annen forseelse mot lov om løsgjengeri, betleri og drukkenskap kommer også inn i statistikken

Note: The figures are number of sanctions for drunk and disorderly conduct, but the figures can also include misdemeanour according to the Act of vagrancy and begging and drunkenness conduct by county

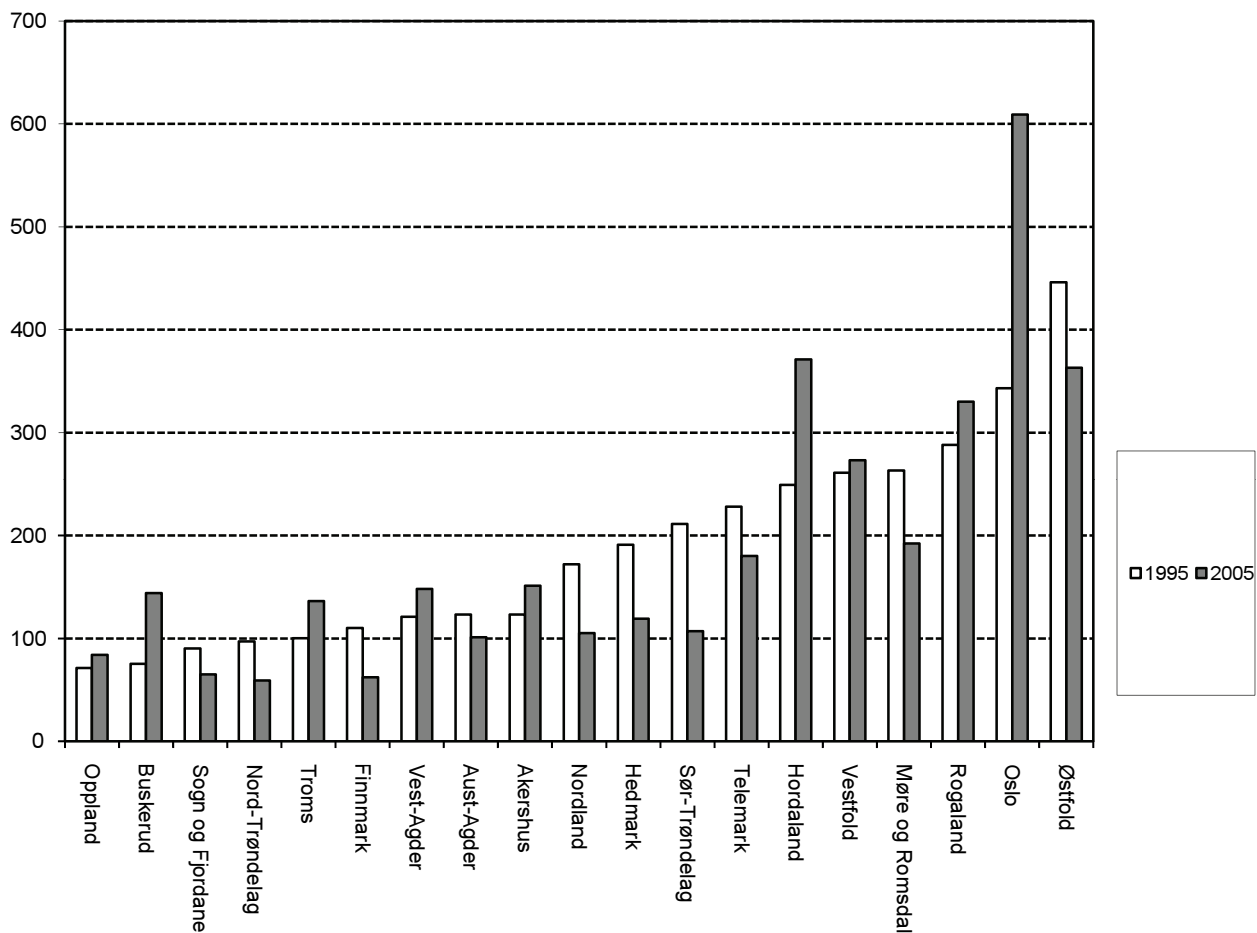
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk

Source: Statistics Norway. Crime statistics

Figur 5.1

**Antall reaksjoner for overtredelse av løsgjengerloven
fordelt på fylke 1995 og 2005**

*Number of sanctions for misdemeanour according to the Act of vagrancy
conduct by county 1995 and 2005*

Kilde (Source): Statistisk Sentralbyrå
(Statistics Norway)

Kriminalitet knyttet til bruk av alkohol

Alcohol-related crime

Tabell 5.2

Antall reaksjoner som følge av forseelser mot alkoholloven eller tolloven fordelt på lovbruddets art 1975-2006

Number of sanctions in cases involving misdemeanours against

Act no. 27 on the sale of alcoholic beverages

or against the Customs Act by type of misdemeanour 1975-2006

	Alkoholloven			Tolloven	
	Hjemme- brenning	Andre lovbrudd	I alt	Smugling av alkohol	I alt
	<i>Illicit distilling</i>	<i>Other mis- demeanours</i>	<i>Total</i>	<i>Smuggling of alcohol</i>	<i>Total</i>
1975	198	1 753	1 951	1 103	..
1976	125	1 552	1 677	905	..
1977	142	1 035	1 177	1 002	..
1978	166	1 051	1 217	1 325	..
1979	232	866	1 098	1 215	..
1980	159	1 528	1 687	1 210	..
1981	149	1 536	1 685	1 031	..
1982	158	1 419	1 577	1 500	..
1983	183	1 527	1 710	1 416	..
1984	144	1 091	1 235	7 655	8 370
1985	168	1 016	1 184	8 077	8 905
1986	137	1 513	1 650	6 138	7 477
1987	128	1 867	1 995	4 466	6 069
1988	115	1 444	1 559	4 652	5 540
1989	200	1 283	1 483	4 396	5 855
1990	344	1 188	1 532	4 457	5 361
1991	..	..	..	..	7 171
1992	420	510	930	..	7 684
1993	497	580	1 077	..	6 811
1994	544	558	1 102	..	6 165
1995	478	614	1 092	..	5 734
1996	399	532	931	..	6 195
1997	263	814	1 077	..	6 593
1998	268	1 097	1 365	..	7 123
1999	215	1 196	1 411	..	7 807
2000	174	1 399	1 573	..	11 604
2001	125	1 427	1 552	..	11 718
2002	81	954	1 035	..	9 867
2003	89	1 254	1 343	..	10 956
2004	70	1 252	1 322	..	15 276
2005	83	1 437	1 520	..	16 205
2006	69	1 565	1 634	..	16 729

Note: Økningen fra 1983 til 1984 har sammenheng med at tollvesenet fra januar 1984 kunne illegge forenklede forelegg for mindre tollovertredelser.

Fra 1991 gis ikke særskilte opplysninger om smugling av alkohol, men det er grunn til å tro at dette fremdeles utgjør den vesentligste del av forseelsene mot tolloven

Note: The increase from 1983 to 1984 is explained by the fact that Customs service from January 1984 were authorized to impose ticket fines for some misdemeanours against the Duty Act.

From 1991 it is not provided any specific information regarding smuggling of alcohol, however, there is reason to believe that smuggling constitutes the essential part of the offences against the Customs Act.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk

Source: Statistics Norway. Crime statistics

Tabell 5.3

Antall reaksjoner på hjemmebrenning fordelt på fylke 1993-2006

Number of sanctions for illicit distilling by county 1993-2006

Fylke	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
<i>County</i>														
Østfold	18	34	25	15	7	9	3	6	5	2	0	1	2	2
Akershus	22	20	14	11	8	9	8	8	4	7	5	0	3	2
Oslo	11	11	11	8	5	5	6	3	3	2	0	0	1	2
Hedmark	31	15	22	26	14	11	13	16	8	3	2	4	2	4
Oppland	31	20	14	8	7	6	7	6	3	2	1	0	4	1
Buskerud	30	19	13	20	15	18	9	5	2	2	3	0	1	2
Vestfold	20	33	14	19	9	13	6	2	4	1	1	3	1	2
Telemark	21	18	13	24	12	3	6	4	5	2	1	3	1	1
Aust-Agder	7	3	9	4	4	5	5	4	3	1	1	1	0	0
Vest-Agder	18	15	11	4	6	10	1	5	0	0	2	1	0	1
Rogaland	30	46	30	11	10	22	6	7	5	6	13	1	3	7
Hordaland	27	36	30	31	14	10	9	8	3	4	1	2	4	3
Sogn og Fjordane	4	15	10	4	1	0	0	1	1	1	4	1	0	0
Møre og Romsdal	56	26	30	24	11	9	7	14	5	2	5	4	9	3
Sør-Trøndelag	48	97	55	46	42	30	19	9	14	6	5	8	12	5
Nord-Trøndelag	21	23	41	32	4	24	18	12	12	9	4	4	9	6
Nordland	50	55	64	51	58	49	36	31	27	19	24	20	19	18
Troms	34	33	34	25	16	18	29	13	13	4	11	16	9	8
Finnmark	18	25	38	36	20	17	27	20	8	8	9	4	9	7
Totalt (total)	497	544	478	399	263	268	215	174	125	81	92	73	89	74

Note: Omfatter etter 1991 ikke reaksjoner på hjemmebrenning som gjelder "et betydelig kvantum" og som ved endringen av alkoholloven i 1991 ble omgjort fra forseelser til forbrytelser.

Note: After 1991, sanctions for cases involving "a significant amount" are not included. Such cases were reclassified from being a misdemeanour to being a crime, after a change in Act no. 27 on the sale of alcoholic beverages in 1991.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk
Source: Statistics Norway. Crime statistics

KAPITTEL 6

Kjøring under påvirkning

Det finnes flere lovbestemmelser som gjør det straffbart å føre eller tjenestegjøre på ulike motordrevne transportmidler i påvirket tilstand. Luftfartsloven setter forbud mot å være påvirket for fører eller andre som har tjeneste om bord på fly, i straffeloven er det forbud mot å være beruset for offiserer og mannskap om bord på skip, og for mindre båter er det satt forbud mot å være påvirket i lov om fritids- og småbåter, et forbud som også gjelder for seilbåter. Den uten sammenlikning viktigste loven er imidlertid veitrafikkloven som har forbud mot å være påvirket for førere av motorkjøretøy. I disse lovene er påvirkning av alkohol og narkotiske stoffer likestilt. Når det gjelder alkohol har man imidlertid satt opp visse grenser for når en person skal anses for påvirket eller beruset. Opprinnelig bestemte veitrafikkloven at den som hadde mer enn 0,5 promille alkohol i blodet skulle anses for å være påvirket, men denne grensen ble i 2000 satt ned til 0,2 promille. Prøver av utåndingsluft er likestilt med blodprøver som bevismiddel, og for disse er det satt en tilsvarende grense. Når det gjelder narkotiske stoffer har man foreløpig ikke vært i stand til å sette opp noen grenseverdier. Ved avgjørelsen om en person er påvirket av narkotika må man derfor bygge på en fri bevisbedømmelse, eventuelt supplert med en sakkyndig uttalelse.

Tabell 6.1 viser antall prøver innsendt for blodalkoholanalyse ved Nasjonalt Folkehelseinstitutt, divisjon for rettstoksikologi

og rusmiddelforskning, og utåndingsprøver foretatt av politiet i saker hvor politiet har hatt mistanke om motorvognkjøring i påvirket tilstand. Tilsvarende data fins ikke for førere av andre transportmidler, men det er grunn til å tro at dette vil være svært få. Frem til rundt midten av 1990-årene sank antallet prøver for siden å stige noe. De ti siste årene har vi sett et relativt stabilt nivå på i overkant av 9000 årlige prøver. En påfallende trekk i tabell 6.1 er at antall prøver med mistanke om påvirkning av andre rusmidler enn alkohol har økt, og at antallet enkelte år nesten har vært på nivå med antall prøver ved mistanke om alkoholpåvirkning.

Av tabell 6.2 fremgår kjønnsfordelingen for de mistenkte. Vi ser at om lag 10 prosent av bilførere mistenkt for alkoholpåvirkning er kvinner og at kvinneandelen er på ca. 15 prosent blant de som er mistenkte for kjøring under påvirkning av andre typer rusmidler. Tabell 6.3 viser hvilke narkotiske stoffer som er påvist i prøvene. Cannabis og amfetamin har hele tiden ligget relativt høyt, men vi ser at i 2006 var det flest påvisninger av diazepam. I Norge markedsføres diazepam under produktnavn som Stesolid, Vival og Valium og tilhører gruppen av benzodiazepiner. Flunitrazepam, som er virkestoffet i blant annet Rohypnol og Flunipam, vist en sterk økning i årene 2001 og 2002, mens antall saker har siden hatt en betydelig reduksjon (fra 2107 i 2002 til 289 i 2006). I januar 2003 ble Rohypnol omdefinert fra et såkalt B-preparat til et A-pre-

parat, noe som innebar en strengere foreskrivningspraksis og en påfølgende betydelig reduksjon i forbruket av denne tablett. Det er også verdt å merke at antall saker med metamfetamin og kokain har økt, mens antall saker med 6-monoacetyl morfin (omdannelsesprodukt av heroin) er sterkt redusert (fra 318 i 1999 til 107 i 2006). Dette er i tråd med andre indikatorer for disse stoffene, se eksempelvis antall beslag i tabell 8.1.

Tabellene 6.4-6.6 viser antall strafferettslige reaksjoner for kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler. Antallet slike reaksjoner har vist en klar nedgang fra et toppunkt i 1990, både i absolutte tall og som andel av antall veitrafikkforseelser. I slutten av 1988 skjedde en lovendring hvor straffesatsene for promillekjøring ble endret, men hvorvidt dette har hatt betydning for nedgangen er uklart. Samtidig ble det åpnet adgang til å benytte resultatet av utåndingsprøver som bevismiddel i slike saker, men først fra 1995 ble utåndingsprøver som bevismiddel anvendt i praksis. Tabell 6.6 og tilhørende figur viser at det er betydelige variasjoner mellom fylkene i antall reaksjoner for kjøring under påvirkning. Det laveste antallet slike reaksjoner per 10.000 innbyggere over 18 år finner vi i Sogn og Fjordane (10 per 10.000) og det høyeste antallet i Finmark (20 per 10.000). Forskjellene kan skyldes reelle forskjeller i drikkevaner og kjøring under påvirkninger eller skyldes geografiske forskjeller i oppdagelsesrisiko og prioriteringer hos politiet.

Tabell 6.1

Antall prøver fra bilførere fordelt på mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989-2006

Number of tests from drivers by type of suspicion of alcohol and/or drugs 1989-2006

	Mistanke om påvirkning av alkohol			Mistanke om påvirkning andre rusmidler		Totalt
	Luft (air)	Blod (blood)	Total (total)			
	<i>Suspicion of driving under the influence of alcohol</i>			<i>Suspicion of driving under the influen of drugs</i>		<i>Total</i>
1989	0	8 842	8 842	2 076		10 918
1990	0	8 052	8 052	2 166		10 218
1991	0	7 818	7 818	2 230		10 048
1992	0	6 637	6 637	2 718		9 355
1993	0	5 333	5 333	2 924		8 257
1994	0	5 610	5 610	2 819		8 429
1995	0	5 448	5 448	3 329		8 777
1996	1 200	4 150	5 350	3 188		8 538
1997	2 050	3 320	5 370	3 743		9 113
1998	2 477	2 793	5 270	4 417		9 687
1999	2 557	2 403	4 960	4 800		9 760
2000	2 400	3 462	5 862	3 883		9 745
2001	2 400	3 075	5 475	4 354		9 829
2002	2 404	3 082	5 486	5 161		10 647
2003	2 458	3 028	5 486	4 381		9 867
2004	2 486	2 864	5 350	3 984		9 334
2005	2 243	2 905	5 148	4 020		9 168
2006	2 298	3 127	5 425	4 257		9 682

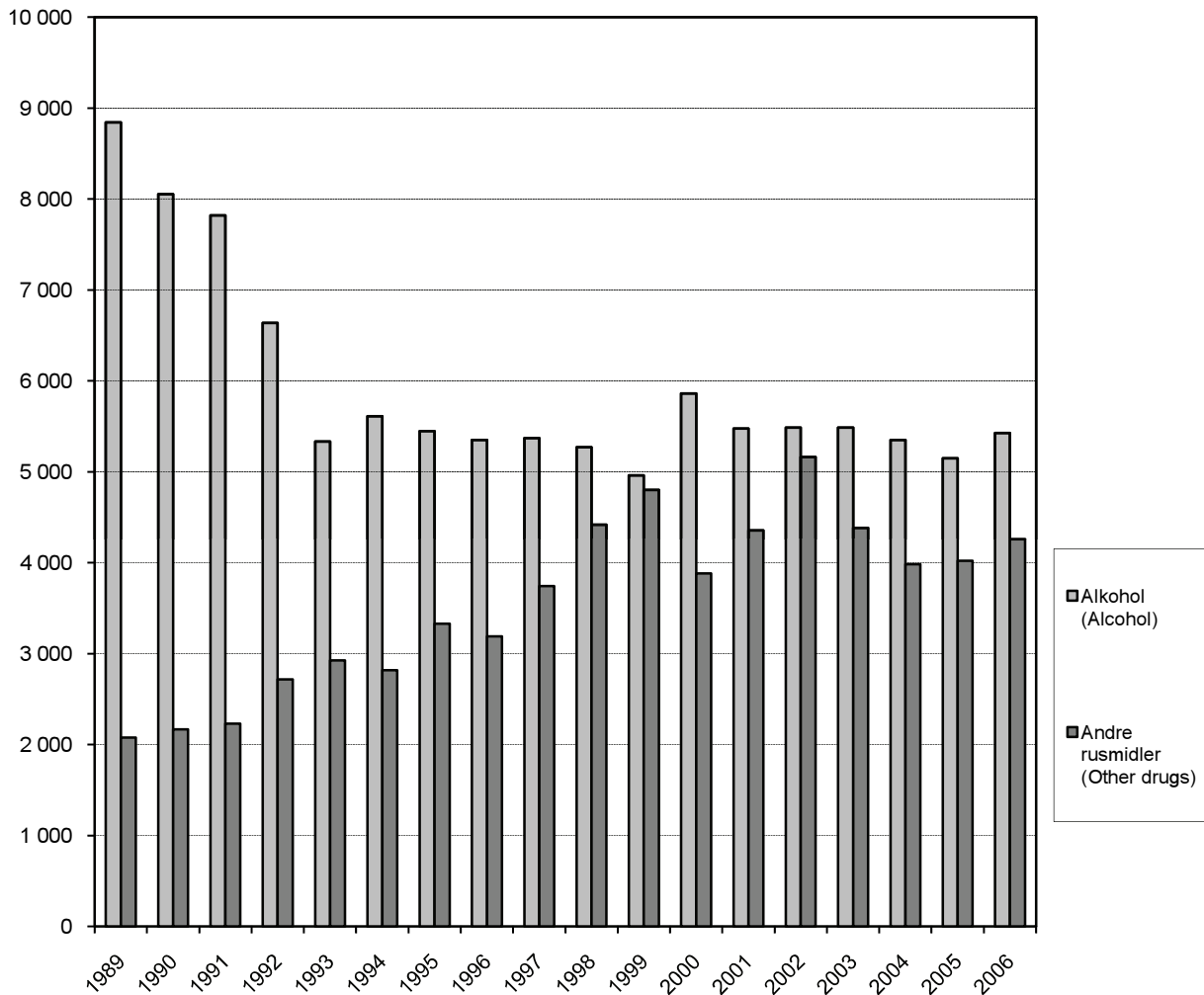
Kilde: Nasjonalt Folkehelseinstitutt

Source: Norwegian Institute of Public Health

Figur 6.1

Antall prøver fra bilførere fordelt på mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989-2006

Number of tests from drivers by type of suspicion for alcohol or other drugs 1989-2006

Kilde (Source): Nasjonalt folkehelseinstitutt
(Norwegian Institute of Public Health)

Tabell 6.2

Antall prøver fra bilførere fordelt på type mistanke og kjønn (alkohol og/eller andre rusmidler) 1989-2006

Number of tests from drivers by type of suspicion and gender (alcohol and/or drugs) 1989-2006

	Mistanke om påvirkning av alkohol				Mistanke om påvirkning av andre rusmidler enn alkohol			
	Kvinner		Menn		Kvinner		Menn	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
	<i>No.</i>			<i>No.</i>		<i>No.</i>		
1989	619	7,0	8 223	93,0	219	10,5	1 857	89,5
1990	518	6,4	7 534	93,6	234	10,8	1 932	89,2
1991	588	7,5	7 230	92,5	233	10,4	1 997	89,6
1992	489	7,4	6 148	92,6	290	10,7	2 428	89,3
1993	422	7,9	4 911	92,1	323	11,0	2 601	89,0
1994	459	8,2	5 151	91,8	299	10,6	2 520	89,4
1995	424	7,8	5 021	92,2	375	11,3	2 954	88,7
1996	359	8,5	3 824	91,5	430	13,5	2 758	86,5
1997	277	8,5	2 981	91,5	505	13,5	3 238	86,5
1998	468	8,9	4 802	91,2	510	11,5	3 907	88,5
1999	466	9,4	4 494	90,6	585	12,2	4 215	87,8
2000	608	10,4	5 254	89,6	484	12,5	3 399	87,5
2001	558	10,2	4 917	89,8	536	12,3	3 818	87,7
2002	580	10,2	5 110	89,8	648	12,5	4 523	87,5
2003	600	10,9	4 886	89,1	595	13,6	3 786	86,4
2004	618	11,3	4 828	88,7	599	15,4	3 302	84,6
2005	574	11,1	4 574	88,9	586	14,6	3 434	85,4
2006	598	10,5	5 108	89,5	630	14,8	3 633	85,2

Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt.

Source: Norwegian institute of public health.

Tabell 6.3
Antall prøver fra bilførere som er testet positive for narkotiske stoffer 1989-2006
Number of tests from drivers which are tested positive for drugs 1989-2006

	Tetrahydro- cannabinol	Diazepam	Flunitrazepam	Nitrazepam	Klonazepam	Amfetamin <i>Amphetamine</i>	Morfin <i>Morphine</i>	6-Monoetyl- morfin	Kokain	Ecstasy <i>Ecstasy</i>	Metadon	Metamfetamin
1989	605	423	187			156	-	-	-	-	-	-
1990	564	430	235			235	72	-	-	-	-	-
1991	627	475	255			216	108	6	-	-	-	-
1992	842	676	212			391	107	29	-	-	-	-
1993	741	541	221			475	142	64	-	-	-	-
1994	660	577	198			533	193	92	-	-	-	-
1995	995	712	270			937	261	179	9	6	-	-
1996	708	741	320			897	313	189	6	23	-	-
1997	1 165	914	455			1 079	390	263	19	27	-	-
1998	1 502	1 004	540			1 327	476	317	40	67	-	-
1999	1 504	860	603			1 274	533	318	80	123	-	-
2000	1 686	808	656		35	1 312	601	307	118	194	22	118
2001	1 732	1 050	1 252	96	265	1 587	539	295	135	194	64	330
2002	1 886	1 113	2 107	164	361	1 972	452	219	166	180	102	543
2003	1 543	850	838	289	504	1 534	377	162	103	75	93	442
2004	1 336	774	650	237	502	1 317	324	147	106	83	105	499
2005	1 215	967	435	463	546	1 343	270	117	142	63	197	509
2006	1 202	1 451	289	343	486	1 381	262	107	159	85	137	834

Note: 6- monoacetyl morfin er et omdannelsesprodukt av heroin.

Note: 6- monoacetyl morphine is a metabolic product of heroin.

Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt, divisjon for rettskikologi og rusmiddelforskning
Source: Norwegian institute of public health, division of Forensic Toxicology and Drug Abuse

Tabell 6.4

Antall reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som prosent av alle reaksjoner på veitrafikkforseelser 1977-2006

Number of sanctions for driving under the influence of alcohol and/or drugs as a percentage of all sanctions for traffic misdemeanours 1977-2006

	Veitrafikk- forseelser <i>Traffic misdemeanours</i>	Promille- kjøring <i>Driving under the influence of alcohol and/or drugs</i>	Prosent <i>Percent</i>
1977	84 414	7 294	8,6
1978	96 905	7 177	7,4
1979	102 692	6 811	6,6
1980	102 741	6 372	6,2
1981	95 286	6 088	6,4
1982	105 025	6 333	6,0
1983	112 454	6 808	6,1
1984	107 870	6 980	6,5
1985	102 718	6 816	6,6
1986	126 086	7 146	5,7
1987	132 247	6 378	4,8
1988	145 927	6 875	4,7
1989	145 336	6 614	4,6
1990	152 433	7 402	4,9
1991	164 807	6 860	4,2
1992	173 491	6 583	3,8
1993	181 937	6 144	3,4
1994	169 070	5 760	3,4
1995	166 416	5 614	3,4
1996	163 156	5 435	3,3
1997	177 550	4 340	2,4
1998	175 978	4 416	2,5
1999	170 382	4 525	2,7
2000	156 795	3 901	2,5
2001	175 558	4 821	2,7
2002	154 458	4 162	2,7
2003	200 307	4 559	2,3
2004	240 035	4 048	1,7
2005	249 117	4 915	2,0
2006	278 899	4 369	1,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk
Source: Statistics Norway. Crime statistics

Tabell 6.5
Antall reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler
fordelt på fylke 1986-2006

Number of sanctions for driving under the influence of alcohol and/or drugs
by county 1986-2006

Fylke	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
County																					
Østfold	349	402	376	389	421	412	379	327	337	387	329	330	283	273	289	374	293	295	253	301	298
Akershus	771	593	705	665	627	607	601	605	604	448	473	409	421	372	379	486	441	528	450	476	468
Oslo	1 041	888	827	818	826	749	563	593	553	442	564	441	432	503	399	432	525	464	468	586	447
Hedmark	288	256	271	249	380	323	337	297	270	243	264	167	185	169	188	195	186	159	196	172	199
Oppland	275	270	298	252	310	252	267	198	242	208	197	192	187	188	127	181	181	213	150	172	175
Buskerud	428	357	444	385	412	408	502	383	373	359	323	255	278	299	254	316	257	259	219	335	288
Vestfold	346	292	325	401	415	370	392	332	327	315	281	219	227	223	207	253	197	251	248	231	236
Telemark	436	324	378	369	335	302	276	303	254	237	281	205	225	191	157	206	133	187	190	179	209
Aust-Agder	188	201	204	149	135	168	158	121	119	182	163	126	138	132	88	112	92	117	73	136	103
Vest-Agder	211	219	220	228	275	249	230	228	199	212	194	189	183	116	135	155	146	146	102	162	144
Rogaland	494	435	465	471	552	497	584	554	481	484	403	244	331	359	288	359	317	350	311	355	313
Hordaland	513	501	685	654	652	556	491	481	422	473	446	311	336	365	296	387	267	333	296	334	301
Sogn og Fjordane	113	114	134	123	132	112	112	121	110	121	86	96	93	87	101	101	102	78	96	117	83
Møre og Romsdal	324	306	333	312	369	316	306	318	257	292	218	196	236	242	210	279	207	238	206	277	261
Sør-Trøndelag	418	328	286	185	417	429	348	322	352	311	242	192	202	226	203	274	207	231	186	303	198
Nord-Trøndelag	158	131	197	213	236	217	172	185	151	182	190	136	124	155	123	138	128	151	112	175	138
Nordland	432	332	297	420	379	384	420	332	296	334	289	263	239	292	214	275	234	274	246	266	235
Troms	224	255	263	119	272	274	270	259	230	206	188	180	156	172	124	154	141	126	135	200	152
Finnmark	132	166	167	212	257	181	175	185	183	178	149	113	117	146	104	129	74	121	96	122	109
Svalbard, utland																					
eller uoppgitt	5	8	0	0	0	54	0	0	0	0	155	10	23	15	15	15	34	38	15	16	12
Totalt (total)	7 146	6 378	6 875	6 614	7 402	6 860	6 583	6 144	5 760	5 614	5 435	4 274	4 416	4 525	3 901	4 821	4 162	4 559	4 048	4 915	4 369

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk
Source: Statistics Norway. Crime statistics

Tabell 6.6

Antall reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler per 10 000 innbyggere 18 år og over fordelt på fylke 1986-2006

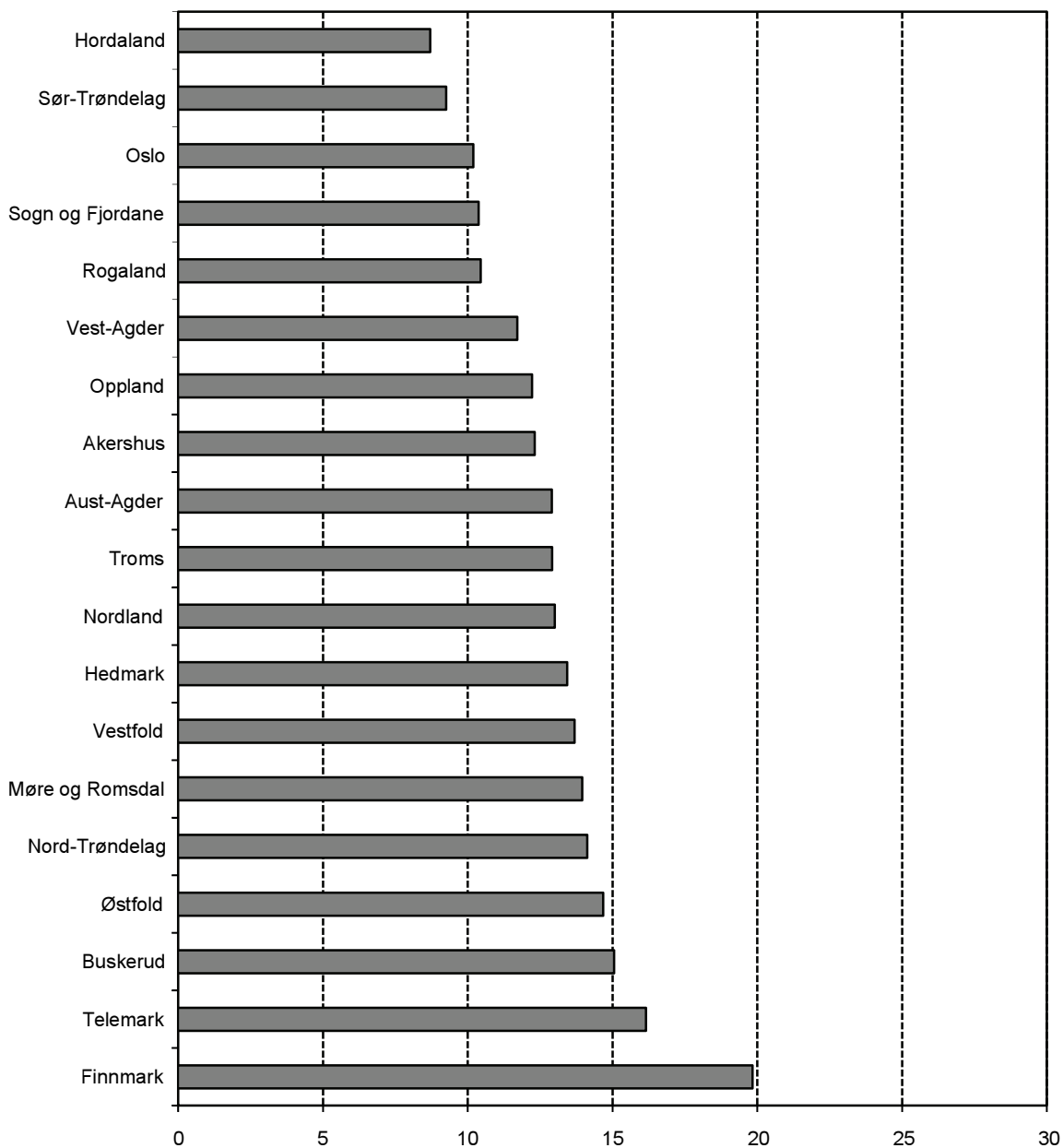
Number of sanctions for driving under the influence of alcohol and/or drugs per 10,000 inhabitants aged 18 years and over by county 1986-2006

Fylke	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
County																						
Østfold	20	22	21	21	23	22	20	17	18	21	17	17	15	14	15	19	15	15	13	15	15	15
Akershus	26	20	23	21	20	19	19	19	18	14	14	12	12	11	11	14	12	14	12	13	13	12
Oslo	28	24	22	22	22	20	15	15	14	11	14	11	11	12	10	10	13	11	11	14	14	10
Hedmark	20	18	19	17	26	22	23	20	18	16	18	11	13	12	13	13	13	11	13	12	13	13
Oppland	20	19	21	18	22	18	19	14	17	14	14	13	13	13	9	13	13	15	10	12	12	12
Buskerud	26	21	26	22	24	23	29	22	21	20	18	14	15	16	14	17	14	14	12	18	15	15
Vestfold	24	20	22	27	27	24	25	21	21	20	17	14	14	14	13	15	12	15	15	14	14	14
Telemark	35	26	30	29	27	24	22	24	20	19	13	16	18	15	12	16	10	15	15	14	16	16
Aust-Agder	27	29	29	21	19	23	22	16	16	24	21	16	18	17	11	14	12	15	9	17	13	13
Vest-Agder	21	21	21	22	26	23	21	21	18	19	17	17	16	10	12	13	12	12	8	13	12	12
Rogaland	21	18	19	19	23	20	23	22	19	19	15	9	12	13	11	13	11	12	11	12	10	10
Hordaland	17	17	23	21	18	16	16	15	13	15	14	10	10	11	9	12	8	10	9	10	9	9
Sogn og Fjordane	14	15	17	15	17	14	14	15	14	15	11	12	12	11	13	13	13	10	12	15	10	10
Møre og Romsdal	19	17	19	18	21	18	17	18	14	16	12	11	13	13	11	15	11	13	11	15	14	14
Sør-Trøndelag	22	17	15	10	22	22	18	16	18	16	12	10	10	11	10	13	10	11	9	14	9	9
Nord-Trøndelag	17	14	21	23	25	23	18	19	16	19	20	14	13	16	13	14	13	16	12	18	14	14
Nordland	24	18	16	16	23	21	23	18	16	18	16	14	13	16	12	15	13	15	14	15	13	13
Troms	21	23	24	11	24	25	24	23	20	18	16	16	14	15	11	13	12	11	12	17	13	13
Finmark	24	30	30	38	46	32	31	32	31	31	26	20	21	26	19	23	13	22	17	22	20	20
Totalt (total)	23	20	21	21	23	21	20	19	17	17	16	13	13	13	11	14	12	13	12	14	14	12

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk
Source: Statistics Norway. Crime statistics

Figur 6.6
Antall reaksjoner på kjøring under påvirkning per 10 000 innbyggere over 18 år
fordelt på fylke 2006

Number of sanctions for driving under the influence per 10,000 inhabitants aged 18 years and over by county 2006

Kilde (Source): Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

KAPITTEL 7

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika samt enkelte typer av behandling

Dette kapittelet inneholder statistikk over narkotikadødsfall, tall for narkotikamisbrukere smittet av hepatitt A og B samt en oversikt over diagnostiserte HIV- og AIDS-tilfeller i Norge. Kapittelet inneholder også tabeller for metadon-assistert behandling. Siste tabell gjelder vedtak om tilbakeholdelse i behandling uten eget samtykke.

Tabell 7.1 omhandler dødsfall som følge av narkotikamisbruk. Tabellen er basert på Statistisk sentralbyrås (SSB) statistikk over dødsårsaker samt tall fra Kriminalpolitisen (Nye Kripos). De ulike instansene som registrerer narkotikadødsfall bruker ikke en helt sammenfallende definisjon, slik at antallet som registreres varierer noe mellom registrene for det enkelte år.

SSBs tall bygger på rettsmedisinske obduksjonsrapporter og legenes dødsmeldinger. Dødsårsaksstatistikken bruker betegnelsene underliggende og medvirkende dødsårsak i sin klassifisering, der den underliggende dødsårsak regnes som hovedgrunnen til at dødsfallet inntraff. Med medvirkende årsak menes tilstand som kan ha bidratt til dødens inntreden, men som ikke står i direkte årsaksforhold til den sykdom eller tilstand som har fremkalt døden. Legenes innrapporterte dødsmeldinger kan i enkelte tilfeller være noe usikre. Dødsfall som vanligvis går under betegnelsen narkotikadødsfall, er i denne statistikken de som har avhengighet av medikamenter oppført som underliggende år-

sak. I prinsippet er skillet mellom underliggende og medvirkende årsak klart, men i noen tilfelle vil en skjønnsmessig vurdering være nødvendig og registreringspraksisen her kan være forskjellig over tid og i ulike deler av landet.

Dødsårsaksstatistikken bygger på WHO's internasjonale sykdomsklassifikasjoner (ICD) fra 1951. Kodesystemet er blitt revidert flere ganger. Den foreløpige siste revisjonen (ICD-10) ble innført i Norge i 1996, noe som medfører at tallene før og etter 1996 ikke er direkte sammenlignbare. Norges harmonisering med statistikkføringen i det europeiske overvåkningsorganet for narkotika (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction – EMCDDA) har i tillegg medført ytterligere endringer fra og med 1996.

Kripos bygger sine data på innrapporterte dødsfall fra landets politikamre. Politiet har tradisjonelt hatt en noe videre definisjon av narkotikadødsfall enn SSB, og fram til 1996 er dette en årsak til at tallene fra SSB og Kripos avviker noe. Diskrepansen har blitt forsterket fra 1996, men nå er det tallene fra SSB som er høyest. Dette fordi definisjonen EMCDDA bruker blant annet inkluderer selvmord utført med narkotiske stoffer samt enkelte andre dødsårsaker enn de som tradisjonelt er blitt regnet blant narkotikadødsfall i Norge.

Tabell 7.1 gir ikke et fullstendig bilde av alle dødsfall som skyldes bruk av narkotika. Ved

mange drap og dødsfall ved ulykker vil påvirkning av narkotika være den utløsende faktor, men uten at dødsfallet rubriseres som narkotikadødsfall. Også en del sykdommer med dødelig utfall kan direkte eller indirekte knyttes til misbruk av illegale narkotiske stoffer.

Narkotikadødsfall i Norge er i hovedsak relatert til inntak av heroin og der stoffet ofte er inntatt gjennom injisering (røyking av heroin medfører en vesentlig lavere risiko for dødsfall). Som tabellen viser, har det vært en sterk økning i antall narkotikadødsfall, spesielt fra siste halvdel av 1990-tallet. Antall narkotikadødsfall rapportert fra Kripos siden 2002 viser imidlertid en klar nedgang, og de synes å ha stabilisert seg på et lavere nivå enn tidligere. Det har vært en viss nedgang bortsett fra for de aller yngste i de aller senere årene (tabell 7.2 og 7.3) og det er vesentlig flere narkotikadødsfall blant menn enn kvinner. Det antas at kvinneandelen blant injeksjonsmisbrukerne utgjør ca. 1/3, mens kvinneandelen blant dødsfallene ligger rundt 20 prosent. Tabell 7.4 og 7.5 viser at narkotikadødsfall ikke bare er et hovedstadsfenomen. Bare et fåtall av landets politidistrikt har ikke hatt narkotikadødsfall.

Hepatitt A og B er sykdommer som ofte smitter via sprøytedeling og annen risikoatferd. Som tabell 7.6 og 7.7 viser var det en epidemisk oppblomstring av disse sykdommene blant stoffmisbrukere på slutten av 1990-tallet. Tall fra Folkehelseinstituttet viser en mangedobling av registrerte tilfeller både for hepatitt A og B, og langt de fleste av de nyregistrerte var stoffmisbrukere eller personer i stoffmisbrukernes nærmiljø. Etter år 2000 synes imidlertid hepatitt A-epidemien å være kommet under kontroll, og også antallet nysmittede med hepatitt B er redusert fra foregående år. Reduksjonen skyldes trolig at antall mottakelige misbrukere nå er betydelig mindre, både ved at mange misbrukere har vært infisert og dermed er immune og gjennom tilbud om gratis vaksinasjon. Informasjon og til-

gang på rene sprøyter kan også hatt en positiv innvirkning. Det finnes ingen tilsvarende talloversikt over forekomsten av Hepatitt C. Hepatitt er imidlertid bare en av mange narkotikabetingede lidelser og skader som brukeren selv og hans eller hennes omgivelser kan bli påført, men verken Norge eller andre land har tallmessig oversikt over disse.

Tabell 7.8 og 7.9 gir opplysninger om hvor mange i Norge som er HIV-smittet, hvor mange som har utviklet AIDS og antall dødsfall som følge av AIDS, basert på opplysninger fra Folkehelseinstituttet. Tabellene angir antatt smitteårsak, hvor en av smitteårsakene kan være overføring av viruset gjennom deling av sprøyter blant sprøytenarkomane. Antall nyregistrerte HIV-smittede har vært på et stabilt og, relativt sett, lavt nivå på 1990-tallet. Sprøytemisbrukeres andel blant de nysmittede er relativt lav og utgjorde mindre enn 3 prosent i 2006. Kun 4 stoffmisbrukere var blant de 34 nye AIDS-tilfellene som ble registrert i fjor.

Figur 7.9 illustrerer at antall personer døde av AIDS er sterkt redusert fra midten av 1990-tallet.

Stortinget vedtok i juni 1997 at et igangsatt prøveprosjekt med metadonassistert rehabilitering skulle gjøres til et landsomfattende tilbud. Regionale sentra ble derfor etablert i løpet av 1998. Tabell 7.10 og 7.11 viser at tilbudet i dag omfatter alle helseregionene og at det har vært en betydelig utvikling. Over 4000 personer var ved årsskiftet i metadonassistert behandling samtidig som ventelistene fortsatt er lange (484 søknader om behandling var registrert).

Lov om sosialtjenester trådte i kraft 1. januar 1993. Lovens kapittel 6 gjelder særskilte tiltak for rusmiddelmisbrukere og § 6-2 regulerer tilbakeholdelse i institusjon uten eget samtykke.

En egen bestemmelse som gjelder tilbakeholdelse av gravide rusmiddelmissbrukere, § 6-2a, trådte i kraft 1. januar 1996. En sak om tilbakeholdelse i institusjon uten eget samtykke innledes ved at den kommunale sosialtjenesten utarbeider forslag om tiltak. I forslaget skal sosialtjenesten redegjør for de omstendigheter de legger til grunn for å fremme sak om tilbakeholdelse for fylkesnemnda for sosial saker.

Vilkårene for vedtak om tvangsmessig plassering etter § 6-2 i lov om sosiale tjenester, er at noen utsetter sin fysiske eller psykiske helse for fare ved omfattende og vedvarende misbruk av rusmidler. Bruken av denne paragrafen viser en sterk økning etter 2003, og det samme gjelder, men i noe mindre grad, også midlertidige tiltak etter samme paragraf. Bakgrunnen for vedtak etter § 6-2a er hensynet til fosteret, hvor det har vært en langt svakere økning.

Tabell 7.1

Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn ifølge Kriminalpolitisen (Kripos) og Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1977-2006

Deaths caused by use of drugs by gender according to the National Bureau of Crime Investigation (KRIPOS) and Statistics Norway (underlying cause of death) 1977-2006

	Antall døde ifølge Kripos <i>Number of deaths according to KRIPOS</i>			Antall døde ifølge Statistisk sentralbyrå * <i>Number of deaths according to Statistics Norway</i>		
	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Total</i>	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Total</i>
1977	..	..	..	5	0	5
1978	..	..	..	19	5	24
1979	..	..	..	25	10	35
1980	..	..	..	23	9	32
1981	..	..	..	14	6	20
1982	..	..	25	20	4	24
1983	..	..	31	29	4	33
1984	..	..	40	22	8	30
1985	..	..	53	35	10	45
1986	..	..	55	39	5	44
1987	..	..	60	33	10	43
1988	..	..	63	37	11	48
1989	..	..	64	36	9	45
1990	..	..	75	52	18	70
1991	74	22	96	66	22	88
1992	78	19	97	81	23	104
1993	77	18	95	76	17	93
1994	102	22	124	105	19	124
1995	108	24	132	114	29	143
1996	159	26	185	173	31	204
1997	149	28	177	160	34	194
1998	226	44	270	228	54	282
1999	181	39	220	191	65	256
2000	264	63	327	302	72	374
2001	286	52	338	327	78	405
2002	166	44	210	240	67	307
2003	134	38	172	174	49	223
2004	168	55	223	171	60	231
2005	146	38	184	142	48	190
2006	152	43	195			

Note*: Dødsårsaksstatistikken bygger på WHO's internasjonale sykdomsklassifikasjoner (ICD) fra 1951. Kodesystemet har blitt revidert flere ganger og tallene fra 1996 og utover er klassifisert og kodet etter 10. revisjon. Dette gjør at tallene før og etter 1996 ikke er direkte sammenlignbare. Inklusjonskriteriene er i tillegg endret ved at selvmord der narkotiske stoffer er benyttet er inkludert fra og med 1996, noe som medfører ytterligere diskrepans i forhold til tallene fra Kripos.

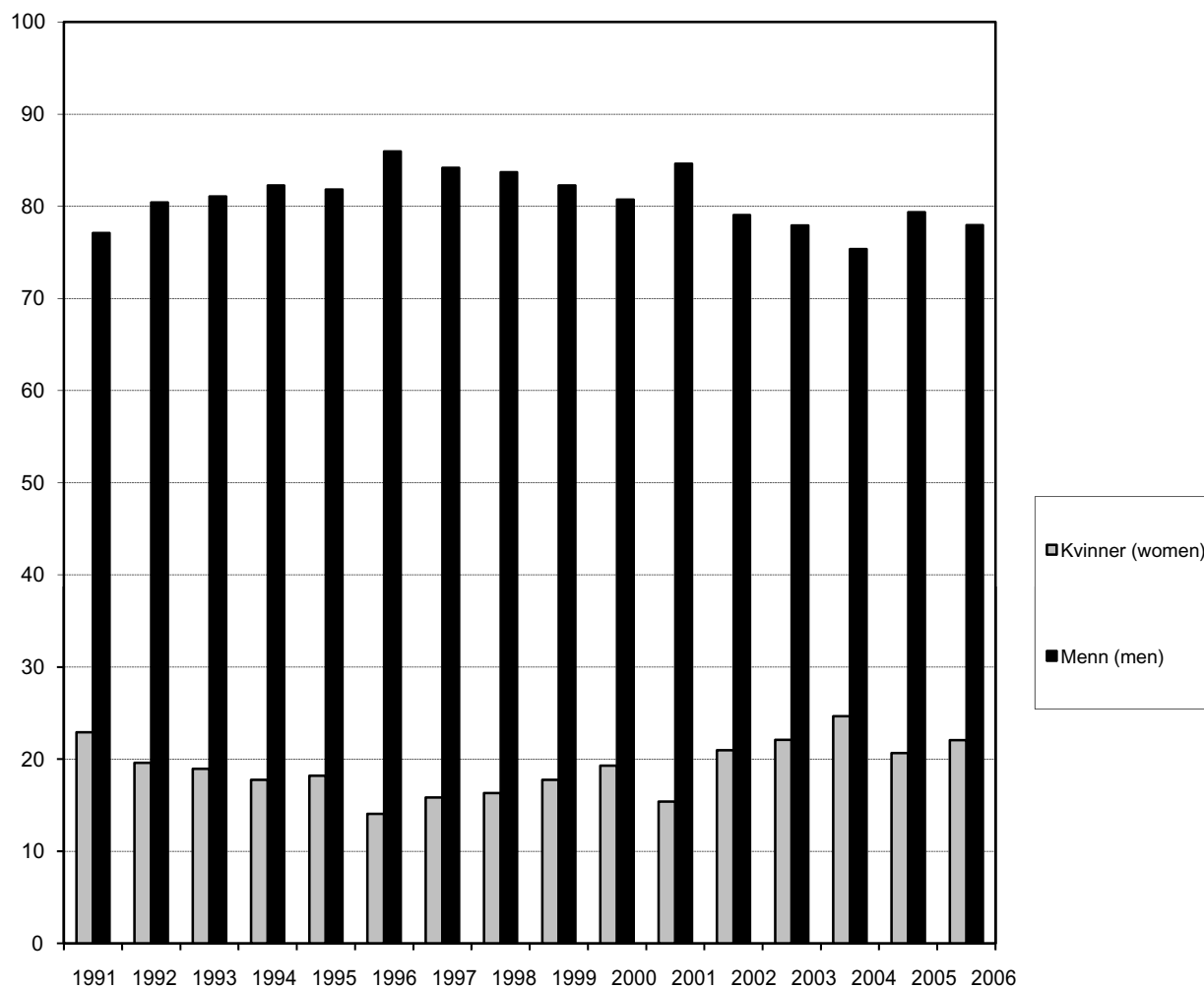
Note*: *The causes of death statistics are from WHO's international Statistical Classification of Diseases and Related Health problems from 1951. The codesystem has been revised several times and the numbers from 1996 are classified after the 10. Revision. The numbers from before and after 1996 are therefore not comparable. Inclusion criteria have been amended for cases of suicide from 1996. Divergence from KRIPOS figures is thus widened further.*

Kilder: Kripos og Statistisk sentralbyrå
 Sources: *The National Bureau of Crime Investigation and Statistics Norway*

Figur 7.1

Dødsfall som skyldes bruk av narkotika ifølge Kripos, prosentandel menn og kvinner 1991-2006

Percentages of deaths for men and women caused by use of drugs according to Kripos 1991-2006

Kilde (Sources): Kripos
(The National Bureau of Crime Investigation)

Tabell 7.2

Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn og alder ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 2002-2005

Deaths caused by use of drugs by gender and age according to Statistics Norway (underlying cause of death) 2002-2005

Alder	2003			2004			2005		
	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Totalt</i>	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Totalt</i>	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Totalt</i>
15-24	21	8	29	20	8	28	26	9	35
25-34	57	14	71	54	13	67	40	15	55
35-44	50	11	61	60	22	82	43	16	59
45-54	34	12	46	24	12	36	24	5	29
55-59	6	3	9	9	3	12	5	2	7
60+	6	1	7	4	2	6	4	1	5
Totalt	174	49	223	171	60	231	142	48	190

Note: Dødsårsaksstatistikken bygger på WHO's internasjonale sykdomsklassifikasjoner (ICD-10). Selvmord der narkotiske stoffer er benyttet er inkludert i statistikken.

Note: The causes of death are from WHO' international Statistical Classification of Diseases and Related Health problems (ICD-10). Cases of suicides involving drugs is included.

Kilder: Statistisk sentralbyrå
Sources: Statistics Norway

Tabell 7.3

Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på alder ifølge Kripos 1995-2006

Deaths caused by use of drugs by age according to KRIPOS 1995-2006

	15-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-60	60+	Totalt <i>Totalt</i>
1995	4	16	20	39	38	11	3	1	0	132
1996	1	15	45	48	41	18	7	7	2	184
1997	1	23	37	48	28	23	13	4	0	177
1998	4	27	47	70	59	39	14	7	3	270
1999	9	21	55	45	38	28	14	10	0	220
2000	29	45	67	77	61	31	8	8	1	327
2001	20	54	60	68	58	42	31	4	1	338
2002	11	41	45	45	35	15	11	7	0	210
2003	7	25	29	39	23	22	13	8	6	172
2004	10	36	32	42	43	33	13	12	2	223
2005	10	30	28	30	40	22	12	9	3	184
2006	8	32	38	28	34	25	16	10	4	195

Kilde: Kripos

Source: *The National Bureau of Crime Investigation*

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika samt enkelte typer av behandlig

Mortality and morbidity associated with drug abuse, and certain treatment modalities

Tabell 7.4

Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på fylke ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1997-2005

Deaths caused by use of drugs by county, Statistics Norway (underlying cause of death) 1997-2005

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Østfold	11	12	14	27	30	16	13	18	12
Akershus	31	41	31	28	26	30	29	25	22
Oslo	73	112	83	105	107	78	39	67	51
Hedmark	6	5	5	9	16	14	9	10	0
Oppland	2	5	5	14	5	8	7	7	7
Buskerud	16	17	20	28	38	26	12	20	18
Vestfold	5	7	17	20	24	7	7	5	9
Telemark	12	11	11	13	16	18	15	6	7
Aust-Agder	2	3	4	4	8	8	3	3	4
Vest-Agder	4	5	5	17	9	17	10	5	5
Rogaland	7	20	16	27	44	25	36	23	14
Hordaland	10	22	24	43	28	28	22	18	14
Sogn og Fjordane	1	0	1	0	5	2	2	2	0
Møre og Romsdal	1	3	4	10	9	9	6	5	8
Sør-Trøndelag	6	9	7	13	9	7	7	8	6
Nord-Trøndelag	0	2	3	3	5	3	0	2	6
Nordland	5	5	5	8	13	5	1	6	3
Troms	2	3	1	4	7	5	5	1	4
Finnmark	0	0	0	1	6	1	0	0	0
Hele landet	194	282	256	374	405	307	223	231	190

Note: Dødsårsaksstatistikken bygger på WHO's internasjonale sykdomsklassifikasjoner (ICD-10). Selvmord der narkotiske stoffer er benyttet er inkludert i statistikken.

Note: The causes of death are from WHO's international Statistical Classification of Diseases and Related Health problems (ICD-10). Cases of suicides involving drugs is included.

Kilder: Statistisk sentralbyrå
Sources: Statistics Norway

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika samt enkelte typer av behandling

Mortality and morbidity associated with drug abuse, and certain treatment modalities

Tabell 7.5

Narkotikadødsfall i Oslo og resten av landet, antall og prosent 1986-2006

Deaths caused by use of drugs in Oslo and the rest of the country, number and percent 1986-2006

	Oslo politidistrikt		Andre politidistrikt		Narkotika- dødsfall (totalt)	Politidistrikt med narkotika- dødsfall*	
	Oslo police district		Other police district		Drug deaths(Total)	Police districts with drug deaths*	
	Antall (number)	%	Antall (number)	%	Antall (number)	Antall (number)	%
1986	..		..		55	12	22
1987	25	42	35	58	60	15	28
1988	30	48	33	52	63	12	22
1989	24	38	40	63	64	16	30
1990	43	57	32	43	75	14	26
1991	55	57	41	43	96	16	30
1992	73	75	24	25	97	14	26
1993	48	51	47	49	95	15	28
1994	81	65	43	35	124	22	41
1995	79	60	53	40	132	19	35
1996	104	56	81	44	185	29	54
1997	95	54	82	46	177	26	48
1998	134	50	136	50	270	29	54
1999	104	47	116	53	220	37	69
2000	131	40	196	60	327	36	67
2001	109	32	229	68	338	41	76
2002	79	38	131	62	210	23	85
2003	53	31	119	69	172	20	74
2004	83	37	140	63	223	22	81
2005	70	38	114	62	184	22	81
2006	72	37	123	63	195	22	81

* T.o.m 2001 er tallene innrapportert etter tidligere politidistriktsinndelinger (54 distrikter). Tallene for 2002 er basert på ny inndeling i 27 politidistrikter.

*Pre-2001 data were reported on the basis of the 54 former police authority districts. Data for 2002 are based on the 27 new, larger police authority districts.

Kilde: Kripas

Source: The National Bureau of Crime Investigation

Tabell 7.6

Hepatitt A-smittede etter antatt smittemåte og diagnoseår 1995-2006

Number of hepatitis A-infections by infection source and year of diagnoses 1995-2006

	Sprøyte- misbruk	Smittede i stoff- misbrukeres nærmiljø <i>Persons who caught the infection in the drugabusers</i>	Andre <i>Others</i>	Totalt <i>Total</i>	Prosent stoff- misbrukere <i>Percent drug abusers</i>
1995	110	10	130	250	48
1996	273	82	166	521	68
1997	150	25	159	344	51
1998	278	14	214	505	58
1999	532	60	406	998	59
2000	17	0	137	154	11
2001	4	0	82	86	5
2002	2	0	73	75	3
2003	0	0	80	80	0
2004	0	0	178	178	0
2005	1	0	55	56	2
2006	0	0	41	41	0

Note: De høye tallene i perioden 1996 - 1999 skyldes et epidemiutbrudd blant sprøytemisbrukere

Note: The high numbers in 1996-1999 is caused by an epidemi outbreak among drug abusers

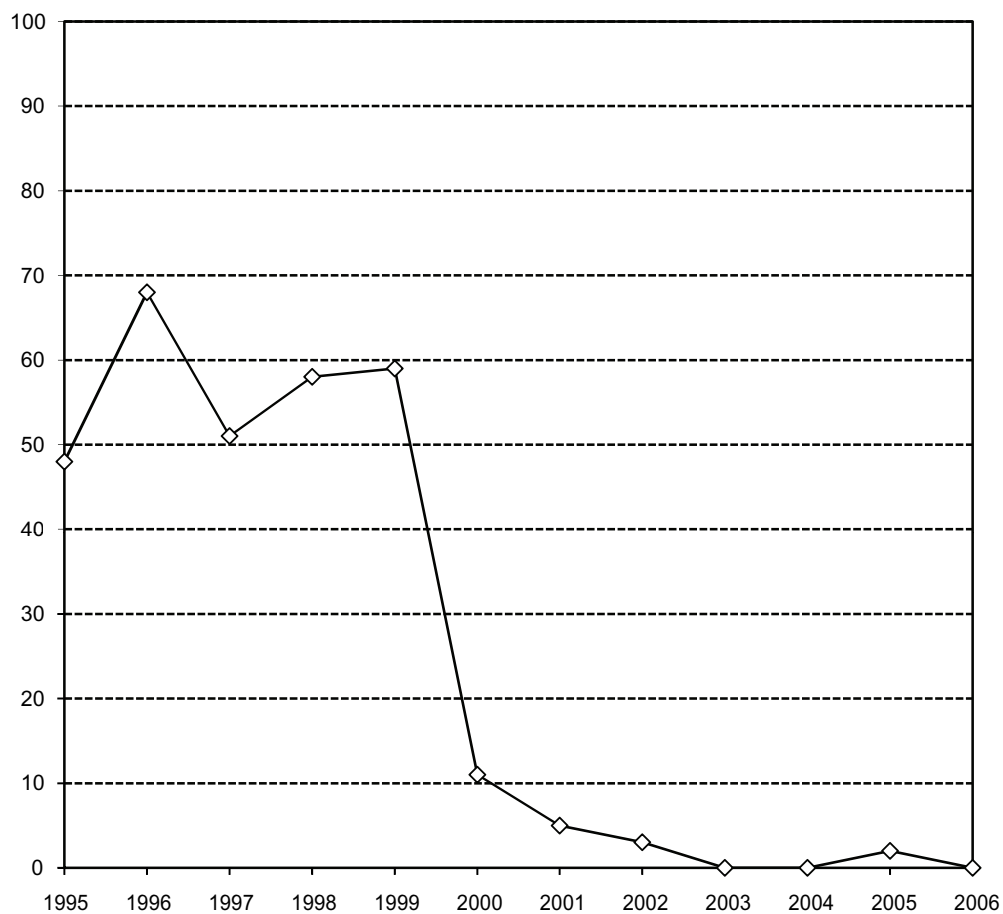
Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Source: Norwegian Institute of Public Health

Figur 7.6

Prosent av hepatitt A-smittede som er sprøytemisbrukere 1995-2006

Percentage of hepatitis A infected who are injecting drug abusers 1995-2006

Kilde (Source): Nasjonalt folkehelseinstitutt
(Norwegian Institute of Public Health)

Tabell 7.7

Akutt hepatitt B-smittede etter antatt smittemåte og diagnoseår 1992-2006

*Number of acute hepatitis B infections by infection source
and year of diagnoses 1992-2006*

	Sprøytamisbruk	Andre smittemåter	Total	Prosent sprøytamisbrukere
	<i>Drug abusers</i>	<i>Others</i>	<i>Total</i>	<i>Percent drug abusers</i>
1992	2	30	32	6
1993	10	44	54	19
1994	10	31	41	24
1995	39	60	99	39
1996	55	41	96	57
1997	132	50	182	73
1998	385	84	469	82
1999	375	98	473	79
2000	176	86	262	67
2001	134	68	202	66
2002	120	63	183	66
2003	130	74	204	64
2004	108	80	188	57
2005	84	55	139	60
2006	74	75	149	50

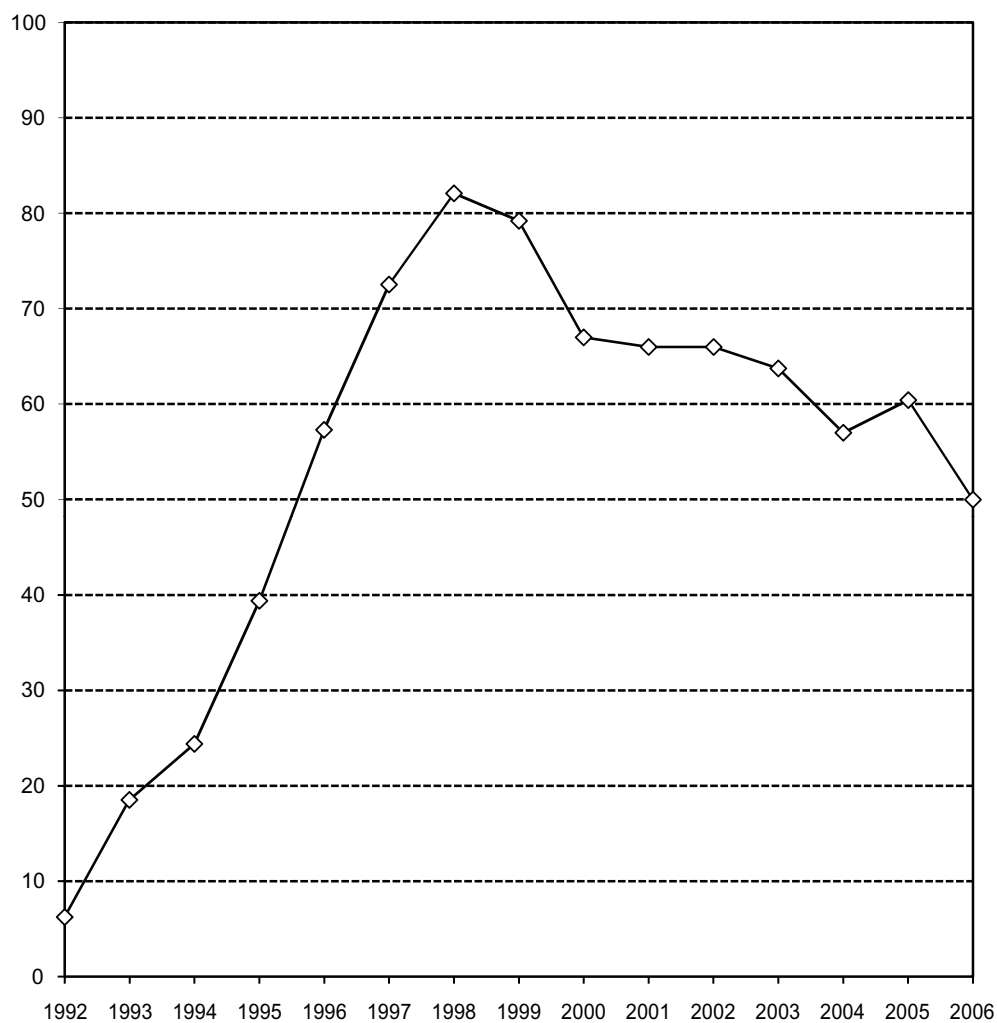
Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Source: Norwegian Institute of Public Health

Figur 7.7

Prosent av akutt hepatitt B-smittede som er sprøytemisbrukere
1992-2006

Percentage of hepatitis B infected who are injecting drug abusers 1992-2006

Kilde (Source): Nasjonalt folkehelseinstitutt
(Norwegian Institute of Public Health)

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika samt enkelte typer av behandlig

Mortality and morbidity associated with drug abuse, and certain treatment modalities

Tabell 7.8

Antall registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på risikofaktor og diagnoseår 1984-2006

Number of persons registered as HIV- positive by risk factor and year of diagnosis 1984-2006

	Heteroseksuell		Homo-/biseksuell		Sprøytemisbruk		Andre risikofaktorer		Totalt
	<i>Heterosexual</i>		<i>Homo-/bisexual</i>		<i>Intravenous drug use</i>		<i>Other risk factors</i>		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
	No.		No.	No.		No.			
1984-90	205	21	388	39	337	34	54	5	984
1991	59	42	59	42	16	11	8	6	142
1992	57	54	28	27	12	11	8	8	105
1993	53	47	44	39	13	12	3	3	113
1994	33	35	37	39	12	13	12	13	94
1995	47	45	45	43	11	10	2	2	105
1996	63	54	35	30	9	8	9	8	116
1997	67	59	30	27	11	10	5	4	113
1998	58	59	30	31	8	8	2	2	98
1999	92	63	36	24	12	8	7	5	147
2000	131	75	32	18	7	4	5	3	175
2001	106	67	39	25	8	5	5	3	158
2002	151	74	30	15	16	8	8	4	205
2003	153	64	57	24	13	5	15	6	238
2004	164	65	70	28	15	6	3	1	252
2005	134	61	56	26	20	9	9	4	219
2006	164	59	90	33	7	3	15	5	276

Totalt og prosent (total and percent)

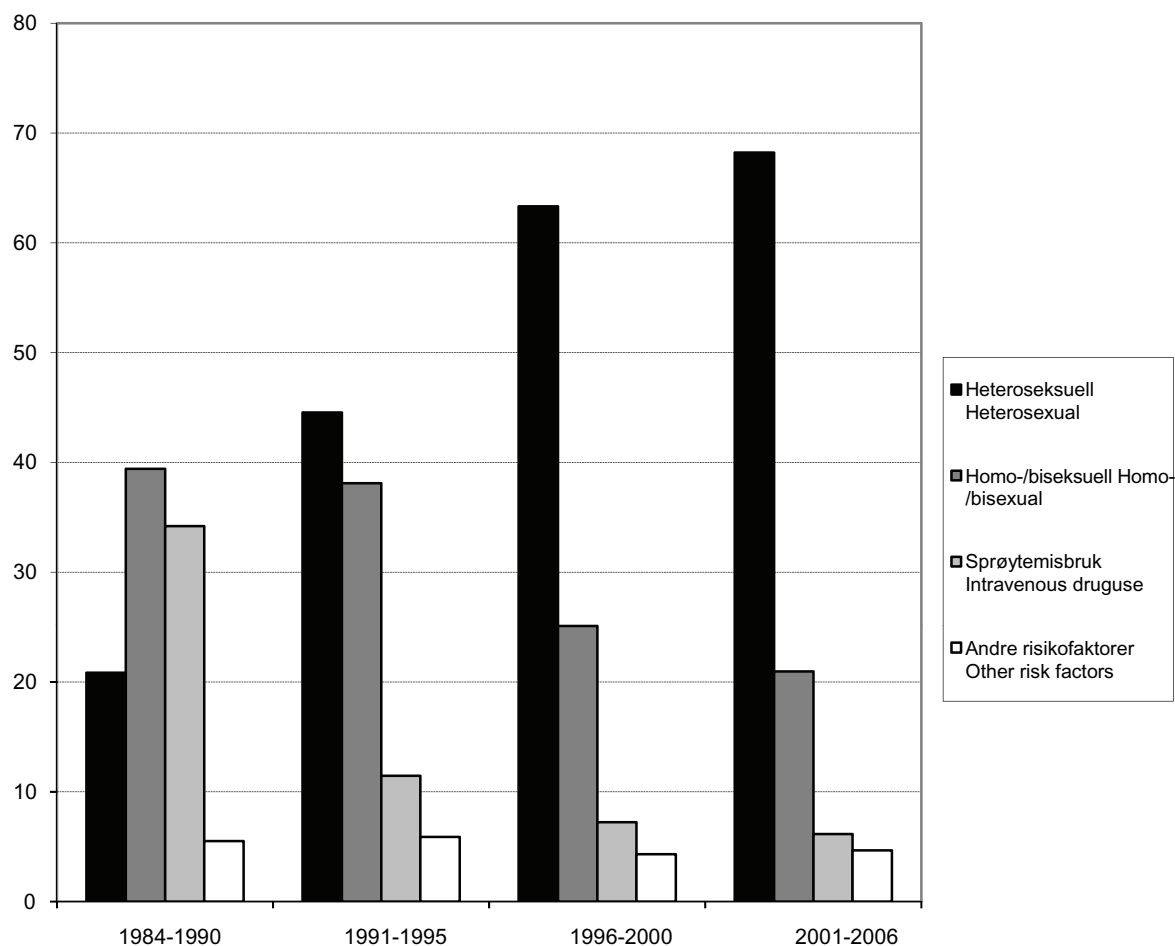
	Heteroseksuell		Homo-/biseksuell		Sprøytemisbruk		Andre risikofaktorer	
	<i>Heterosexual</i>		<i>Homo-/bisexual</i>		<i>Intravenous drug use</i>		<i>Other risk factors</i>	
	Totalt	%	Totalt	%	Totalt	%	Totalt	%
1984-1990	205	21	388	39	337	34	54	5,5
1991-1995	249	45	213	38	64	11	33	5,9
1996-2000	411	63	163	25	47	7	28	4,3
2001-2006	872	68	342	21	79	6	55	4,7

Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Source: Norwegian Institute of Public Health

Figur 7.8

Prosent registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på risikofaktor
Percentage of persons registered as HIV-positive by risk factors

Kilde (Source): Nasjonalt folkehelseinstitutt
(Norwegian Institute of Public Health)

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika samt enkelte typer av behandlig

Mortality and morbidity associated with drug abuse, and certain treatment modalities

Tabell 7.9

Antall nye AIDS diagnostiserte tilfeller fordelt på risikofaktor, meldeår og antall døde av AIDS 1983-2006

Number of new cases of AIDS diagnosed by risk factor, year of notification and number of deaths from AIDS 1983-2006

	Heteroseksuell <i>Heterosexual</i>	Homo-/biseksuell <i>Homo-/bisexual</i>	Sprøytemisbruk <i>Intravenous drug use</i>	Andre risikofaktorer <i>Other risk factor</i>	Nye tilfeller i alt <i>New cases Total</i>	Døde av AIDS <i>Deaths of AIDS</i>
1983	0	2	0	0	2	2
1984	0	4	0	0	4	0
1985	0	11	1	3	15	9
1986	2	14	0	4	20	12
1987	3	27	2	3	35	22
1988	3	17	1	4	25	23
1989	3	32	4	4	43	28
1990	12	30	13	4	59	38
1991	7	32	16	4	59	39
1992	14	22	8	6	50	57
1993	11	38	13	2	64	72
1994	16	33	19	6	74	54
1995	22	35	8	2	67	58
1996	15	24	12	5	56	47
1997	14	11	8	1	34	23
1998	17	13	5	4	39	26
1999	10	12	7	0	29	14
2000	22	9	6	1	38	18
2001	15	8	5	0	28	12
2002	27	6	5	0	38	13
2003	30	12	7	0	49	10
2004	20	10	4	2	36	11
2005	16	11	4	1	32	13
2006	16	11	4	1	32	5
Totalt	295	424	152	57	928	606
%	32	46	16	6	100	

Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Source: Norwegian Institute of Public Health

Tabell 7.10
Antall opiatmisbrukere i legemiddelassistert rehabilitering fordelt på helseregioner 2002-2006
Number of opiate abusers in medicine assisted rehabilitation by health region 2002-2006

	Nye pasienter New patients				Utskrevet* Finished treatment				I behandling In treatment				Søknader/venteliste Applications/waiting list							
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Øst (East)	447	494	490	517	388	202	132	251	323	204	1 106	1 313	1 552	1 746	1 930	130	136	115	105	121
Sør (South)	184	159	176	284	238	100	96	44	87	83	440	495	627	824	979	92	98	131	86	117
Vest (West)	154	219	246	237	245	55	65	116	119	113	285	438	568	686	818	128	176	133	43	124
Midt-Norge (Middle-Norway)**	68	63	98	89	81	15	31	27	29	45	153	185	256	224	260	121	140	106	43	37
Nord-Norge (North Norway)**	.	.	.	50	51	.	.	.	8	6	.	.	.	134	179	.	.	.	79	85
Hele landet	853	935	1 010	1 177	1 003	372	324	438	566	451	1 984	2 431	3 003	3 614	4 166	471	550	485	356	484

*Utskrevet betyr ikke nødvendigvis at personen er ute av misbruket. Tallet inkluderer også avbrutt behandling (frivillig/ufrivillig/død).

*Finished treatment doesn't necessarily mean that the person is rehabilitated. The number also includes abrupted treatment (voluntary/involuntary/death).

** Midt Norge inngikk i Nord-Norge fram til 2005. Middle-Norway was included in North Norway until 2005

Note 1: Inntak og utskrivning inkluderer overføring av pasienter mellom LAR-sentrene. Antall inntak og utskrivninger i tabellen er derfor høyere enn det faktiske antall pasienter som er innlagt i/avsluttet behandling i LAR.

Note 1: The numbers for New patients and Finished treatment includes patients that are transferred between LAR-centres. Double-counting may therefore occur.

Note 2: På grunn av endring i rapporteringsrutiner er ikke tall for Region Øst fra 2006 direkte sammenlignbare med tidligere år.

Note 2: Due to changes in registration procedures, figures for Region East from 2006 are not completely comparable to earlier years.

Kilde: Senter for medikamentassistert rehabilitering i Oslo

Source: The National Center for Methadone Assisted Rehabilitation in Oslo

Tabell 7.11

Antall opiatmisbrukere i legemiddelassistert rehabilitering fordelt på fylke 2006

Number of opiate abusers in medicine assisted rehabilitation by county 2006

	Nye pasienter <i>New patients</i>	Utskrevet* <i>Finished treatment</i>	I behandling <i>In treatment</i>	Søknader/venteliste <i>Applications/waiting list</i>
Østfold	48	27	222	13
Akershus	59	17	389	5
Oslo	254	137	1035	85
Hedmark	11	17	130	7
Oppland	16	6	154	11
Buskerud	62	20	166	34
Vestfold	39	17	147	30
Telemark	59	12	291	22
Aust-Agder	23	13	115	11
Vest-Agder	55	21	260	20
Rogaland	109	73	372	47
Hordaland	132	40	435	71
Sogn og Fjordane	4	0	11	6
Møre- og Romsdal	17	12	43	9
Sør- Trøndelag	47	28	170	23
Nord-Trøndelag	17	5	47	5
Nordland	31	2	109	56
Troms	17	4	60	25
Finnmark	3	0	10	4
Hele landet	1 003	451	4 166	484

*Utskrevet betyr ikke nødvendigvis at personen er ute av misbruket. Tallet inkluderer også avbrutt behandling (frivillig/ufrivillig/død).

*Finished treatment doesn't necessarily mean that the person is rehabilitated. The number also includes abrupted treatment (voluntary/involuntary/death)

Note: Inntak og utskrivning inkluderer overføring av pasienter mellom LAR-sentrene. Antall inntak og utskrivninger i tabellen er derfor høyere enn det faktiske antall pasienter som er inntatt i/har avsluttet behandling i LAR.

Note: The numbers for New patients and Finished includes patients that are transferred between LAR-centres.

Double-counting may therefore occur.

Kilde: Senter for medikamentassistert rehabilitering i Oslo

Source: The National Center for Methadone Assisted Rehabilitation in Oslo

Tabell 7.12

Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i sosialtjenesteloven § 6-2 og 6-2a 1996-2006

Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Act on Social Services § 6-2 and 6-2a 1996-2006

	§ 6-2	§ 6-2, midlertidige vedtak (Temporary decisions)	§ 6-2a (gravide) (Pregnant)	§ 6-2a, midlertidige vedtak* (gravide) (Temporary decisions, pregnant)
1996	22	..	..	..
1997	22	..	10	18
1998	31	2	17	30
1999	64	33	24	42
2000	24	31	10	19
2001	31	44	13	11
2002	36	35	34	27
2003	37	26	12	23
2004	91	97	28	36
2005	122	62	47	35
2006	92	53	30	48

Note: Antall vedtak er ikke lik antall saker eller antall personer som er holdt tilbake, da det kan ha vært fattet flere vedtak mot samme person.

Note: Number of decisions is not equal to the number of cases or the number of persons who has been withheld, because more than one decision may affect the same person/case.

Kilde: Sosial- og helsedirektoratet

Source: Directorate for Health and Social Affairs

KAPITTEL 8

Narkotikabeslag

Tabellene i dette kapitlet gir en oversikt over antall beslag av de ulike narkotiske stofftypene og beslaglagt mengde i Norge over tid og fordelt på politidistrikt. Tabellene er basert på opplysninger fra Kripas.

Ved tolkningen av samtlige av disse tabellene må man ta i betraktning at disse lovbruddene er såkalte "lovbrudd uten offer", hvor det sjelden forekommer anmeldelser fra utenforstående. Det er derfor i stor grad politiets eller tollvesenets egeninnsats som er avgjørende for hvor mange lovbrudd som avdekkes og fører til straff. Endringer i tallene fra et år til et annet eller forskjeller mellom ulike distrikter, vil derfor helt eller delvis kunne tilbakeføres til forskjeller i kontrollintensiteten, uten at det trenger være noen forskjeller i det faktiske antall begåtte lovbrudd. Av endringer i kontrollen som må antas å kunne ha påvirket tallene, er at det på narkotikaområdet har skjedd en økning i bruk av narkotikahunder, og at bedre teknisk utstyr ved etterforskning og nye etterforskningsmetoder er tatt i bruk.

Tabell 8.1 viser at antall beslag av amfetamin, kokain og cannabis har økt betydelig siden midten av 1990-tallet, og både for hasj og kokain er det rekordbeslag i 2006. Antall beslag av heroin økte jevnt fram til 1999, men har siden viste en nedadgående trend. Nedgangen er betydelig, med mer enn en halvering (ca 60% reduksjon) i antallet beslag i 2006 sammenlignet med 1998. Antall beslag av ecstasy, khat, benzodiazepiner og opioidholdige medikamenter har økt til dels

betydelig når man ser beslagene i et 10 års perspektiv, men det har ikke vært en ytterligere økning siden årtusenskiftet. For ecstasy viser Tabell 8.2 at antall beslag er blitt halvert siden år 2000.

Beslaglagt mengde viser store prosentvise variasjoner fra et år til et annet, men tendensen for heroin, kokain, amfetamin og cannabis de siste årene er økende (tabell 8.3). Bare cannabis, ble beslaglagt i samtlige politidistrikt i landet i 2006, mens andelen politidistrikt med beslag av heroin, kokain og amfetamin også er høy. Det kan synes å være noen færre politidistrikt de senere årene som melder om beslag av LSD, ecstasy og GHB, se tabell 8.5 og 8.6.

Tabell 8.1

Antall beslag av heroin, cannabis, amfetamin og kokain 1974-2006

Number of seizures of heroin, cannabis, amphetamines and cocaine 1974-2006

	Heroin <i>Heroin</i>	Cannabis <i>Cannabis</i>	Amfetamin <i>Amphetamine</i>	Kokain <i>Cocaine</i>
1974	59	727	80	0
1975	57	521	87	0
1976	77	726	134	1
1977	53	636	62	1
1978	106	1 154	71	4
1979	157	1 313	77	14
1980	214	1 742	79	22
1981	202	1 911	127	7
1982	174	2 002	262	14
1983				
1984				
1985	256	2 478	282	11
1986	348	2 744	423	11
1987	452	2 747	534	13
1988	607	3 478	554	29
1989	691	4 252	514	14
1990	822	4 274	671	26
1991	979	4 811	621	25
1992	1 045	4 273	627	19
1993	1 193	4 708	983	36
1994	1 389	4 065	784	41
1995	1 923	4 941	1 650	58
1996	2 340	4 296	1 781	75
1997	2 485	5 712	2 441	144
1998	2 675	7 461	2 889	206
1999	2 390	8 485	3 089	309
2000	2 314	9 224	3 077	390
2001	2 501	10 844	4 596	496
2002	1 906	10 921	5 035	577
2003	1 709	10 397	4 578	504
2004	1 390	10 066	4 149	489
2005	1 151	10 128	4 410	685
2006	1 087	11 221	4 680	726

Note: Tall for 1983 og 1984 mangler fordi det ikke finnes tall fra Oslo politidistrikt for denne perioden.

Note: Figures for the years 1983-84 is missing because there is no figures available from Oslo Police District for this period.

Kilde: Kripos

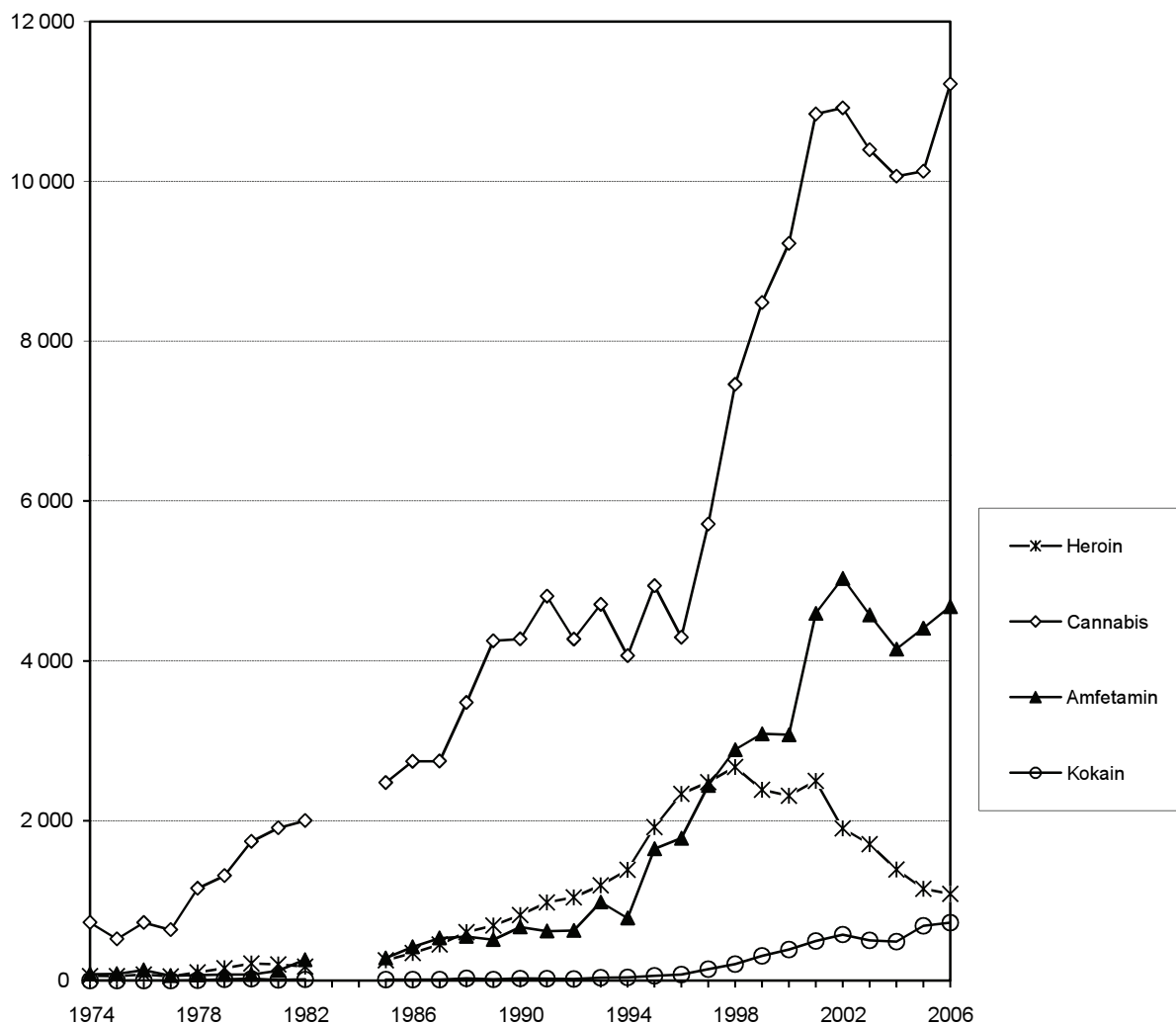
Source: *The National Bureau of Crime Investigation*

Figur 8.1

Antall beslag av heroin, cannabis, kokain og amfetamin 1974-2006

Number of seizures of heroine, cannabis, cocaine and amphetamines 1974-2006

Kilde(Source)Kripos
(The National Bureau of Crime Investigation)

Tabell 8.2

Antall beslag av ecstasy, LSD, khat, spiss fleinsopp, GHB og medikamenter 1989-2006

Number of seizures of ecstasy, LSD, khat, magic mushrooms, GHB and tranquillisers 1989-2006

	Ecstasy o.l. <i>Ecstasy etc</i>	LSD <i>LSD</i>	Khat <i>Khat</i>	Spiss fleinsopp <i>Magic mushrooms</i>	GHB <i>GHB</i>	Benzo- diazepiner <i>Benzo- diazepines</i>	Opioidholdige medikamenter <i>Medicaments containing opioides</i>
1989	0	3	20	18	.	855	.
1990	1	6	19	25	.	1 142	.
1991	3	6	15	34	.	1 189	.
1992	14	20	14	36	.	1 573	.
1993	9	17	16	5	.	947	.
1994	39	11	30	28	.	1 344	646
1995	160	35	74	31	.	1 640	782
1996	198	36	102	26	.	1 887	804
1997	242	106	112	44	3	2 523	705
1998	174	63	164	37	2	2 988	889
1999	507	59	296	47	45	3 469	884
2000	827	87	259	54	82	4 265	860
2001	736	52	198	41	81	6 006	1 109
2002	693	15	238	46	75	8 058	1 237
2003	405	31	249	71	120	4 700	1 216
2004	456	31	305	58	28	4 393	1 179
2005	341	34	210	51	46	3 928	1 319
2006	411	28	220	82	65	4 552	1 161

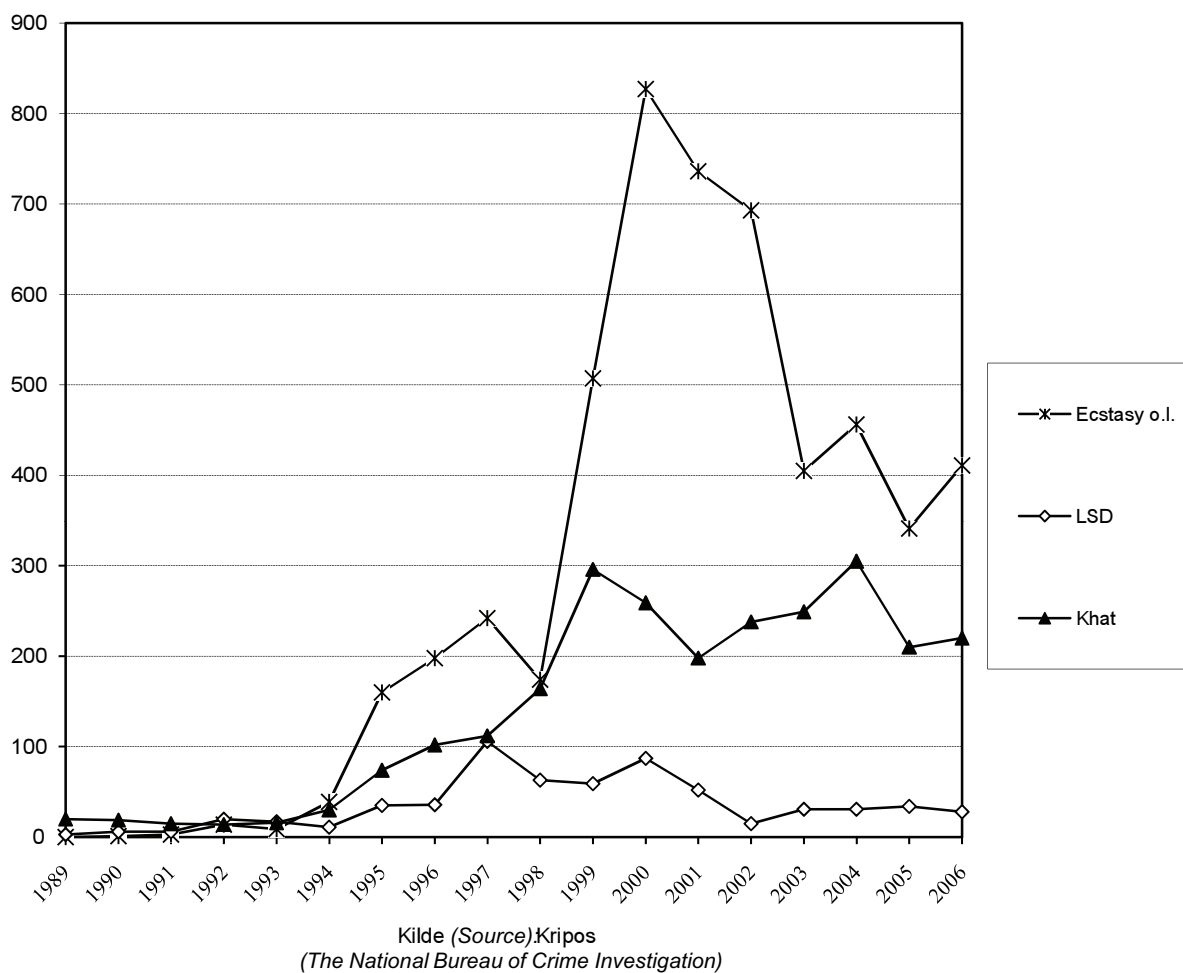
Note: Kriminalpolitisen foretok i 2002 en gjennomgang av tallene for benzodiazepiner for perioden 1994-2001 ble revidert. Tallene for Benzodiazepiner i denne publikasjonen avviker derfor fra tallene i tidligere publikasjoner.

Note: In 2002 the National Bureau of Crime Investigation revised the figures for benzodiazepines for the period 1994-2001. That means that in this publication, the figures for benzodiazepines differ from those presented in earlier publications.

Kilde: Kripos

Source: the National Bureau of Crime Investigation

Figur 8.2
Antall beslag av ecstasy, LSD og khat 1989-2006
Number of seizures of ecstasy, LSD and khat 1989-2006

Tabell 8.3

Beslaglagt mengde heroin, kokain, cannabis og amfetamin i kilogram 1974-2006

Amount of confiscated opiates, cocaine, cannabis and amphetamines in kilogrammes 1974-2006

	Heroin <i>Heroin</i>	Kokain <i>Cocaine</i>	Cannabis <i>Cannabis</i>	Amfetamin <i>Amphetamines</i>
1974	5,4	0,0	38	0,0
1975	0,3	0,0	20	0,0
1976	17,2	0,0	29	3,2
1977	0,4	0,0	54	8,4
1978	0,3	0,0	80	1,4
1979	0,6	0,2	105	0,7
1980	4,9	0,2	114	0,8
1981	0,6	0,0	114	2,8
1982	0,8	0,3	127	5,2
1983	4,9	0,2	345	13,5
1984	2,5	0,2	295	9,5
1985	5,0	1,0	190	13,4
1986	5,8	0,3	206	19,7
1987	4,0	5,9	125	7,8
1988	12,0	2,2	144	13,1
1989	5,3	0,3	372	13,8
1990	3,2	0,9	230	25,1
1991	9,9	3,9	393	18,9
1992	10,8	2,4	177	11,7
1993	18,0	8,2	207	25,6
1994	26,9	5,1	480	16,0
1995	48,8	3,8	19 959	53,2
1996	74,1	24,1	711	30,3
1997	55,5	4,6	978	93,2
1998	37,4	92,7	1 992	208,0
1999	45,8	60,2	1 255	52,3
2000	51,5	12,2	664	93,0
2001	67,8	20,7	861	93,2
2002	59,1	35,8	1221	208,9
2003	51,1	30,4	2292	225,1
2004	129,0	38,3	2242	230,7
2005	36,4	174,5	1359	114,5
2006	93,0	40,3	1519	317,4

Note: Vektmengdene angir vekten på selve beslaget, og ikke vekten av det aktive stoffet. Mengden av aktivt stoff vil kunne variere sterkt.

Note: The weight represents the weight of the actual amount confiscated, not the weight of the active drug. The weight of the active drug can vary greatly.

Kilde: Kripos

Source: The National Bureau of Crime Investigation

Tabell 8.4

Beslaglagt mengde ecstasy, LSD, khat, spiss fleinsopp og medikamenter 1989-2006

Amount of confiscated ecstasy, LSD, khat, magic mushrooms and tranquillisers 1989-2006

	Ecstasy o.l. <i>Ecstasy etc</i>	LSD <i>LSD</i>	Khat <i>Khat</i>	Spiss fleinsopp <i>Magic mushrooms</i>	Benzo- diazepiner <i>Benzo- diazepines</i>	Opioidholdige medikamenter <i>Medicaments containing opioides</i>
	Tabletter <i>Tablets</i>	Doser <i>Doses</i>	kg	Gram	Tabletter <i>Tablets</i>	Tabletter <i>Tablets</i>
1989	0	73	189	121	36 218	..
1990	1	613	201	148	18 841	..
1991	15	194	205	141	17 666	..
1992	196	3 397	267	187	50 674	..
1993	325	243	246	8	15 780	..
1994	969	4 758	721	106	41 100	12 253
1995	9 965	1 325	1 330	164	27 000	11 325
1996	12 866	587	1 544	138	58 400	14 431
1997	13 182	7 049	1 720	433	153 100	16 076
1998	15 542	2 825	2 839	326	101 700	15 072
1999	24 664	485	4 761	560	183 000	19 800
2000	49 390	923	4 251	612	431 000	15 050
2001	61 575	423	2 296	205	847 000	18 800
2002	102 433	172	1 674	..	1 251 000	70 000
2003	99 427	224	4 823	..	545 525	17 465
2004	53 561	579	3 668	945	524 130	14 396
2005	16 766	125	2 768	1 102	548 000	13 900
2006	28 636	226	2 781	880	1 019 710	15 685

Kriminalpolitisen foretok i 2002 en gjennomgang av tallene for benzodiazepiner, og tall for perioden 1994-2001 ble revidert. Tallene for benzodiazepiner i denne publikasjonen avviker derfor fra tallene i tidligere publikasjoner.

In 2002 the National Bureau of Crime Investigation revised the figures for benzodiazepines for the period 1994-2001. That means that in this publication, the figures for benzodiazepines differ from those presented in earlier publications.

Kilde: Kripos

Source: The National Bureau of Crime Investigation

Tabell 8.5
Antall narkotikabeslag fordelt på stofftype og politidistrikt 2006
Number of seizures of drugs by type of drug and police district 2006

Politidistrikt	Cannabis	Amfetamin/ metamfetamin	Kokain	Heroin	Benzo- diazepiner	Ecstasy
<i>Police district</i>	<i>Cannabis</i>	<i>Amphetamine/ metamphetamine</i>	<i>Cocaine</i>	<i>Heroin</i>	<i>Benzo- diazepines</i>	<i>Ecstasy</i>
Oslo	2 518	1 052	280	438	1017	84
Østfold	620	368	53	64	250	28
Follo	300	152	26	20	94	8
Romerike	670	278	54	37	263	38
Hedmark	217	143	5	23	76	15
Gudbrandsdal	91	44	6	6	12	3
Vestoppland	100	74	6	8	44	5
Nordre Buskerud	144	80	9	4	47	8
Asker og Bærum	502	216	48	50	182	16
Søndre Buskerud	383	316	44	39	218	22
Vestfold	617	309	47	28	275	22
Telemark	410	237	15	12	175	11
Agder	844	586	15	28	400	20
Rogaland	639	360	23	53	322	38
Haugaland og Sunnhordaland	259	143	3	20	110	8
Hordaland	1039	474	20	183	496	27
Sogn og Fjordane	74	27	1	3	17	1
Sunnmøre	208	126	12	6	99	8
Nordmøre og Romsdal	99	77	1	8	33	11
Sør-Trøndelag	588	285	22	13	189	17
Nord-Trøndelag	108	53	1	3	35	3
Helgeland	124	66	2	1	28	0
Salten	186	105	2	8	77	0
Midtre Hålogaland	85	32	4	0	15	3
Troms	261	141	23	31	49	9
Vestfinnmark	98	53	2	0	27	4
Østfinnmark	30	20	1	0	1	1
Andre/ukjent	7	2		0	1	1
Total	11 221	5 819	726	1 086	4 552	411

Kilde: Kripos

Source: The National Bureau of Crime Investigation

Tabell 8.6

Antall politidistrikt som har hatt beslag av ulike narkotiske stoffer 1991-2006

Number of police districts that have had seizures of different drugs 1991-2006

	Heroin <i>Heroin</i>	Kokain <i>Cocaine</i>	Cannabis <i>Cannabis</i>	Amfetamin <i>Amphetamines</i>	Ecstasy <i>Ecstasy etc.</i>	LSD <i>LSD</i>	GHB <i>GHB</i>
1991	35	7	54	42	0	6	0
1992	26	6	54	41	0	8	0
1993	34	14	54	43	0	5	0
1994	39	11	54	45	0	4	0
1995	41	14	54	52	27	12	0
1996	43	16	54	49	26	15	0
1997	48	17	54	53	26	22	3
1998	46	33	54	52	26	17	2
1999	52	33	54	54	38	21	19
2000	50	35	54	54	47	24	19
2001	27	26	27	27	27	14	18
2002	25	25	27	27	25	8	12
2003	23	24	27	27	26	10	21
2004	25	23	27	27	27	12	7
2005	25	26	27	27	22	11	12
2006	24	26	27	26	23	11	16

Note: Tallene fra og med 2001 er basert på den nye inndelingen i 27 politidistrikter som trådte i kraft januar 2002. Før denne endringen var det 54 politidistrikter i Norge.

Note: The figures from 2001 and later are based on the new division into 27 police districts, which became operative from January 2002. There were 54 police districts until 2002.

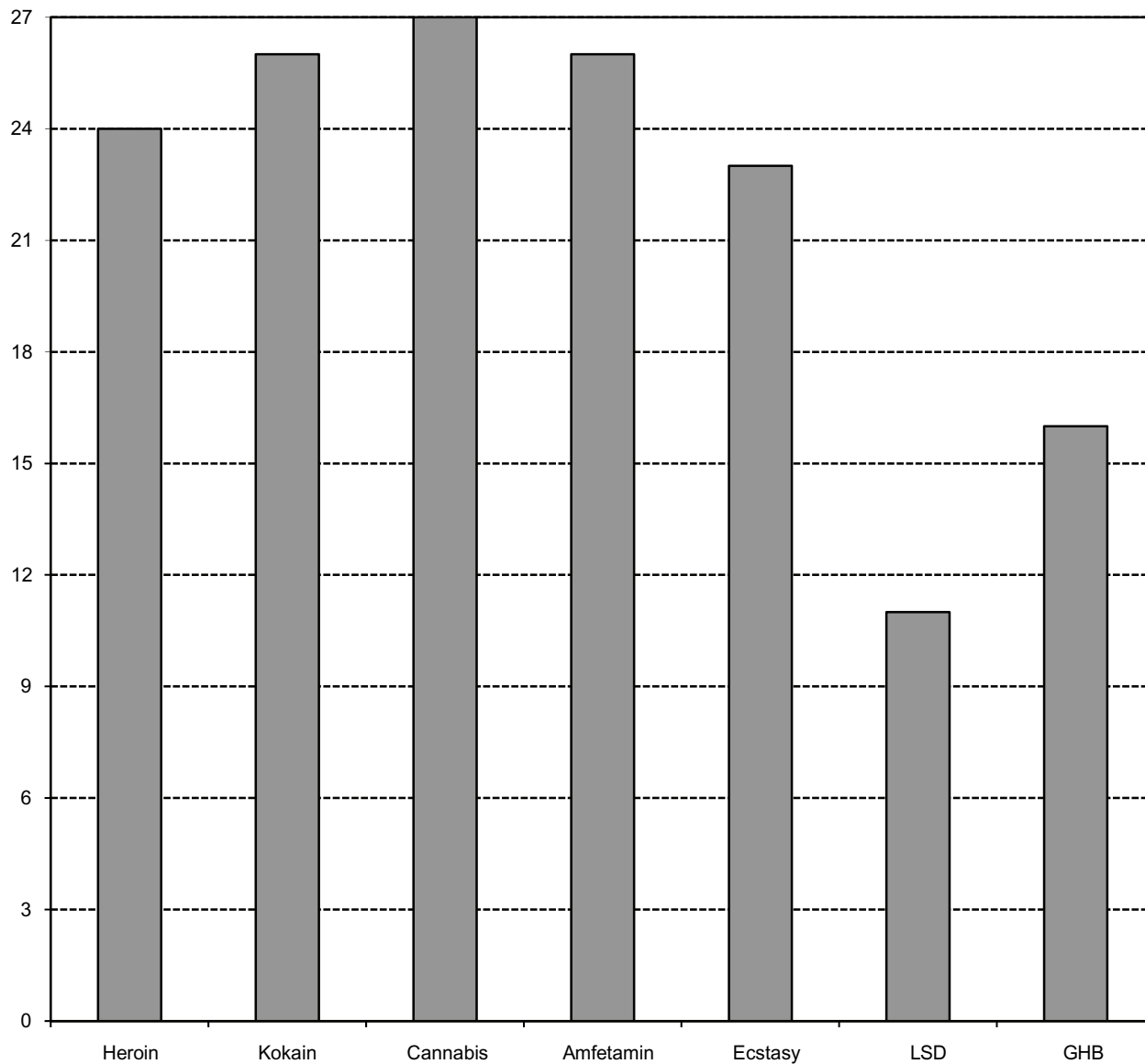
Kilde: Kripos

Source: *The National Bureau of Crime Investigation*

Figur 8.6

Antall politidistrikt (totalt 27) hvor det er beslaglagt ulike stoffer 2006

Number of policedistricts (27 total) that have had seizures of different drugs 2006

Kilde (Source): Kripos
(The National Bureau of Crime Investigation)

KAPITTEL 9

Narkotikakriminalitet

Kapittelet gir opplysninger om etterforskede saker og personer siktet for narkotikaforbrytelse, samt straffereaksjoner. Talloppgavene for disse tabellene er basert på kriminalstatistikken fra Statistisk Sentralbyrå. Den siste tabellen i dette kapittelet viser data fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning over antall narkotikabeslag, beslag av brukerutstyr samt tall for kroppsuundersøkelser og funn i norske fengsler.

I tillegg til de rapporterte narkotikaforbrytelsene forekommer det mange andre former for kriminalitet knyttet til bruk av narkotika - som volds- eller sedelighetsforbrytelser utført under påvirkning, eller vinningsforbrytelser utført for å skaffe penger til kjøp av narkotika. Men løpende statistiske opplysninger om slike forhold finnes ikke for Norges vedkommende.

Ved tolkningen av også disse tabellene må man ta i betraktning at det sjelden forekommer anmeldelser fra utenforstående. Det er derfor i stor grad politiets eller tollvesenets egeninnsats som er avgjørende for hvor mange lovbrudd som avdekkes og fører til straff. Endringer i tallene fra et år til et annet eller forskjeller mellom ulike distrikter, vil derfor helt eller delvis kunne tilbakeføres til forskjeller i kontrollintensiteten, uten at det trenger være noen forskjeller i det faktiske antall begåtte lovbrudd. Av endringer i kontrollen som må antas å kunne ha påvirket tallene, er at det på narkotikaområdet har skjedd en økning i bruk av narkotikahunder, og at bedre

teknisk utstyr ved etterforskning og nye etterforskningsmetoder er tatt i bruk.

Også endringer i lovgivningen vil kunne gi utslag i tallene. I 1984 ble bruk og besittelse av små mengder narkotika omgjort fra forseelse til forbrytelse, slik at det ikke lenger finnes narkotikaforseelser. Samtidig ble en rekke forhold, som tidligere hadde vært forbrytelser mot legemiddelloven, overført til straffeloven. Statistikken over narkotikaforbrytelser inndeles i overtredelser etter legemiddelloven og straffelovens § 162. Når det gjelder bruk eller besittelse av små mengder til eget bruk, vil forholdet vanligvis rammes av legemiddelloven som har en straffesamme på bøter eller fengsel inntil 6 måneder. Dersom det dreier seg om oppbevaring av noe større mengder - selv om det er til eget forbruk - eller dersom overtredelsen gjelder produksjon, innførsel eller omsetning, rammes forholdet av straffelovens paragraf 162 som har en maksimumsstraff på 21 års fengsel.

Fram til 2002 viser tabell 9.1 en betydelig økning for antall anmeldte narkotikalovbrudd, mens fra 2002 er antall slike anmeldelser gått noe ned. Antall reaksjoner har endret seg i samme retning (tabell 9.4). Tabell 9.2 viser et relativt stabilt antall etterforskede saker og antall siktede personer for narkotikaforbrytelser siden årtusenskiftet, mens det har vært en betydelig økning om man ser tallene i et 10 års perspektiv. Tabell 9.3 avdekker at et betydelig antall barn og

unge under 20 år er siktet for brudd på straffeloven og legemiddeloven, og de yngste var under 14 år. Nesten 10.000 personer i Norge ble siktet for narkotikaforbrytelser i 2005 og 20 prosent av disse var kvinner. Det var en høyere andel kvinner siktet for brudd på Legemiddeloven (24%) enn for brudd på Straffelovens paragraf 162 (17,6%). Totalt antall reaksjoner i 2005 var 12.370, noe som innebærer at en ikke ubetydelig andel må ha blitt straffet flere ganger samme år. I 2006 var dette tallet steget til 13.075 reaksjoner for brudd på Straffeloven og Legemiddeloven totalt.

Data fra norske fengsler i tabell 9.5 viser at antall narkotikabeslag og mengden av beslaglagt brukerstyr har holdt et relativt stabilt nivå siden år 2000. Antall urinprøver med positive funn har økt i perioden. Denne statistikken ble lagt noe om i 2002, se fotnote til tabell 9.5.

Tabell 9.1
Antall anmeldte narkotikalovbrudd 1993-2006
Number of drug offences reported 1993-2006

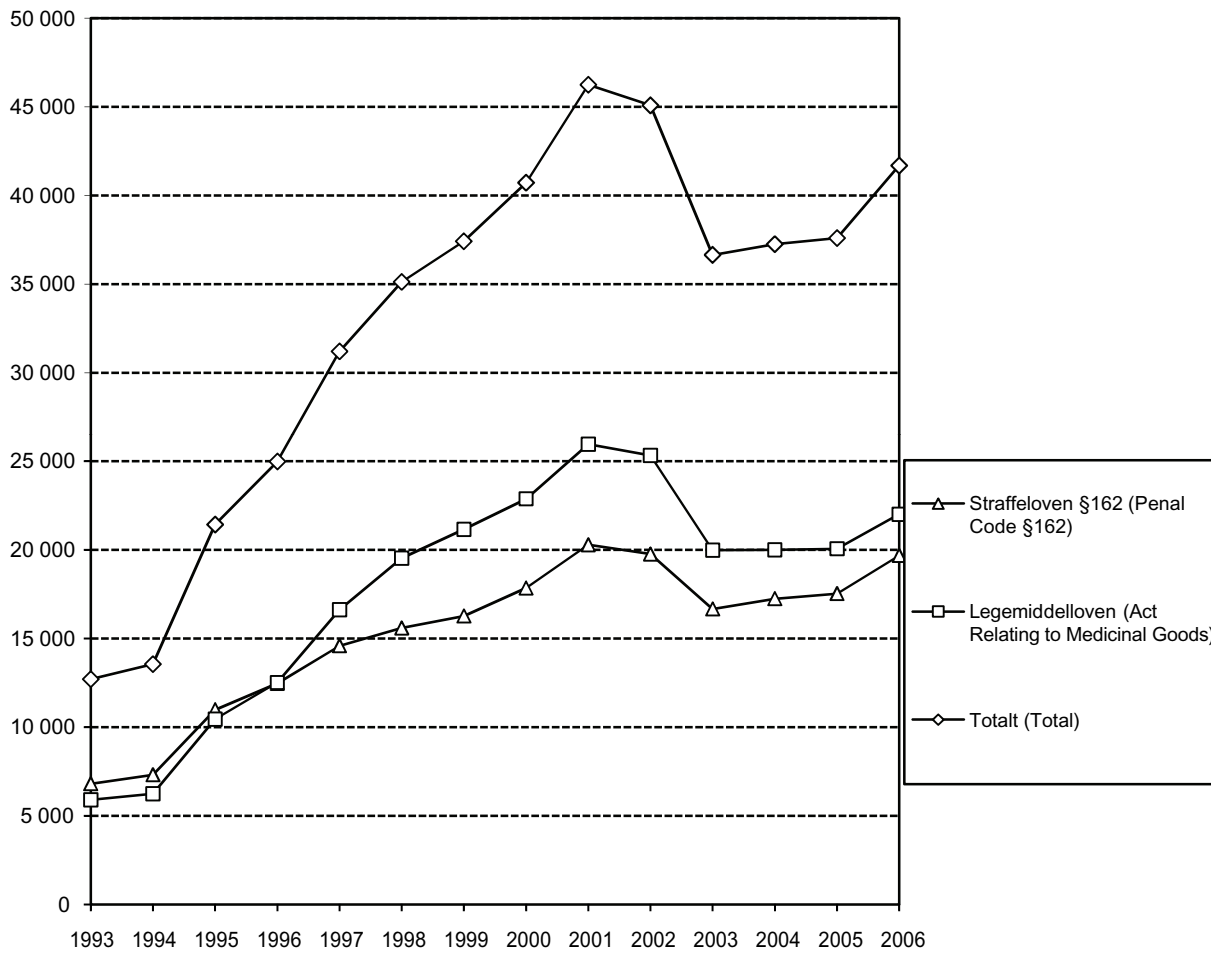
	Straffeloven §162 <i>Penal Code</i> <i>§162</i>	Legemiddel- loven <i>Act Relating</i> <i>to Medicinal</i> <i>Goods</i>	Totalt <i>Total</i>
1993	6 806	5 898	12 704
1994	7 306	6 241	13 547
1995	10 977	10 450	21 427
1996	12 466	12 517	24 983
1997	14 581	16 623	31 204
1998	15 588	19 535	35 123
1999	16 262	21 149	37 411
2000	17 842	22 880	40 722
2001	20 284	25 959	46 243
2002	19 758	25 322	45 080
2003	16 662	19 981	36 643
2004	17 243	20 004	37 247
2005	17 525	20 060	37 585
2006	19 674	22 009	41 683

Note: Statistikken over anmeldte lovbrudd er revidert for tidsperioden 1993-2002.
1993 blir nå regnet som det første år med statistikk over anmeldte lovbrudd.

Note: The numbers have been revised for the period 1993-2002.
1993 is now considered the first year of statistics on reported drug offences.

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Figur 9.1
Antall anmeldte narkotikalovbrudd 1993-2006
Number of drug offences reported 1993-2006

Kilde (Source) Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 9.2

Antall etterforskede lovbrudd og personer siktet for narkotikaforbrytelser 1976-2005
Number of cases investigated and persons charged with drug crimes 1976-2005

	Straffeloven §162 <i>Penal Code §162</i>		Legemiddeloven <i>Act Relating to Medicinal Goods</i>		Totalt <i>Total</i>	
	Saker <i>Cases</i>	Siktede Personer charged	Saker <i>Cases</i>	Siktede Personer charged	Saker <i>Cases</i>	Siktede Personer charged
1976	46	49	1 087	653	1 133	702
1977	55	71	1 365	747	1 420	818
1978	63	72	1 554	823	1 617	895
1979	67	88	1 639	865	1 706	953
1980	56	57	1 994	1 131	2 050	1 188
1981	52	60	2 942	1 401	2 994	1 461
1982	81	98	2 853	1 299	2 934	1 397
1983	156	123	3 637	1 762	3 793	1 885
1984	293	247	4 115	1 736	4 408	1 983
1985	1 137	609	3 666	1 332	4 803	1 941
1986	1 794	825	2 789	1 150	4 583	1 975
1987	2 364	915	2 244	1 021	4 608	1 936
1988	3 624	1 260	2 605	1 064	6 229	2 324
1989	4 266	1 367	3 837	1 690	8 103	3 057
1990	4 697	1 511	4 394	1 821	9 091	3 332
1991	5 328	1 584	4 621	1 993	9 949	3 577
1992	6 250	1 974	5 059	1 929	11 309	3 903
1993	6 458	2 282	5 281	1 508	11 739	3 790
1994	6 458	2 143	5 384	1 303	11 842	3 446
1995	8 044	2 496	7 629	1 442	15 673	3 938
1996	10 310	2 878	10 442	1 577	20 752	4 455
1997	11 639	3 424	12 360	1 764	23 999	5 188
1998	13 809	4 056	16 489	2 430	30 298	6 486
1999	16 040	4 891	20 135	3 111	36 175	8 002
2000	16 718	5 539	21 574	3 651	38 292	9 190
2001	18 667	6 287	25 073	4 459	43 740	10 746
2002	17 683	5 615	23 121	4 229	40 804	9 844
2003	18 569	5 747	23 485	3 970	42 054	9 717
2004	18 545	5 936	22 190	3 841	40 735	9 777
2005	18 528	6 056	21 106	3 651	39 634	9 707

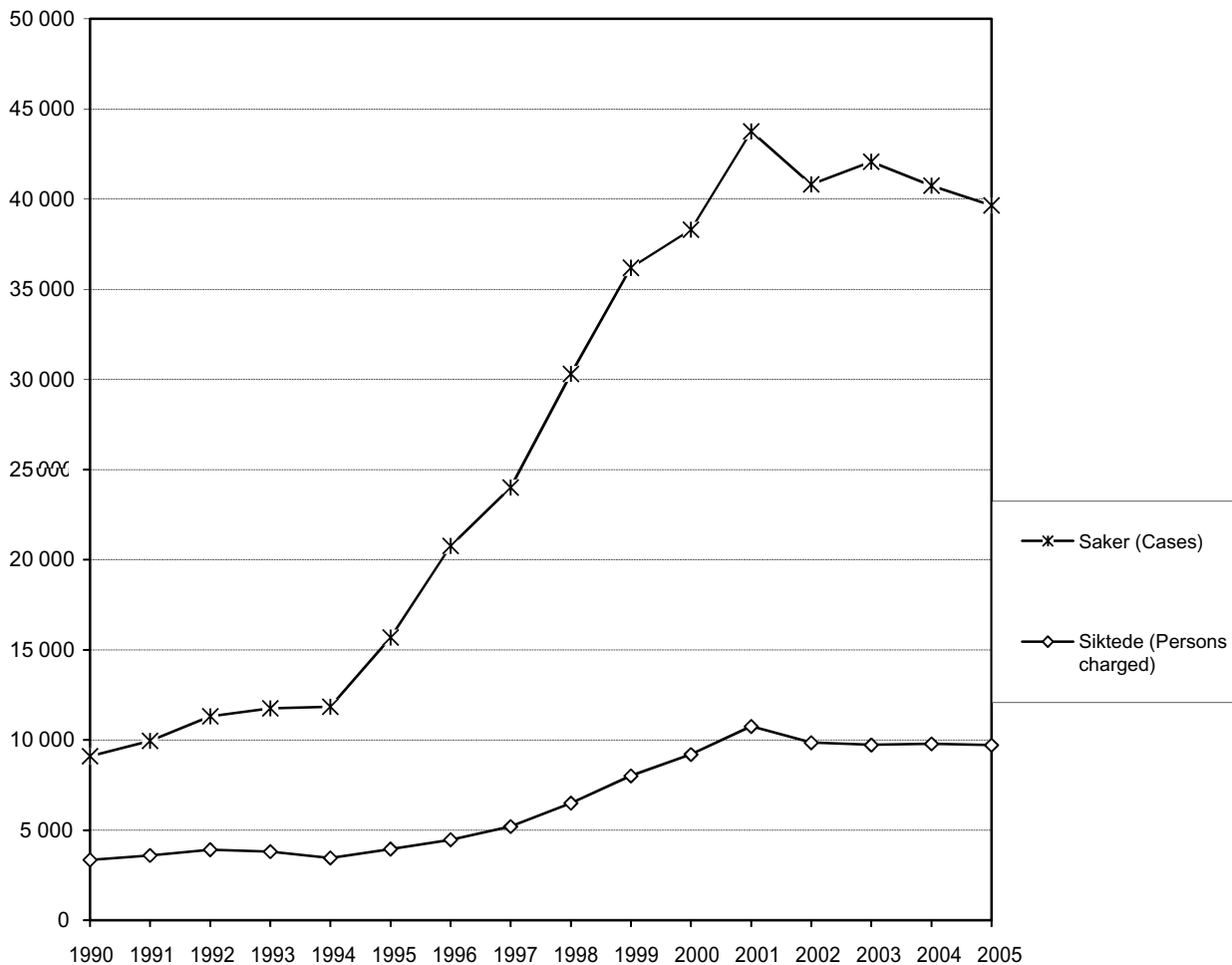
Note: På grunn av endringer i lov og praksis er tallene før og etter 1985 ikke helt sammenlignbare.

Note: Due to changes in law and practice, figures before and after 1985 are not completely comparable.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk

Source: Statistics Norway. Crime statistics

Figur 9.2
Antall etterforskede lovbrudd og personer siktet for narkotikaforbrytelser 1990-2005
Number of cases investigated and persons charged with drug crimes 1990-2005

Kilde (Source) Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 9.3

Antall personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn og alder 2005

Number of persons charged with drug crimes by gender and age 2005

	Straffeloven §162 <i>Penal Code §162</i>	Prosent <i>Percentage</i>	Legemiddeloven <i>Act Relating to Medicinal Goods</i>	Prosent <i>Percentage</i>
Kjønn Gender				
Menn Men	5 216	86,1	2 775	76,0
Kvinner Women	1 068	17,6	876	24,0
Alder age				
-14	13	0,2	43	1,2
15 - 17	291	4,8	388	10,6
18 - 20	846	14,0	821	22,5
21 - 24	1 256	20,7	799	21,9
25 - 29	1 150	19,0	544	14,9
30 - 39	1 505	24,9	662	18,1
40 - 59	978	16,1	388	10,6
60 +	17	0,3	6	0,2
Totalt Total	6 056	100	3 651	100,0

Note: På grunn av endringer i lov og praksis er tallene før og etter 1985 ikke helt sammenlignbare.

Note: Due to changes in law and practice, figures before and after 1985 are not completely comparable.

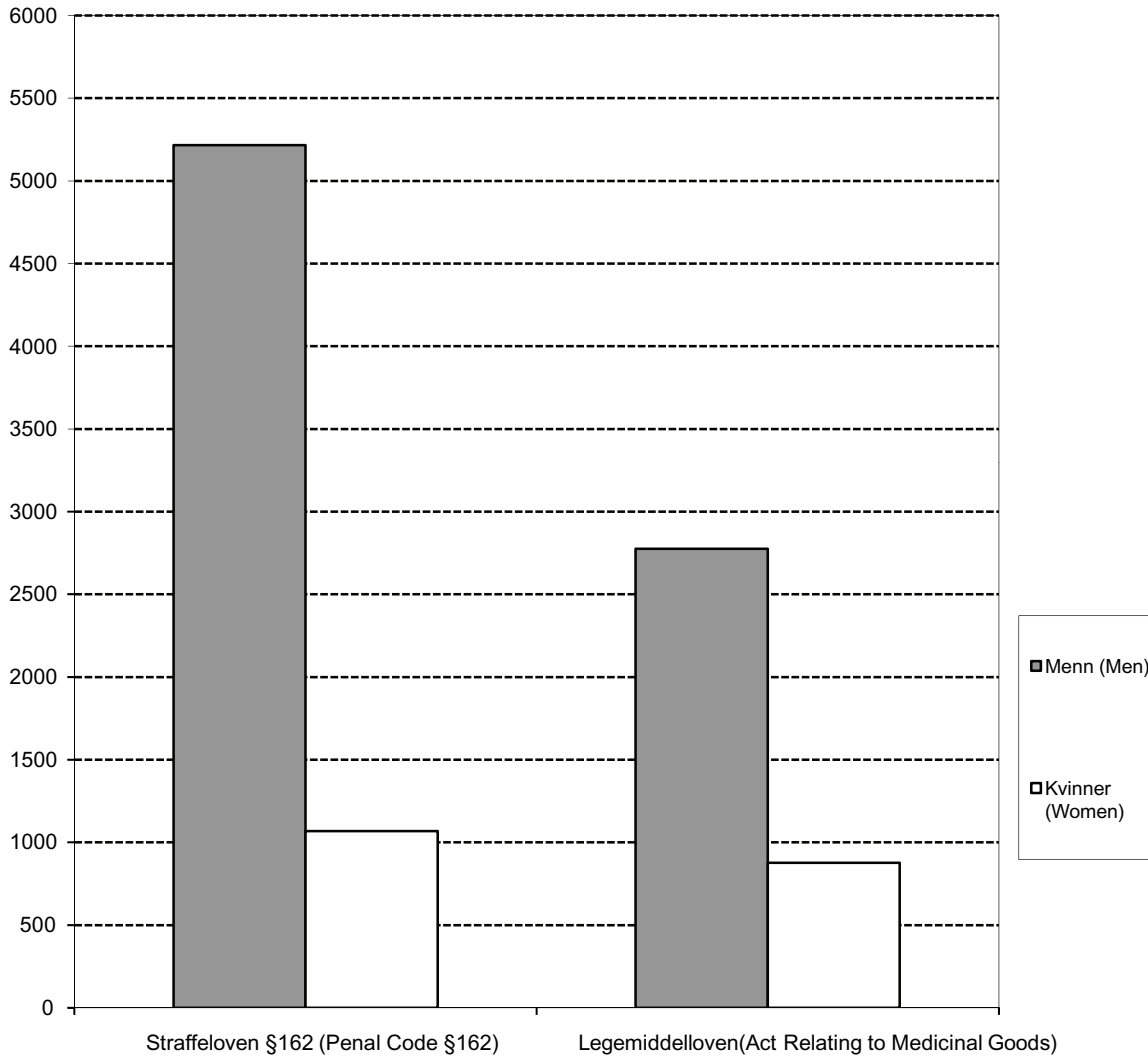
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk

Source: Statistics Norway. Crime statistics

Figur 9.3

Antall personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn 2005

Number of persons charged with drug crimes by gender 2005

Kilde (Source) Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 9.4

Antall reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1969-2006

Number of sanctions in cases involving drug crimes 1969-2006

	Straffeloven §162 <i>Penal Code §162</i>	Legemiddel- loven <i>Act Relating to Medicinal Goods</i>	Totalt <i>Total</i>
1969	..	..	170
1970	..	..	289
1971	..	..	478
1972	..	..	344
1973	..	..	582
1974	..	..	648
1975	35	403	438
1976	16	313	329
1977	40	509	549
1978	69	582	651
1979	61	522	583
1980	70	617	687
1981	95	820	915
1982	97	859	956
1983	191	1 063	1 254
1984	337	1 433	1 770
1985	477	1 303	1 780
1986	531	1 504	2 035
1987	1 203	840	2 043
1988	1 389	1 043	2 432
1989	1 469	1 301	2 770
1990	1 610	1 542	3 152
1991	1 839	1 536	3 375
1992	1 928	1 686	3 614
1993	2 050	1 537	3 587
1994	1 777	1 483	3 260
1995	2 397	1 741	4 138
1996	2 716	1 765	4 481
1997	2 858	1 472	4 330
1998	3 932	3 039	6 971
1999	4 648	3 525	8 173
2000	4 451	3 893	8 344
2001	7 456	7 314	14 770
2002	5 738	6 072	11 810
2003	6 310	5 874	12 184
2004	6 029	5 684	11 713
2005	6 830	5 540	12 370
2006	7 010	6 065	13 075

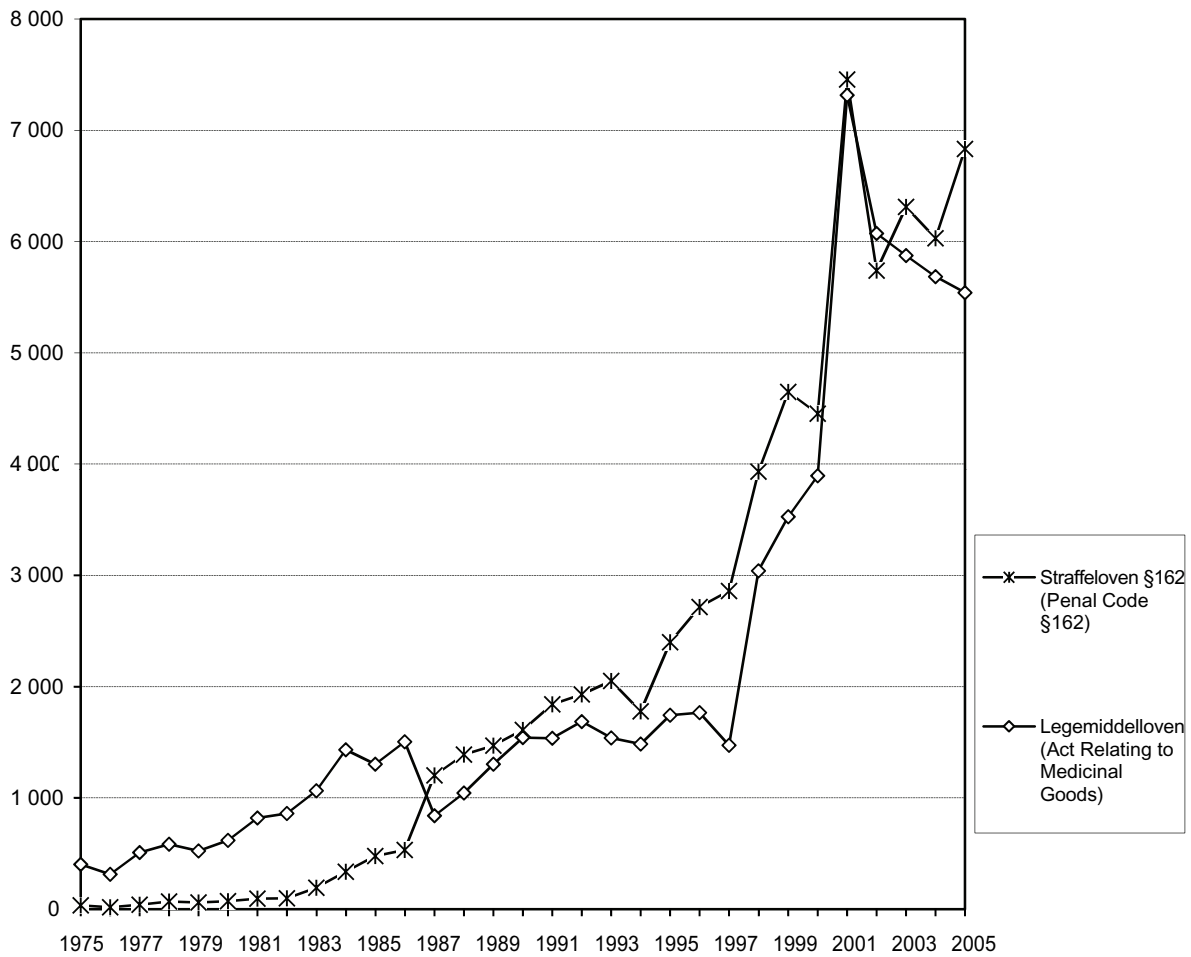
Note: På grunn av endringer i lov og praksis er tallene før og etter 1985 ikke helt sammenliknbare.

Note: Due to changes in law and practice, figures before and after 1985 are not completely comparable.

Kilde: Statistisk sentralbyrå: Kriminalstatistikk.

Source: Statistics Norway: Crime statistics.

Figur 9.4
Antall reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1975-2005
Number of sanctions in cases involving drug crimes 1975-2005

Kilde(Source) Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 9.5
Narkotika i norske fengsler 1990-2006
Drugs in Norwegian prisons 1990-2006

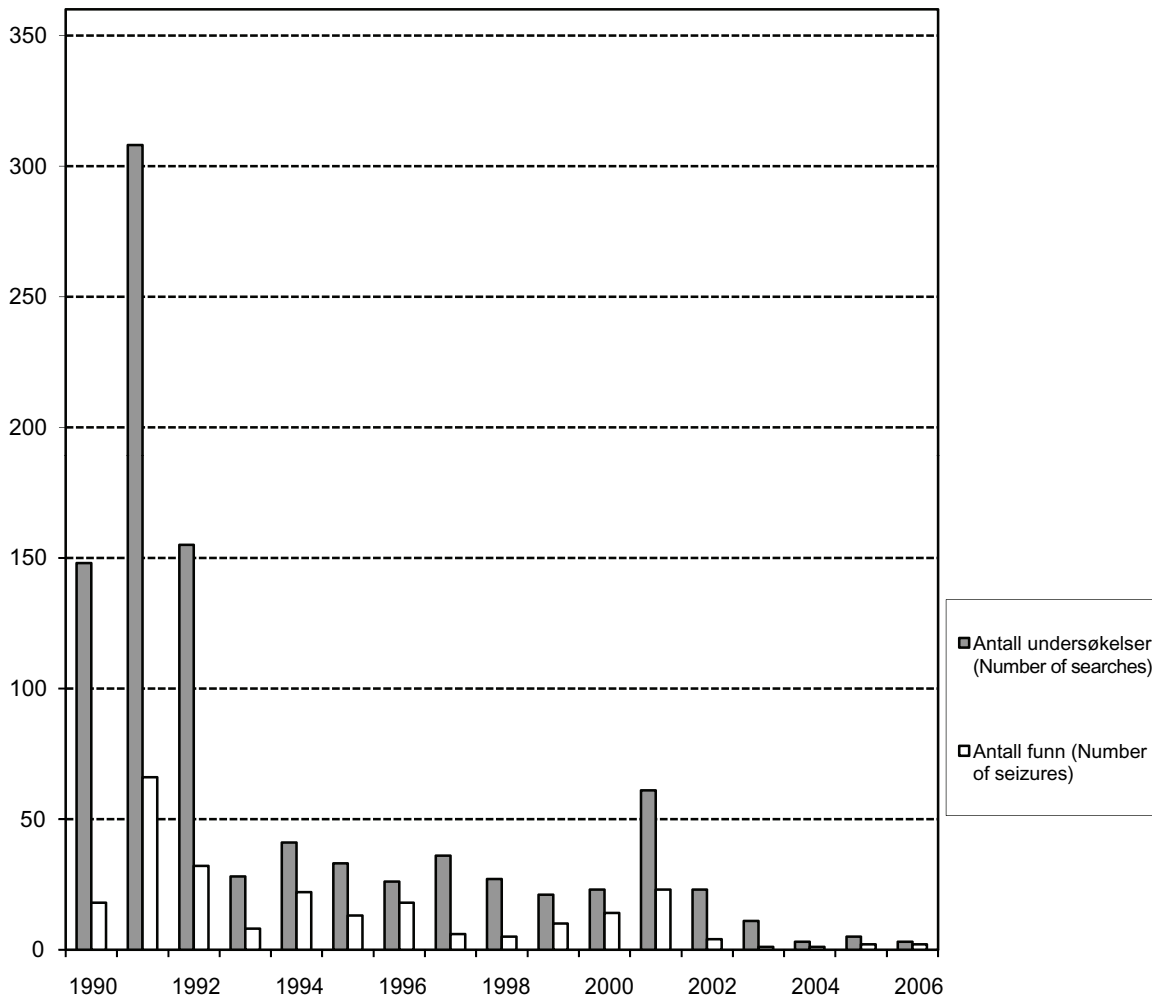
Antall narkotikabeslag	Beslag av brukerutstyr	Antall kropps- undersøkelser	Number of drug seizures	Number of body searches	Antall funn under kropps- undersøkelser	Number of from body searches	Antall urinprøver	Antall positive urinprøver, illegalt inntak (1)	Antall positive urinprøver, legalt inntak (1)	Antall positive urinprøver totalt	Number of positive urine samples	Number of positive urine samples, percent	Andel positive urinprøver, illegalt/nekt, %
1990	236	148	638	18	11124	..	..	..	1 079	9,7	..	..	
1991	215	308	638	66	16659	..	..	..	1 349	8,1	..	..	
1992	216	155	632	32	17588	..	..	..	1 267	7,2	..	..	
1993	252	28	541	8	20106	..	..	..	1 535	7,6	..	..	
1994	267	41	740	22	17908	..	..	..	1 541	8,6	..	..	
1995	275	33	873	13	17133	..	..	..	1 782	10,4	..	..	
1996	236	26	825	18	18355	..	..	..	1 814	9,9	..	..	
1997	284	36	1 194	6	18900	..	..	..	2 150	11,4	..	..	
1998	325	27	1 090	5	16306	..	..	..	1 921	11,8	..	..	
1999	391	21	1 128	10	17152	..	..	..	2 328	13,6	..	..	
2000	494	23	1 097	14	18603	..	..	..	2 412	13,0	..	..	
2001	523	61	882	23	20995	..	..	..	2 538	12,1	..	..	
2002*	651	23	1 008	4	21663	1 195	1 999	..	3 194	14,7	9,2	..	
2003	638	11	1 005	1	27605	3244	1 942	..	5 186	18,8	11,8	..	
2004	611	3	1162	1	23105	2626	2 247	..	4 873	21,1	11,4	..	
2005	788	5	786	2	20557	2548	2 406	..	4 954	24,1	12,4	..	
2006	553	3	790	2	21223	2604	2 735	..	4 916	23,2	12,2	..	

(1) : Statistikken ble lagt om i 2002 ved at man nå skiller mellom positive urinprøver som skyldes legalt- og illegalt inntak. Legalt inntak består av medisiner inneholdende narkotiske stoffer utdelt av fengselsheleiser, prøver som inneholder metadon/buprenorphine pga behandling, og prøver hvor det påviste stoffet sannsynligvis er inntatt utenfor fengselet (før innsettelse/permisjon). Illegalt inntak består av illegalt inntak i fengsel og nekt.

(1): As from 2002, statistical data no longer distinguish between positive urine tests caused by legal or illegal intake. Legal intake covers medicines containing narcotic substances and distributed by the prison health service, tests containing methadone/buprenorphine for treatment purposes, and tests where the traced compound was probably consumed outside prison (before admittance on leave). Illegal intake covers illegal intake within the prison and refusal to provide a urine sample.

Kilde: Kriminalomsorgens sentrale forvaltning
Source: The Norwegian Correctional Services

Figur 9.5
Antall kroppsundersøkelser i fengsler og antall funn under kroppsundersøkelser 1990-2006
Number of body searches in prison and number of seizures from body searches 1990-2006

Kilde(Source):Kriminalomsorgens sentrale forvaltning
(The Norwegian Correctional Services)

KAPITTEL 10

Salg av avhengighetsskapende legemidler

De tre tabellene i dette kapitlet omfatter bare de viktigste grupper av avhengighetsskapende legemidler. Også andre legemidler enn de som inngår i tabellene vil kunne føre til avhengighet - som visse legemidler mot allergier, psykotiske tilstander mv. Men disse legemidlene er sjelden gjenstand for misbruk i Norge. Tallene er basert på opplysninger fra Norsk Medisinaldepot.

Felles for de legemidlene som omhandles i tabellene er at de i lovens forstand er narkotiske stoffer. Dette innebærer at bruk av slike legemidler som ikke er forskrevet av lege, er straffbart, og at det er ulovlig å omsette slike stoffer annet enn fra apotek og på resept fra lege. Ulovlig bruk, innførsel eller omsetning straffes etter narkotikalovgivningen, og som det fremgår av tabell 8.2 og 8.4 i kapittel 8, foretas det hvert år betydelige beslag, særlig av benzodiazepiner.

Medisinsk inndeles de avhengighetsskapende legemidlene vanligvis i svakere beroligende eller angstdempende midler (anxiolytika), sovemidler (hypnotika) og sterke beroligende midler (sedativa). Tidligere var virkestoffet i slike legemidler vanligvis barbiturater, men fra slutten av 1960-årene har dette i hovedsak blitt erstattet av benzodiazepiner, som er et mindre giftig stoff. I tillegg til disse dempende legemidlene kommer opiatholdige legemidler som i medisinsk terminologi betegnes som opioider. Felles for disse er at de inneholder morfin eller morfinlignende stoffer som brukes som smertestillende midler

ved store smerter. Sin største anvendelse har disse stoffene på sykehus, men de kan også inngå i legemidler som selges på resept til pasienter. Blant slike morfinlignende legemidler er også metadon, som anvendes i den metadonassisterte behandlingen av langtkomne heroinmisbrukere.

For barbiturat- og opioidholdige legemidler - bortsett fra de aller svakeste - gjelder strenge forskrivningsregler. Det er derfor vanskelig for misbrukerne å skaffe seg stoffene gjennom lege. Forskrivningsreglene for benzodiazepinholdige legemidler er vesentlig mindre strenge, og mange misbrukere er i stand til å få dekket sitt forbruk gjennom legal forskrivning, eventuelt ved å oppsøke flere leger. Gjennom innføring av fastlegeordningen er dette sistnevnte problemet blitt redusert de siste årene da mulighetene for å oppsøke flere leger er mer begrenset.

Måleenheten for de avhengighetsskapende stoffene angis oftest som definerte døgndoser (DDD). En definert døgndose tilsvarer den mengde av legemidlet som normalt anvendes i løpet av et døgn ved den type lidelse legemidlet vanligvis anvendes mot.

Det har vært en økning i salget av avhengighetsskapende legemidler i Norge de siste ti årene, (se tabell 10.1). Det økte antall pasienter i metadonassistert behandling fra 1998, se kapittel 7, reflekteres i det økte metadonsalget siden 1997. Tabell 10.2 og 10.3 viser at salgstallene for hen-

holdsvis anxiolytika og hypnotika og sedativa er gått opp i enkelte fylker, men at det fremdeles er tildels store fylkesvise variasjoner i solgte døgn-doser.

Salg av avhengighetsskapende legemidler

Sales of Dependence Inducing Substances

Tabell 10.1

Salg av avhengighetsskapende legemidler angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1975-2006

Sale of addictive medication given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1975-2006

	Anxiolytika		Hypnotika og sedativa		Opioider			
	Benzo-diazepiner	Øvrige preparater (other)	Benzo-diazepin-derivater	Øvrige preparater (other)	Morfin	Petidin	Metadon	Kodein
1975	24,0	1,5	17,3	12,8	0,04	0,12	0,10	..
1976	23,7	1,4	19,6	11,0	0,05	0,13	0,05	..
1977	24,3	1,0	22,3	10,2	0,05	0,07	0,02	..
1978	25,9	0,9	27,8	9,8	0,07	0,07	0,03	..
1979	25,7	0,9	32,5	9,0	0,07	0,07	0,04	..
1980	22,0	0,7	33,6	7,2	0,07	0,07	0,05	..
1981	21,7	0,60	32,5	6,4	0,11	0,07	0,09	..
1982	22,5	0,59	30,4	5,8	0,12	0,07	0,09	..
1983	22,2	0,56	31,1	5,3	0,16	0,07	0,12	..
1984	22,0	0,55	30,7	4,6	0,27	0,07	0,14	..
1985	23,0	0,57	31,4	4,0	0,44	0,07	0,13	..
1986	23,5	0,55	37,8	3,5	0,49	0,07	0,08	10,50
1987	24,3	0,51	40,6	3,0	0,59	0,07	0,05	11,00
1988	24,4	0,48	42,3	2,7	0,67	0,06	0,05	11,20
1989	23,7	0,47	42,7	2,3	0,80	0,06	0,04	10,90
1990	23,3	0,48	39,9	2,1	0,87	0,06	0,05	11,10
1991	22,3	0,33	35,2	0,5	0,90	0,06	0,05	..
1992	21,4	0,36	29,7	0,0	1,00	0,06	0,05	11,40
1993	19,7	0,41	27,4	0,0	1,06	0,06	0,08	11,30
1994	19,1	0,44	25,4	0,8	1,04	0,05	0,06	11,30
1995	18,3	0,64	21,7	4,2	1,10	0,05	0,11	11,10
1996	17,5	0,45	19,9	7,0	1,10	0,05	0,15	11,20
1997	17,4	0,61	18,4	9,9	1,10	0,05	0,11	11,50
1998	17,7	0,72	17,0	12,5	1,30	0,04	0,16	11,70
1999	17,9	0,85	15,1	15,2	1,40	0,05	0,58	11,80
2000	18,0	0,97	13,7	18,1	1,40	0,04	0,97	11,90
2001	18,3	1,03	13,1	20,9	1,40	0,05	1,30	12,50
2002	18,8	1,08	12,3	23,5	1,50	0,05	1,70	12,90
2003	19,3	1,11	9,2	27,7	1,50	0,04	2,93	13,00
2004	19,8	1,22	8,7	30,3	1,50	0,04	3,15	12,80
2005	20,1	1,29	8,5	32,8	1,48	0,04	3,46	12,90
2006	19,7	1,34	8,0	34,5	1,42	0,04	3,32	12,84

Note: En definert døgndose tilsvarer den mengden av legemiddelet som normalt anvendes i løpet av et døgn ved den type lidelse legemiddelet vanligvis anvendes mot.

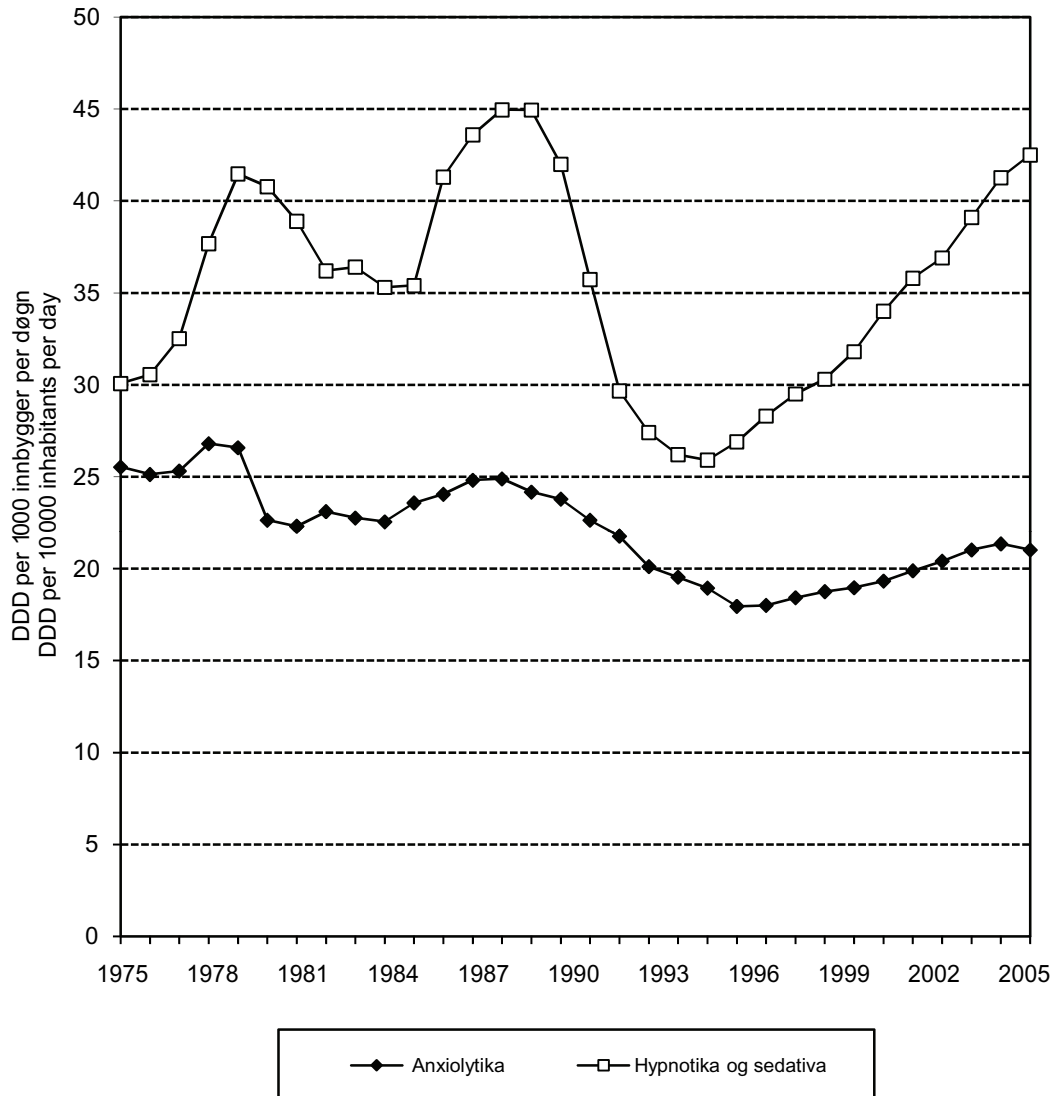
Note: A defined daily dose is defined as the assumed average dose per day, used for the main indication of the preparation

Kilde: Norsk medisinaldepot. Legemiddelforbruket i Norge.

Source: The Norwegian Medical Depot. Use of medication in Norway.

Figur 10.1

Salg av benzodiazepiner og benzodiazepinderivater 1975-2006
Sales of benzodiazepines and benzodiazepine derivatives 1975-2006

Kilde (Source): Norsk Medisinaldepot
(The Norwegian Medical Depot)

Tabell 10.2

Salg av anxiolytika (benzodiazepiner og øvrige preparater) fordelt på fylke, angitt i definerte døgnoser per 1000 innbyggere per døgn 1990-2006
Sale of tranquillizers (benzodiazepines and similar substances) by county given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1990-2006

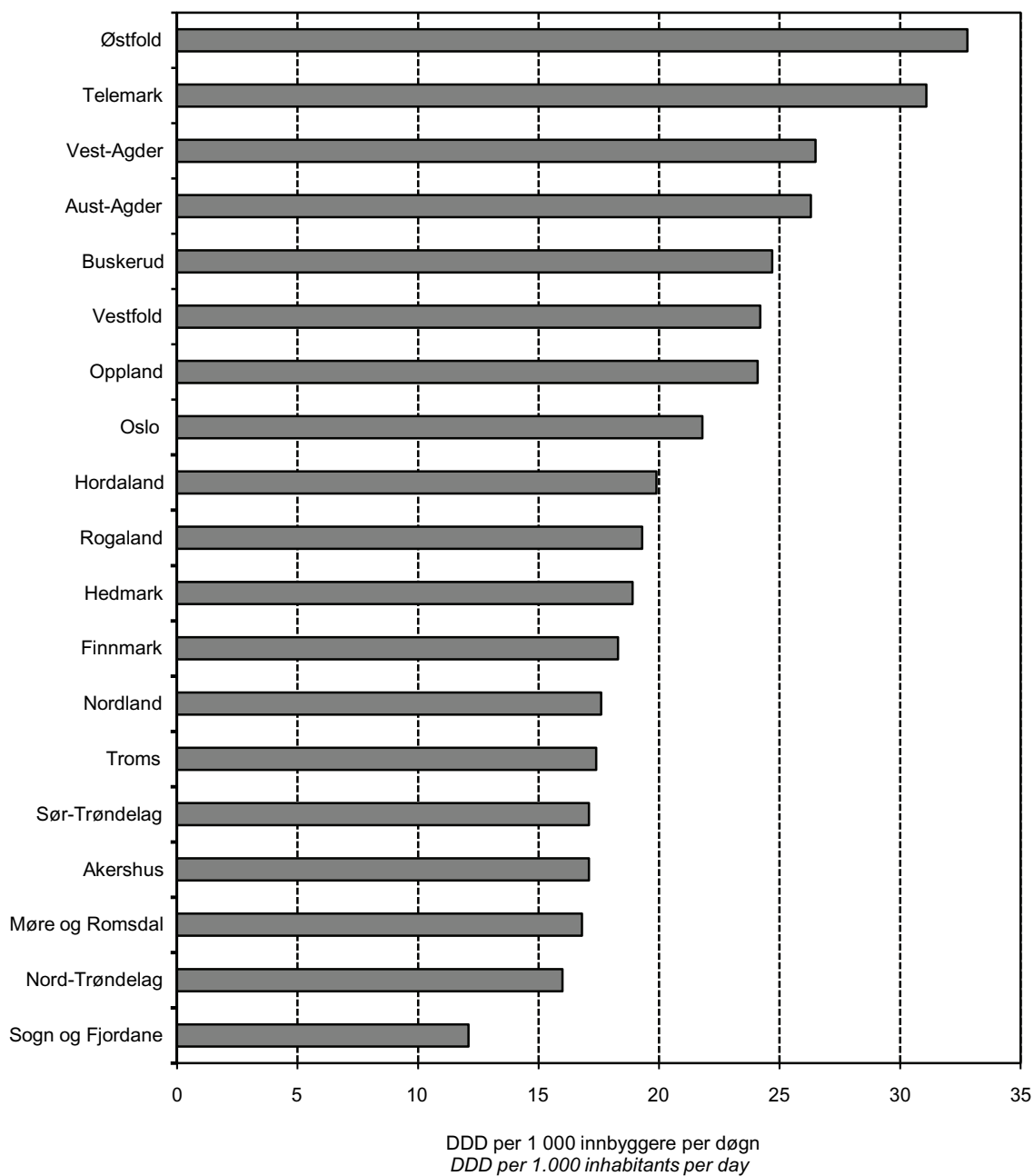
Fylke County	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Østfold	36,3	34,2	31,8	30,9	30,3	28,7	28,3	28,3	28,7	28,5	28,7	28,3	28,6	29,5	31,3	31,8	32,8
Akershus	17,6	18,0	17,7	16,5	16,2	15,6	14,8	14,8	15,1	15,3	15,1	15,5	15,8	16,4	16,9	17,3	17,1
Oslo	30,4	27,6	27,2	24,1	24,1	24,9	21,8	21,9	22,0	22,2	21,7	21,7	22,0	22,3	22,4	23,0	21,8
Hedmark	24,7	22,6	21,6	20,7	19,8	18,7	17,2	17,0	17,5	18,2	17,8	17,7	18,3	18,2	18,8	19,0	18,9
Oppland	24,1	23,1	21,3	20,3	20,1	20,2	18,6	19,8	19,9	20,3	20,5	21,1	22,2	22,1	22,8	23,5	24,1
Buskerud	25,9	25,2	23,8	22,0	21,3	20,6	21,4	20,6	21,1	21,2	21,5	22,2	23,2	24,6	25,8	25,4	24,7
Vestfold	29,0	26,6	23,7	22,7	22,4	21,7	20,7	20,2	20,2	20,5	21,2	22,1	22,7	23,0	23,7	24,8	24,2
Telemark	26,8	25,9	24,5	23,0	23,0	23,0	22,8	23,7	25,6	27,4	28,7	29,0	30,1	30,5	31,4	32,0	31,1
Aust-Agder	30,9	30,7	30,0	27,7	24,7	23,8	23,1	23,2	24,0	24,6	24,2	24,2	25,6	26,5	27,3	27,6	26,3
Vest-Agder	32,8	32,1	32,2	29,2	27,7	25,3	23,5	22,9	23,5	23,2	23,3	24,1	25,6	28,2	28,1	27,5	26,5
Rogaland	26,5	25,2	24,7	22,1	21,0	20,2	19,6	19,4	19,7	19,8	19,6	19,9	20,1	20,0	19,8	19,6	19,3
Hordaland	19,4	17,6	16,9	16,4	15,8	15,1	14,5	14,6	15,0	15,6	16,1	16,9	17,6	18,7	20,0	20,3	19,9
Sogn og Fjordane	14,8	14,4	13,8	12,7	11,9	10,9	10,5	10,4	10,7	11,1	11,2	11,2	11,6	11,6	12,5	12,6	12,1
Møre og Romsdal	17,4	17,5	17,0	15,8	15,3	14,9	13,8	14,2	14,3	14,5	14,7	15,4	16,1	15,9	16,3	16,6	16,8
Sør-Trøndelag	21,8	21,6	20,9	18,8	17,7	16,5	15,4	15,9	16,8	16,4	17,1	18,1	17,7	17,2	17,9	17,5	17,1
Nord-Trøndelag	20,2	19,0	18,0	16,0	15,2	14,6	13,3	13,4	13,7	14,0	14,4	14,8	15,2	15,3	15,9	16,0	16,0
Nordland	18,0	17,8	16,9	15,6	14,6	13,7	13,4	13,6	14,0	14,8	15,7	16,3	16,7	16,5	17,2	17,6	17,6
Troms	15,3	14,7	14,7	13,5	13,4	13,3	12,5	12,5	12,9	13,7	13,7	14,2	15,3	15,9	16,5	17,4	17,4
Finmark	11,4	11,1	11,2	9,9	9,1	8,9	9,3	9,9	10,9	12,0	12,6	12,7	13,7	14,8	16,3	18,1	18,3
Hele landet	23,7	22,7	21,8	20,1	19,5	18,9	17,9	18,0	18,4	18,8	19,0	19,4	19,9	20,4	21,0	21,3	21,0

Note: En definert døgnose tilsvarer den mengden av legemiddelet som normalt anvendes i løpet av et døgn ved den type lidelse legemiddelet vanligvis anvendes mot.
Note: A defined daily dose is defined as the assumed average dose per day, used for the main indication of the preparation.

Kilde: Norsk Medisinaldepot. Legemiddelforbruket i Norge.

Source: The Norwegian Medical Depot. Use of medication in Norway

Figur 10.2
Salg av anxiolytika fordelt på fylke 2006
Sale of tranquillisers by county 2006

DDD per 1 000 innbyggere per døgn
DDD per 1.000 inhabitants per day

Kilde (Source): Norsk Medisinaldepot
(The Norwegian Medical Depot)

Tabell 10.3
Salg av hypnotika og sedativa (benzodiazepinderivater og øvrige preparater) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1990-2006
Sale of hypnotics and sedatives (benzodiazepine derivatives and similar substances) by county given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1990-2006

Fylke County	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Østfold	46,7	39,3	31,8	30,1	28,8	29,5	32,3	34,5	36,0	36,0	36,8	39,0	41,7	43,6	48,9	51,6	56,4
Akershus	29,4	26,3	21,7	20,7	20,2	20,8	22,4	23,4	24,4	25,5	26,5	29,0	30,7	32,0	34,5	36,4	37,7
Oslo	59,2	49,1	40,2	36,5	36,2	35,3	36,4	38,4	40,1	41,1	41,1	43,9	45,7	44,8	46,1	47,4	47,0
Hedmark	39,1	32,5	26,9	25,6	24,4	24,2	24,6	25,7	26,6	27,8	28,8	31,2	34,0	35,0	37,2	39,9	41,6
Oppland	41,8	36,5	29,5	27,4	26,3	27,4	27,4	32,1	31,9	33,5	35,2	38,1	40,5	42,8	46,0	50,3	53,3
Buskerud	42,2	37,1	31,1	28,6	27,4	27,5	30,2	30,5	32,2	32,7	34,3	37,0	39,5	40,5	43,0	45,6	46,3
Vestfold	42,5	35,6	29,0	27,5	27,3	28,3	29,7	30,8	31,2	32,4	33,6	36,5	37,6	39,1	40,5	44,2	46,2
Telemark	45,0	39,1	33,1	30,7	30,2	30,0	31,0	32,7	34,7	37,4	38,8	42,2	44,8	46,0	48,4	51,7	53,2
Aust-Agder	50,3	43,4	39,4	35,2	31,0	32,5	34,5	36,3	38,1	39,3	38,9	41,2	44,4	46,9	50,0	53,8	54,8
Vest-Agder	58,1	50,1	46,2	41,2	38,3	35,8	36,6	36,4	37,8	37,3	37,0	40,4	42,3	45,4	47,3	49,3	50,4
Rogaland	50,6	42,0	34,6	30,8	29,2	27,7	28,0	28,7	29,2	29,4	30,2	32,3	33,5	34,4	35,2	37,0	37,7
Hordaland	39,9	31,5	25,6	24,5	23,0	22,2	22,8	24,0	25	26,3	27,9	30,2	31,8	33,6	35,6	37,6	38,6
Sogn og Fjordane	30,5	25,9	20,9	19,4	18,6	17,3	17,4	18,2	18,8	19,6	19,8	21,8	23,4	24,7	25,0	26,4	27,2
Møre og Romsdal	35,7	31,4	26,0	24,4	23,3	23,4	24,2	26,4	27,1	28,1	29,5	32,6	34,9	35,9	38,4	41,1	43,0
Sør-Trøndelag	39,1	35,3	28,9	26,3	23,8	23,0	23,3	25,1	26,5	27,2	29,3	32,2	32,4	33,4	34,7	35,8	36,4
Nord-Trøndelag	38,4	32,2	27,4	25,0	23,8	23,2	23,4	24,9	25,7	27,4	29,5	31,6	33,8	34,8	37,5	39,8	40,4
Nordland	36,5	31,8	26,4	25,0	23,2	22,2	22,9	24,6	25	26,4	28,2	30,5	31,5	32,7	34,8	37,3	38,9
Troms	27,5	23,0	19,8	19,0	17,8	17,1	17,0	17,6	18,5	20,2	20,8	22,7	24,5	25,0	26,9	29,6	30,8
Finnmark	20,1	17,1	14,1	12,6	11,3	11,5	12,1	13,4	14,9	16,5	17,1	18,4	19,6	20,4	22,0	24,9	26,7
Hele landet	42,0	35,7	29,7	27,5	26,2	25,9	26,9	28,3	29,4	30,4	31,8	34,0	35,8	36,9	39,0	41,4	42,6

Note: En definert døgndose tilsvarer den mengden av legemiddelet som normalt anvendes i løpet av et døgn ved den type lidelse legemiddelet vanligvis anvendes mot.

Note : A defined daily dose is defined as the assumed average dose per day, used for the main indication of the preparation.

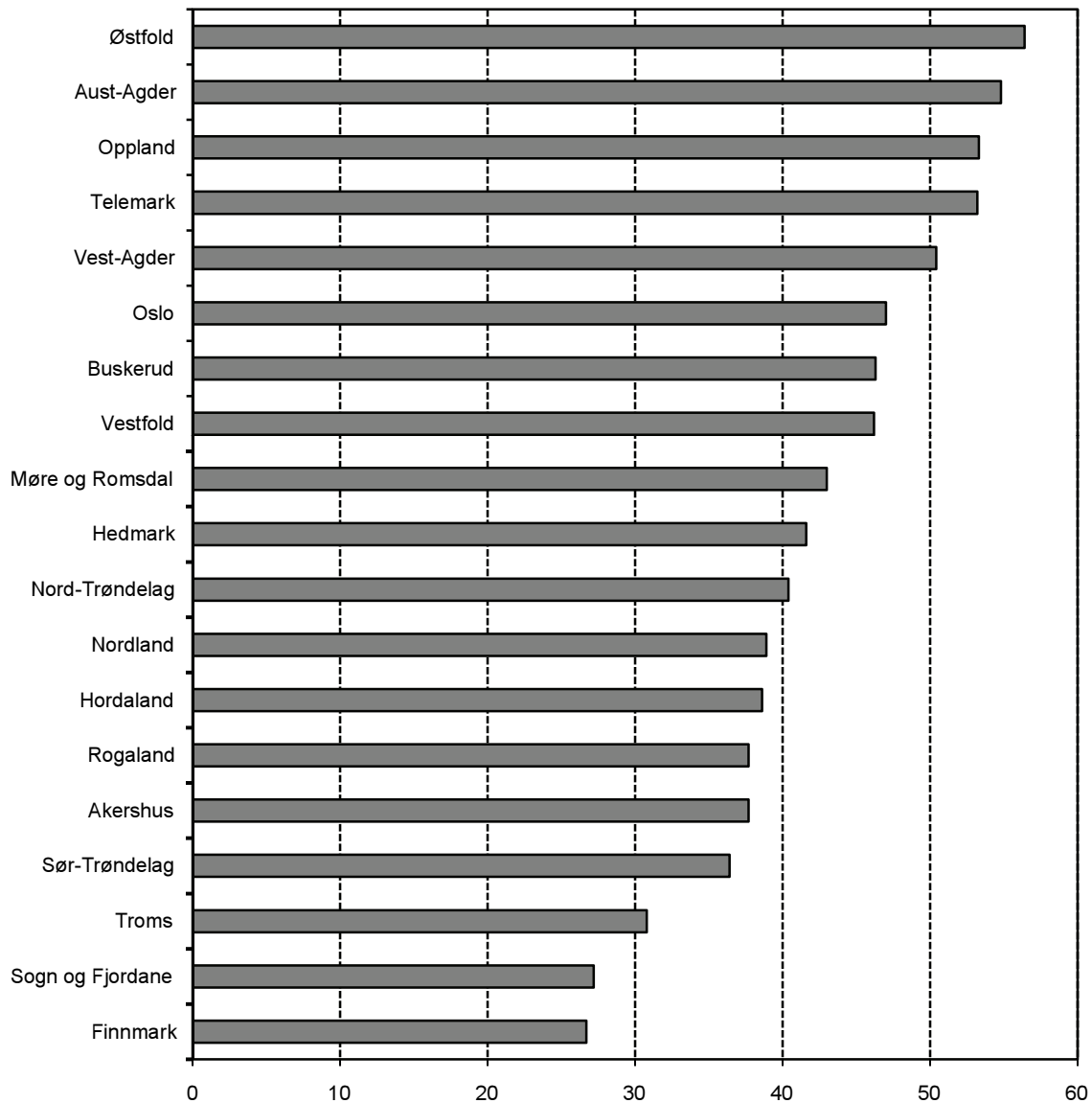
Kilde: Norsk Medisinaldepot. Legemiddelforbruket i Norge.

Source: The Norwegian Medical Depot. Use of medication in Norway.

Figur 10.3

Salg av hypnotika og sedativa fordelt på fylke 2006

Sale of hypnotics and sedatives by county 2006

DDD per 1 000 innbyggere per døgn
DDD per 1.000 inhabitants per day

*Kilde (Source): Norsk Medisinaldepot
(The Norwegian Medical Depot)*

KAPITTEL 11

Undersøkelser om ungdoms bruk av alkohol og narkotika

Tabellene i dette kapitlet er basert på undersøkelser som Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS - tidligere SIFA) foretar blant representative utvalg av ungdom i Oslo og i landet som helhet. I perioden 1971-1985 ble det hvert annet år samlet inn opplysninger om alkoholbruk gjennom postsendte spørreskjemaer til vel 2 000 ungdommer *i hele landet* i alderen 15-20 år. I 1986 og fra og med 1990 er det årlig innsamlet opplysninger fra om lag 3 000 ungdommer i aldersgruppen 15-20 år. Disse opplysningene danner grunnlag for tabellene 11.1, 11.3 og 11.4. I undersøkelsen i 1986 og fra og med 1990 er det samtidig samlet inn opplysninger om ungdommenes bruk av andre rusmidler, som danner grunnlag for tabell 11.6 og 11.8.

Fra og med 1968 har instituttet foretatt årlige undersøkelser av bruk av rusmidler blant ungdom i Oslo i alderen 15-20 år. Opplysninger fra disse undersøkelsene danner grunnlag for tabell 11.2, 11.7 og 11.9. Narkotikabruken blant Oslo-ungdommen sammenlignet med landet for øvrig viser at det er flere i hovedstaden som oppgir å ha prøvd de ulike narkotiske stoffene, se figur 11.7b.

Disse undersøkelsene har klare feilkilder ved at mange av de unge ikke svarer på spørreskjemaene og ved at man ikke har kontroll med hvor korrekt de svarer. De gir derfor ikke et helt pålitelig mål på hvor stor utbredelse de ulike rusmidlene har i ungdomsbefolkningen. Men fordi feilkildene kan antas å være stort sett de samme

fra et år til det neste, er det grunn til å tro at det bilde undersøkelsene gir av utviklingstendensene over tid er noenlunde korrekt. Imidlertid bør man ikke legge særlig vekt på små forskjeller fra et år til et annet.

Tallene for Norge viser at det er færre ungdommer nå enn for 20 år siden som oppgir at de har drukket alkohol. Reduksjonen er større blant gutter enn blant jenter og gjelder kun de under 19 år. Ved å sammenligne tabell 11.1 og 11.2 ser vi også at det nå er færre i Oslo enn i landet som helhet som oppgir å ha smakt alkohol. Til tross for en lavere andel som drikker alkohol, har det beregnede gjennomsnittlige forbruk av alkohol gått betydelig opp de siste årene. I 1996 var gjennomsnittet på 3,04 liter ren alkohol mens det i 2007 var 4,83 liter. Økningen er høy, selv om også alkoholforbruket blant voksenbefolkningen har økt i denne perioden. Den store økningen fra 2002 til 2003 kan imidlertid skyldes en form for "målefeil". 1. januar 2003 ble "rusbrus" tilgjengelig i dagligvareforretningene, noe som kan ha medført en midlertidig økning i denne drikkesorten. Spørreundersøkelsen gjennomføres i februar/mars hvert år. Dermed kan det ha blitt målt et noe høyere alkoholkonsum ved undersøkelsen i 2003 enn det som ville ha vært tilfelle dersom undersøkelsen hadde blitt utsatt i eksempelvis 6 måneder. Den prosentvise økningen i gjennomsnittlig alkoholforbruk har vært noe større for jenter, men fremdeles drikker gutter i gjennomsnitt mer enn jenter på tilsvarende alder. Det er blant de aller yngste at den prosentvise økningen

i gjennomsnittlig konsum har vært størst. Gjennomsnittsalderen for alkoholdebuten har imidlertid vært uforandret de siste årene (tabell 11.5).

For landet som helhet viser tabell 11.6 at andelen som oppgir å ha brukt cannabis noen gang økte betydelig fra 1990 til 2000, men at den siden årtusenskiftet er gått ned. I 2007 var andelen 11 prosent mot 18,8 prosent i 2000. For de øvrige stoffene er det kun små endringer de siste årene. Vi finner den samme tendensen igjen i Oslo-materialet selv om nivået på den illegale stoffbruken er noe høyere i hovedstaden.

Det har vært en viss nedgang de siste årene i andel ungdommer som sier at cannabis bør selges fritt (fra 10,3 i 2003 til 5,6 i 2007), mens andelen som kunne tenke seg å prøve stoffet hvis det ikke var fare for å bli arrestert, er mer stabilt i perioden (tabell 11.8). Igjen er tendensen den samme, men nivået noe høyere i Oslo-utvalget (tabell 11.9).

Tabell 11.1

Prosent av ungdom i Norge som har drukket alkohol noen gang fordelt på kjønn og alder 1971-2007

Percentage of young people in Norway

who have at some time drunk alcohol by gender and age 1971-2007

	Gutter	Jenter	15	16-17	18-19	Alle
	<i>Boys</i>	<i>Girls</i>				<i>All</i>
1971	79	74	62	79	85	77
1973	82	77	60	81	90	79
1975	82	78	63	81	91	80
1977	83	80	65	81	92	81
1979	81	81	64	81	92	81
1981	82	79	63	83	89	80
1983	80	79	60	83	89	80
1985	82	79	62	81	92	80

	Gutter	Jenter	15-16	17-18	19-20	Alle
	<i>Boys</i>	<i>Girls</i>				<i>All</i>
1986	86	84	73	88	93	85
1990	85	85	73	89	93	85
1991	86	85	73	89	93	85
1992	83	85	70	89	92	84
1993	81	84	66	88	93	83
1994	80	85	65	87	93	83
1995	82	85	69	87	95	84
1996	81	85	70	88	91	83
1997	81	85	73	87	94	84
1998	83	85	72	86	92	84
1999	80	84	71	86	93	82
2000	83	88	74	87	94	86
2001	78	86	69	87	92	83
2002	79	83	67	87	94	82
2003	84	85	72	88	93	85
2004	78	81	66	84	95	80
2005	80	86	68	87	96	83
2006	74	82	60	85	95	78
2007	75	80	61	86	94	78

Note: Undersøkelsene fra og med 1986 er utført på et noe eldre utvalg enn tidligere år, og har en annen aldersinndeling. Tallene fra de to undersøkelsesseriene er derfor ikke helt sammenliknbare.

Note: The studies after 1985 were carried out on a slightly older sample than in previous years, and the age groups are different. Figures from the two series are therefore not completely comparable.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 11.2

Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som har drukket alkohol noen gang fordelt på kjønn og alder 1972-2007

Percentage of young people in Oslo aged 15-20 years who have at some time drunk alcohol by gender and age 1972-2007

	Gutter <i>Boys</i>	Jenter <i>Girls</i>	15-16	17-18	19-20	Alle <i>All</i>
1972	92	89	80	95	93	91
1973	92	89	81	94	96	91
1974	86	92	76	92	92	87
1975	90	92	86	93	94	91
1976	88	90	82	93	93	90
1977	92	93	81	92	99	91
1978	92	94	85	95	95	92
1979	91	94	82	95	98	93
1980	92	91	86	94	93	91
1981	92	91	83	94	98	92
1982	86	90	80	92	92	88
1983	93	88	81	93	95	90
1984	88	86	75	88	97	87
1985	85	90	75	91	95	88
1986	87	92	84	91	96	90
1987	86	88	79	89	95	87
1988	88	89	79	91	95	88
1989	88	88	78	90	94	88
1990	..	..	..	..	..	..
1991	80	85	69	88	89	83
1992	84	86	71	89	94	85
1993	82	89	71	95	91	86
1994	79	85	70	85	91	82
1995	79	85	67	88	91	82
1996	86	85	76	88	92	85
1997	84	83	72	89	91	84
1998	81	82	67	85	92	81
1999	80	83	73	83	90	82
2000	79	84	72	81	92	82
2001	76	79	68	82	86	78
2002	77	82	64	85	91	80
2003	75	79	65	83	83	77
2004	77	74	58	80	91	75
2005	76	79	66	81	89	78
2006	73	78	62	82	89	76
2007	74	79	62	81	90	77

Note: Utvalget i Oslo i 1990 ble, ved en feil, for lite til å kunne regnes som representativt, og data for 1990 er derfor utelatt i tabellen.

Note: Due to an error, the sample for Oslo in 1990 was too small to be representative, so data for 1990 are not presented in the table.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 11.3

Beregnet gjennomsnittlig årlig alkoholforbruk målt i liter ren alkohol fordelt på ulike drikkesorter for ungdom i Norge i alderen 15-20 år 1986-2007

Estimated annual consumption measured in litres of pure alcohol by type of beverage among young people in Norway aged 15-20 years 1986-2007

	Øl	Vin	Brennevin	Rusbrus/cider*	Totalt
	<i>Beer</i>	<i>Wine</i>	<i>Liquor</i>	<i>Alcopops/cider*</i>	<i>Total</i>
1986	1,79	0,40	1,08		3,27
1990	1,74	0,34	0,83		2,91
1991	1,77	0,33	0,82		2,92
1992	1,89	0,34	0,89		3,12
1993	1,71	0,32	0,86		2,89
1994	1,75	0,31	0,94		3,00
1995	1,63	0,26	0,88		2,77
1996	1,79	0,31	0,94		3,04
1997	1,73	0,39	0,88		3,00
1998	2,55	0,52	1,20	0,31	4,58
1999	1,87	0,52	1,26	0,35	4,00
2000	2,21	0,60	1,63	0,42	4,86
2001	2,33	0,62	1,83	0,39	5,17
2002	1,99	0,50	1,49	0,37	4,35
2003	2,20	0,53	1,41	1,41	5,55
2004	2,19	0,43	1,22	1,13	4,97
2005	2,21	0,47	1,21	0,96	4,84
2006	1,94	0,44	1,06	0,95	4,38
2007	1,95	0,41	1,28	1,18	4,83

Note*: Rusbrus kom ikke på markedet før i 1996 og ble tilgjengelig i daglivarehandelen i 2003

Note*: Alcopops was not sold before 1996 and was made available in grocery stores in 2003.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 11.4

Beregnet gjennomsnittlig årlig alkoholforbruk målt i liter ren alkohol for ungdom i Norge i alderen 15-20 år, fordelt på kjønn og alder 1971-2007

Estimated annual consumption measured in litres of pure alcohol for young people in Norway aged 15-20 years 1971-2007

	Gutter <i>Boys</i>	Jenter <i>Girls</i>	15	16-17	18-19	Alle <i>All</i>
1971	3,37	1,14	1,21	2,14	3,27	2,30
1973	4,08	1,65	1,24	2,77	3,98	2,86
1975	4,29	1,68	1,34	2,88	4,18	2,99
1977	4,18	2,03	1,64	3,16	3,95	3,07
1979	3,92	2,06	1,20	2,81	4,16	2,94
1981	4,42	2,25	1,35	3,26	4,60	3,30
1983	4,37	2,06	1,51	3,04	4,58	3,23
1985	4,38	2,23	1,53	3,02	4,75	3,28

	Gutter <i>Boys</i>	Jenter <i>Girls</i>	15-16	17-18	19-20	Alle <i>All</i>
1986	4,81	1,95	2,35	3,37	4,19	3,30
1990	4,02	2,08	1,63	3,14	4,27	2,97
1991	4,13	1,90	1,63	3,25	3,90	2,95
1992	4,27	2,09	1,48	3,29	4,44	3,14
1993	3,69	2,19	1,41	3,41	3,79	2,92
1994	3,95	2,24	1,44	3,43	3,98	3,04
1995	3,68	2,08	1,51	3,03	3,94	2,80
1996	3,87	2,39	1,71	3,23	4,23	3,08
1997	3,79	2,38	1,78	3,06	4,53	3,03
1998	5,58	3,56	2,79	4,52	6,06	4,49
1999	5,00	3,11	2,44	4,61	5,08	3,96
2000	5,99	3,88	2,63	5,12	6,49	4,80
2001	6,64	4,02	3,21	5,31	7,11	5,18
2002	5,28	3,69	2,53	4,63	6,31	4,36
2003	7,12	4,36	3,56	5,53	7,42	5,55
2004	5,96	4,26	3,33	5,21	7,23	4,97
2005	5,34	4,49	2,80	5,31	6,64	4,84
2006	4,96	3,92	2,12	5,10	6,58	4,38
2007	5,73	4,10	2,46	5,70	7,63	4,83

Note: Undersøkelsene fra og med 1986 er utført på et noe eldre utvalg enn tidligere år, og har en annen aldersinndeling. Tallene fra de to undersøkelsesseriene er derfor ikke helt sammenliknbare.

Note: The studies after 1985 were carried out on a slightly older sample than in previous years, and the age groups are different. Figures from the two series are therefore not completely comparable.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 11.5

Gjennomsnittsalder for første gangs bruk av så mye som en flaske øl, en desiliter vin eller en kvart desiliter brennevin i Oslo og i landet som helhet 1986-2007

Mean age of drinking as much as one bottle of beer, one decilitre of wine or 0.25 decilitre of spirits in Oslo and Norway 1986-2007

	Oslo			Landet som helhet (Norway)		
	Øl <i>Beer</i>	Vin <i>Wine</i>	Brennevin <i>Spirits</i>	Øl <i>Beer</i>	Vin <i>Wine</i>	Brennevin <i>Spirits</i>
1986	14,2	14,4	15,1	..	..	..
1987	14,1	14,3	14,9	..	..	..
1988	14,2	14,5	15,0	..	..	..
1989	14,3	14,6	15,1	..	..	..
1990	..	..	..	14,5	14,9	15,1
1991	14,6	14,8	15,2	14,4	14,9	15,1
1992	14,3	14,6	15,2	14,6	15,0	15,2
1993	14,4	14,8	15,2	14,7	15,1	15,2
1994	14,5	14,7	15,4	14,7	15,1	15,3
1995	14,5	14,8	15,2	14,8	15,1	15,3
1996	14,5	14,7	15,2	14,8	15,2	15,4
1997	14,5	14,8	15,1	14,8	15,2	15,2
1998	14,4	14,9	15,1	14,8	15,3	15,3
1999	14,4	14,8	15,0	14,6	15,1	15,1
2000	14,3	14,8	15,0	14,6	15,1	15,1
2001	14,2	14,8	15,0	14,6	15,1	15,1
2002	14,4	14,9	15,1	14,5	15,1	15,0
2003	14,3	14,9	14,9	14,5	15,1	15,0
2004	14,5	15,0	15,2	14,4	15,0	15,0
2005	14,5	15,1	15,1	14,6	15,3	15,2
2006	14,5	15,1	15,2	14,7	15,2	15,2
2007	14,6	15,2	15,3	14,8	15,3	15,3

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

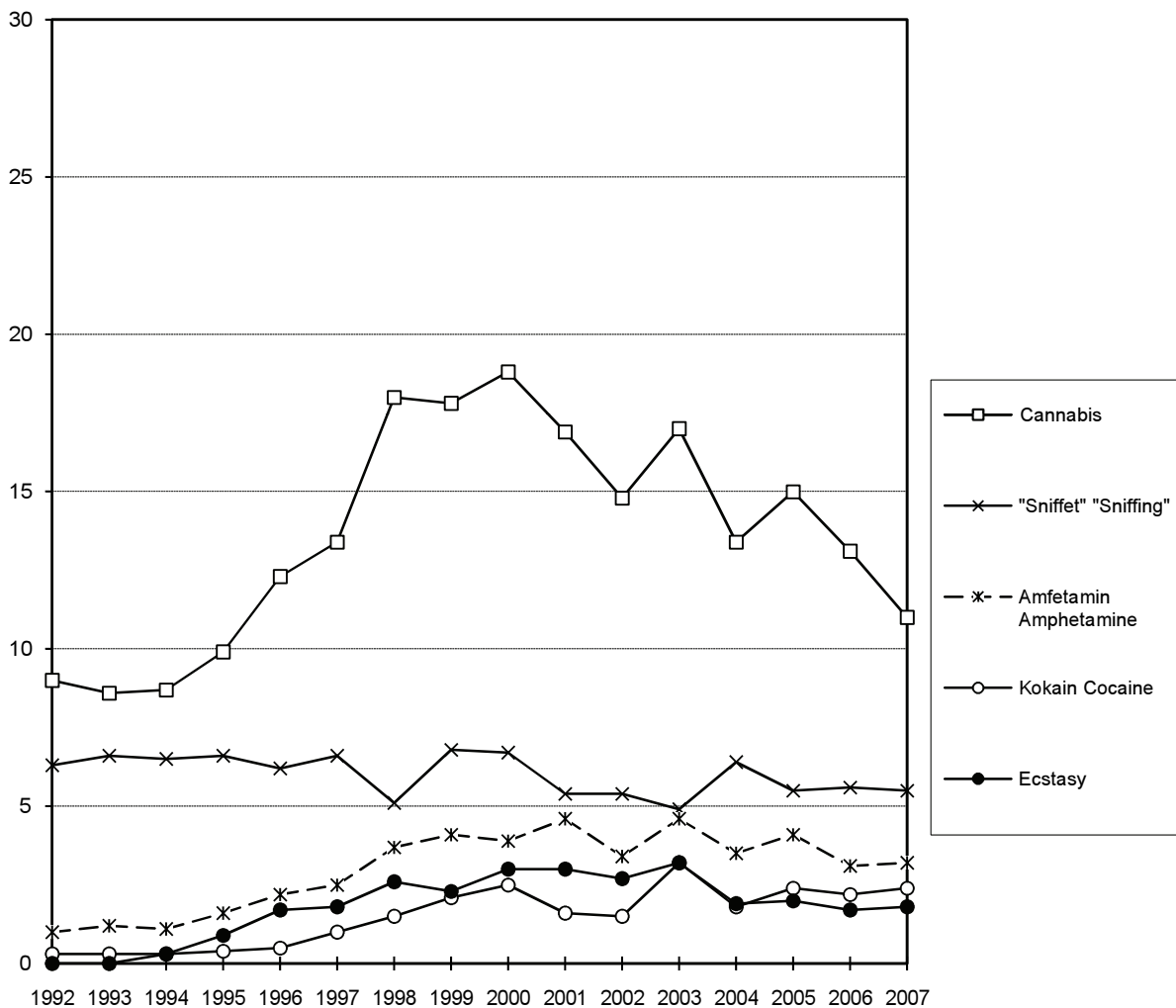
Tabell 11.6

Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1990-2007
Percentage of young people in Norway aged 15-20 years who say that they have at some time used different drugs 1990-2007

	Cannabis	"Sniffet" "Sniffing"	Amfetamin o.l. stoffer Amphetamine and similar substances	Kokain el. "crack" Cocaine or "crack"	LSD	Ecstasy	GHB	Heroin o.l. stoffer Heroin and similar substances	Tatt stoff med sprøyte Injected drugs	Antall i alt Total number
1990	8,0	8,3	1,2	0,5	..	..	..	0,5	0,3	2 901
1991	8,3	7,6	0,9	0,3	..	..	..	0,5	0,2	3 105
1992	9,0	6,3	1,0	0,3	..	..	..	0,9	0,4	2 897
1993	8,6	6,6	1,2	0,3	..	..	..	0,8	0,6	2 658
1994	8,7	6,5	1,1	0,3	0,4	0,3	..	0,6	0,3	2 469
1995	9,9	6,6	1,6	0,4	0,3	0,9	..	0,8	0,4	2 263
1996	12,3	6,2	2,2	0,5	0,8	1,7	..	0,6	0,3	2 043
1997	13,4	6,6	2,5	1,0	0,9	1,8	..	0,7	0,3	1 971
1998	18,0	5,1	3,7	1,5	1,6	2,6	..	0,7	1,4	1 636
1999	17,8	6,8	4,1	2,1	1,6	2,3	..	1,5	1,1	1 771
2000	18,8	6,7	3,9	2,5	1,8	3,0	..	0,6	1,6	1 706
2001	16,9	5,4	4,6	1,6	1,1	3,0	1,1	0,8	1,0	1 727
2002	14,8	5,4	3,4	1,5	0,8	2,7	0,6	0,4	0,7	1 636
2003	17,0	4,9	4,6	3,2	0,8	3,2	0,8	0,9	0,8	1 789
2004	13,4	6,4	3,5	1,8	0,6	1,9	0,6	0,8	0,6	1 654
2005	15,0	5,5	4,1	2,4	1,1	2,0	1,0	0,9	1,0	1 743
2006	13,1	5,6	3,1	2,2	0,7	1,7	0,8	0,6	0,4	1 571
2007	11,0	5,5	3,2	2,4	0,6	1,8	0,6	0,6	0,6	3 248

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning
Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 11.6
Prosent av ungdom i Norge som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1992-2007
Percentage of young people in Norway that they have at some time used different drugs 1992-2007

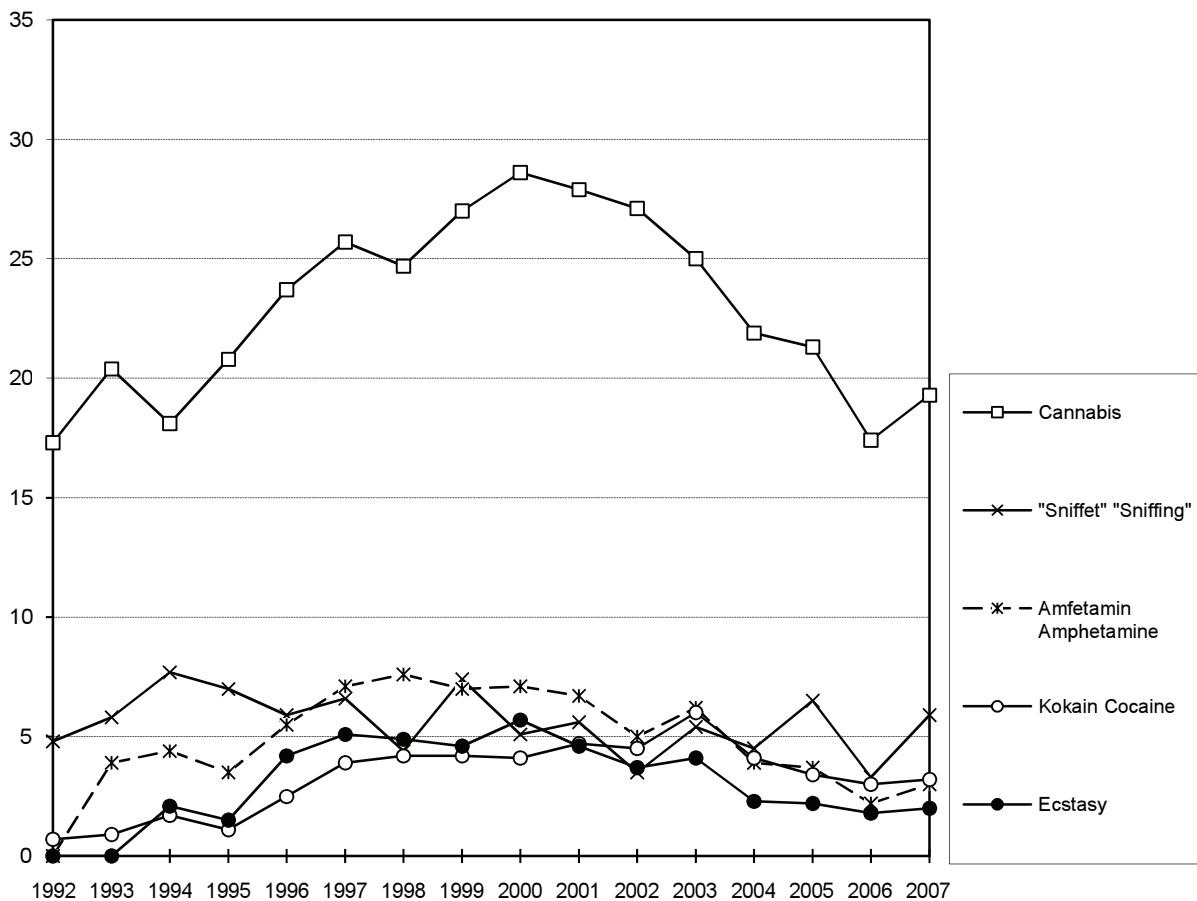
Kilde (Source) Statens institutt for rusmiddelforskning
 (Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research)

Tabell 11.7
Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1975-2007
Percentage of young people in Oslo aged 15-20 years who say that they have at some time used different drugs 1975-2007

	Cannabis	"Sniffet"	Amfetamin o.l. stoffer and similar substances	Kokain eller "crack"	LSD	Ecstasy	GHB	Heroin o.l. stoffer med sprøyte and similar substances	Tatt stoff Injerted drugs	Antall i alt Total number
	Cannabis	"Sniffing"	Amphetamine and similar substances	Cocaine or "crack"	LSD	Ecstasy	GHB	Heroin and similar substances	Injected drugs	Total number
1975	18,7	8,0	5,9	..	3,4	..	..	..	1,9	785
1976	16,5	6,4	4,8	..	2,2	..	..	..	1,5	775
1977	18,1	10,3	3,9	..	1,2	..	..	1,4	0,6	771
1978	17,5	9,3	3,2	..	1,6	..	..	1,2	0,4	739
1979	22,5	12,8	4,1	..	2,3	..	..	2,2	1,8	729
1980	19,5	12,4	3,1	..	0,6	..	..	1,7	0,7	707
1981	22,5	9,9	3,0	..	1,2	..	..	1,2	0,8	770
1982	21,5	10,9	3,4	..	1,4	..	..	1,3	1,1	743
1983	19,8	9,7	2,4	..	0,9	..	..	1,6	0,9	681
1984	21,8	13,2	4,0	..	0,6	..	..	1,4	0,7	695
1985	19,5	10,3	1,8	..	0,7	..	..	1,3	1,2	678
1986	16,5	9,8	2,2	..	0,6	..	..	0,5	0,5	623
1987	17,3	11,2	3,3	..	0,7	..	..	1,6	0,9	578
1988	16,0	9,8	2,5	1,5	0,5	..	..	1,0	0,7	1 257
1989	18,1	8,0	2,3	1,5	0,3	..	..	1,4	0,6	1 260
1990	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1991	16,6	5,8	2,3	0,8	..	..	..	0,6	0,7	829
1992	17,3	4,8	2,2	0,7	..	..	..	1,4	0,9	765
1993	20,4	5,8	3,9	0,9	..	..	..	2,5	1,0	686
1994	18,1	7,7	4,4	1,7	1,9	2,1	..	1,3	0,6	481
1995	20,8	7,0	3,5	1,1	1,3	1,5	..	0,9	0,0	457
1996	23,7	5,9	5,5	2,5	1,7	4,2	..	0,9	0,1	768
1997	25,7	6,6	7,1	3,9	2,8	5,1	..	1,2	0,4	808
1998	24,7	4,4	7,6	4,2	2,8	4,9	..	1,2	1,3	822
1999	27,0	7,4	7,0	4,2	2,8	4,6	..	1,2	1,3	1 146
2000	28,6	5,1	7,1	4,1	2,5	5,7	..	0,9	1,6	1 180
2001	27,9	5,6	6,7	4,7	1,6	4,6	1,3	1,1	1,7	1 204
2002	27,1	3,5	5,0	4,5	1,4	3,7	0,5	1,0	0,6	1 153
2003	25,0	5,4	6,2	6,0	1,2	4,1	0,9	1,1	1,0	1 381
2004	21,9	4,5	3,9	4,1	0,6	2,3	0,1	0,3	0,5	1 193
2005	21,3	6,5	3,7	3,4	0,8	2,2	0,9	1,0	1,2	1 358
2006	17,4	3,8	2,2	3,0	0,3	1,8	0,6	0,6	0,3	1 198
2007	19,3	5,9	3,0	3,2	0,8	2,0	0,7	0,8	0,4	2 507

Kilde: Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning
Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 11.7a
Prosent av ungdom i Oslo som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1992-2007
Percentage of young people in Oslo who say that they have at some time used different drugs 1992-2007

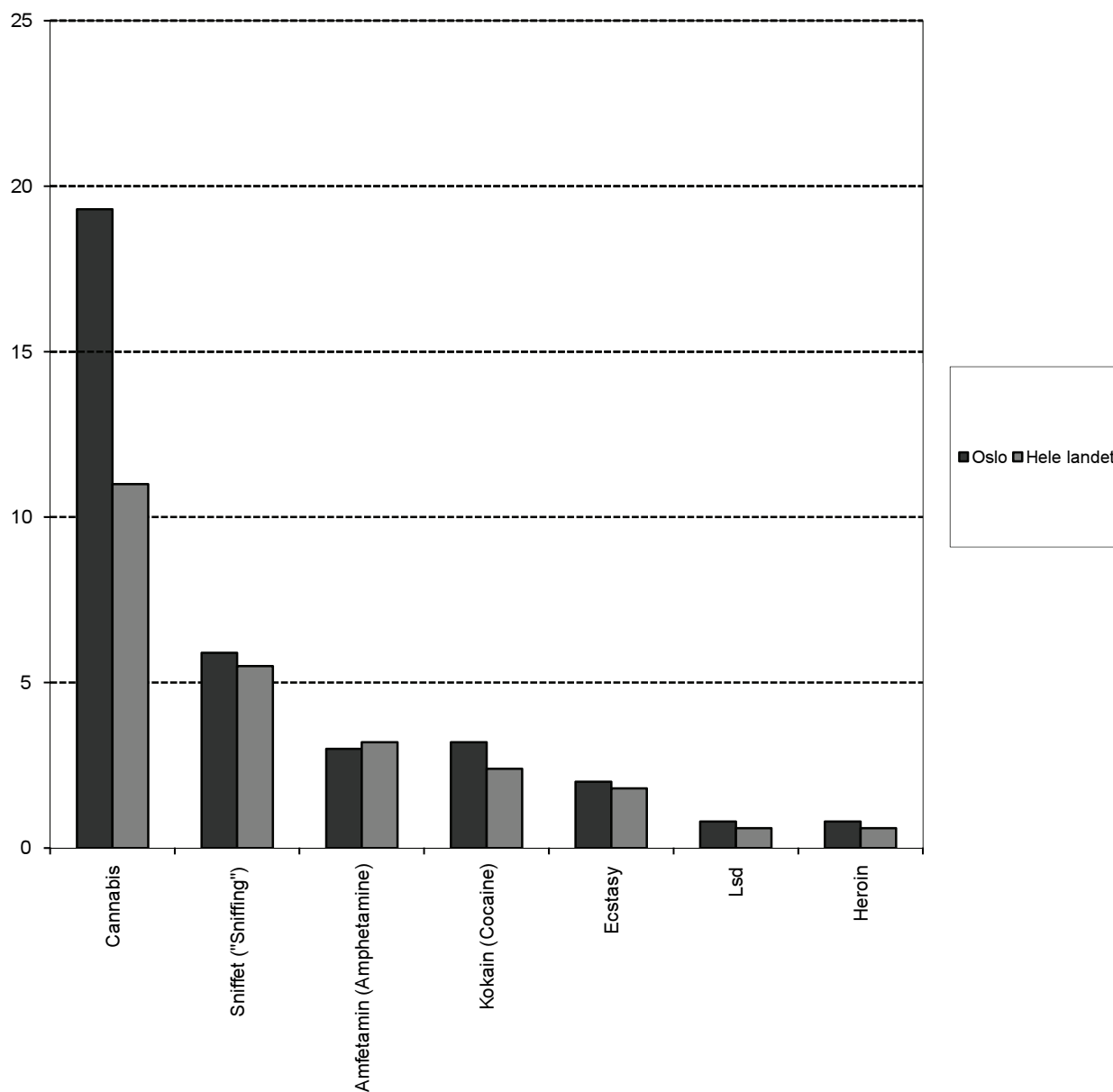

Kilde (Source) Statens institutt for rusmiddelforskning
(Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research)

Figur 11.7b

Prosent av ungdom i Oslo og hele landet som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 2007

Percentage of young people in Oslo and Norway who say that they have at sometime used different drugs 2007

Kilde (Source) Statens institutt for rusmiddelforskning
(Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research)

Tabell 11.8

Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert 1990-2007

Percentage of young people in Norway aged 15-20 years who mean that cannabis should be sold freely and who would try it if there were no danger of being arrested 1990-2007

	Selges fritt <i>Sold freely</i>	Ville prøve <i>Would try</i>
1990	2,4	4,7
1991	2,6	5,5
1992	3,3	5,7
1993	3,8	6,7
1994	5,0	7,2
1995	5,5	8,3
1996	9,0	11,3
1997	10,8	12,1
1998	12,1	14,5
1999	11,9	13,2
2000	9,9	13,1
2001	10,8	13,1
2002	10,3	11,1
2003	9,6	11,3
2004	8,9	10,3
2005	8,0	11,2
2006	6,5	11,7
2007	5,6	10,4

Kilde: Statens Institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 11.9

Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert 1968-2007

Percentage of young people in Oslo aged 15-20 years who mean that cannabis should be sold freely and who would try it if there were no danger of being arrested 1968-2007

	Selges fritt <i>Sold freely</i>	Ville prøve <i>Would try</i>
1968	3,2	7,3
1969	3,1	5,3
1970	2,9	8,4
1971	6,4	12,1
1972	8,2	14,2
1973	3,8	11,5
1974	5,7	11,5
1975	4,2	9,9
1976	4,3	8,6
1977	4,6	8,9
1978	6,4	8,9
1979	6,8	13,3
1980	8,6	13,7
1981	7,4	14,8
1982	4,6	13,1
1983	4,3	10,6
1984	5,4	11,3
1985	3,2	8,9
1986	4,0	9,8
1987	5,2	8,7
1988	3,5	9,0
1989	4,1	9,5
1990	-	-
1991	3,2	7,5
1992	6,1	8,8
1993	7,5	12,0
1994	9,2	12,7
1995	10,7	14,9
1996	11,4	16,6
1997	16,0	19,9
1998	16,4	19,4
1999	14,4	18,9
2000	13,9	19,3
2001	17,0	19,0
2002	13,1	17,4
2003	13,1	16,3
2004	9,8	14,3
2005	9,8	14,3
2006	7,0	14,3
2007	8,0	16,1

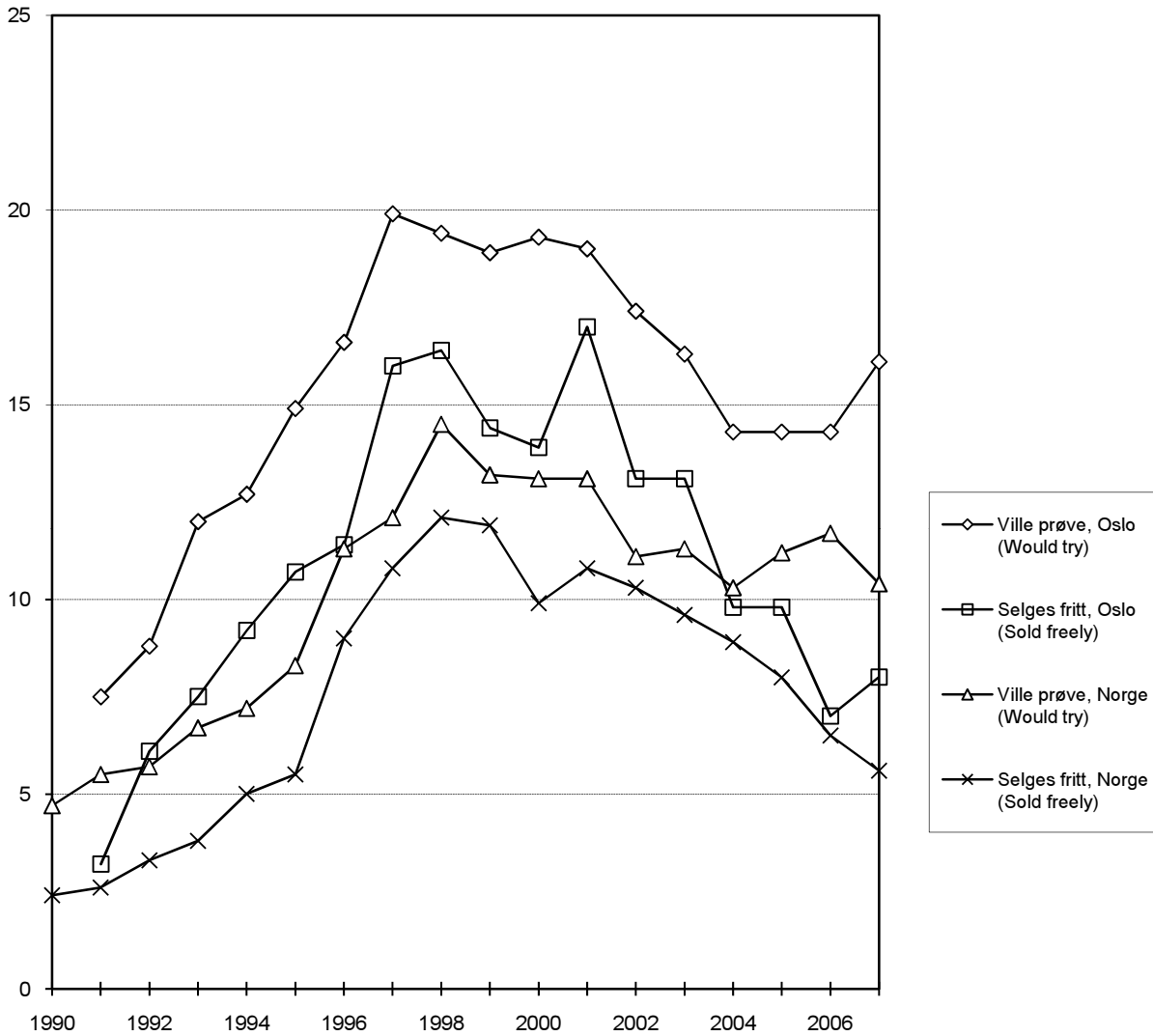
Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

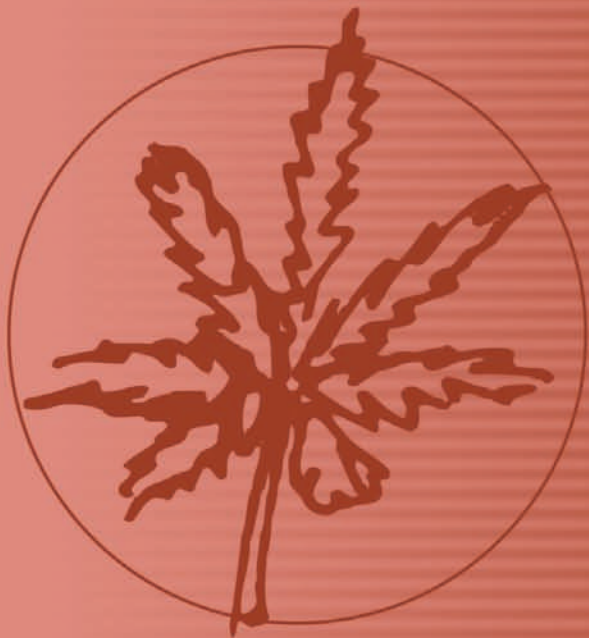
Figur 11.9

Prosent som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert

Percentage who mean that cannabis should be sold freely and who would try if there was no danger of being arrested

Kilde (Source): Statens institutt for rusmiddelforskning
(Norwegian Institute for alcohol and Drug Research)

**Statens institutt for
rusmiddelforskning**

Norwegian Institute
for Alcohol and Drug Research

Øvre Slottsgate 2B,
0157 OSLO, Norway

Tlf.: 22 34 04 00
Telefaks: 22 34 04 01

ISBN 82-7171-311-9